

Letnik VIII.

DRUŽINSKI LIST S PODOBAMI.

1927, šte. 11.

Živa voda.

Povest. — Spisal Matija Malešič.

Dvanajsto poglavje.

Tako je povedal Trdanu svak Jure: »Domačija, taka ko je, mi je življenje; domačija, z dolgim je črv v srcu, ki bi glodal, glodal, da bi preglodal življenjsko nit. Če zapoje pri vas boben, vaju, tebe in sestro, vzamem pod svojo streho. Jože je preskrbljen; Katica nekaj zna, službo najde, tudi natararice živijo; Tone, Tone je hrust in dober delavec, ne bo stradal kruha; Janko, no, Janko, Janko je inženir...« In vlekel je Jure iz svoje pipe, vlekel smrdljiv dim in ga pozabil puhati v zrak, goltal ga je, da so mu silile solze v oči.

Da bi šla Trdanova Katica za natararico? Da bi šel Trdanov prvorojenec za hlapca? Trdanu se je temnilo pred očmi, pošibile so se mu noge, oprijel se je mize, da ni omahnil. Zaklecale so mu noge v kolenih. O, Trdan, trdi Trdan bi bil pokleknil pred svakom, trdovratnim svakom, ko pri molitvi bi bil dvignil roke k njemu in ga prosil: »Pomagaj! Edino, zadnje naše upanje si! Ne pehaj nas v kremplje ljudem, ki ne poznajo državnih mej, ne narodnosti! Reši, reši nas! Reši Trdanovino!«

Ali Jureta ni omajalo nobeno dokazovanje, da začne turbina kmalu, kmalu vračati, kar je požrla. Omečila ga ni nobena prošnja. Hladno je rekel: »Kaj siliš vame? Zahvali Boga, da me ne omechčaš! Ali naj vržem svoje posestvo v vašo vodo, da ne bosta imela z ženo na stare dni nobene strehe, pod katero vaju ne bodo grdo in postrani gledali?« —

Trdan čepi v grmičevju za mlinom. Sam ne ve, kdaj in kako je prehodil pot od Jureta do doma. Še

sreča, da je šel peš k svaku in mu ni treba peljati domov voza in konj. Zaril se je v mraku v grmičevje, da ob pogledu na mlin in ob šumenju vode premisli, kaj in kako bi sedaj.

Pa ni in ni, od nikoder ni rešilne misli, niti druge, nobene druge misli ni v glavo. Ko kepa trdega svinca leži v možganih edina misel: Katica, Trdanova Katica, natararica! Tone, Trdanov prvorojenec, hlapec kje v tujem mlinu, hlapec kje na tuji žagi! Pri zetih, Trdanovih zetih, poje boben. Vnuki, Trdanovi vnuki, prosijo od hiše do hiše kruha. Pa niso imeli daleč naokoli nobene takih dot ko Trdanove! Dva sina je studiral Trdan. Kdo je zmožel daleč naokoli kaj takega? Nikdar, ni ob suši ni ob povodnjih, niso stradali pri Trdanovih kruha. Na denarju res niso sedeli, ali za skrajno silo je bil v hranilnici denar, od leta do leta ga je bilo več. In ponosen je bil vsakdo, komur je rekel Trdan prijazno besedo.

Šumi voda, škodoželjno je njeno zaletavanje v nov betonski jez, porogljivo je njeno grgranje okoli turbine. Sovraži, o, sovraži te novotarije! Stoletja je pela pesmi! Pesem, skrivnostna, pa koristna in lepa pesem je bilo njeno šumenje ob jezu iz rezanih mlin-skih kamnov; pesem, vesela pesem, je bilo njeno žuborenje okoli zatvornic; pesem, poskočna pesem, je bilo njeno poskakovanje po kolesih. Ne poje več, zlokobno grgra v jezi, porogljivo in škodoželjno šumi v sovraštvu. O, strašno, strašno je njeno sovraštvu! In neutolažljivo! Na betonskem jezu in v vzdani turbini vidi, da je njeno hrepenenje po širokih kolesih zaman.

Čuj, ali ne stoče, ali ne joče za starim jezom, v žrnanju mlinskih kamnov, v udarcih stop?

Stoče, joče: Katica natararica, Tone hlapec, Trdani berači... Ali je bilo teča treba? Ali vam nisem bila dobra in zvesta? Ali vam nisem služila vdano in poslušno? Ker je bila vaša hvaležnost taka, imate sedaj! Sedaj imate plačilo za prevzetnost!

Stoče, joče, roga se in sovraži voda.

Noče in noče iz Trdanove glave ko svinec težka misel: Trdani berači...

Pok, raztegnjen pok. Čisto blizu nekje, tam pri Kržanu nekje.

Drugi pok, tretji.

Topiči pokajo, veselo, prešerno ko ob samem Vstajenju.

Ko da ga je pičil gad, šine Trdan pokonci, zarije glavo v bodeče grmičevje, pa ne čuti zbodljajev trnja. Proti Kržanovemu mlinu pogleda. Gleda, gleda, širi oči, širi usta, samo od sebe mu zažgrga v grlu. Omahne, pade ko snop na zemljo in obleži nepremično.

Tam ob cesti, na razpotju, kjer se cepi pot do Kržanovega mlina, gori svetla, žarka, velika luč. Mirno gori, nič ne miglja, enakomerno gori, iz hipa v hip sveti enako. Ni plamenica, sto plamenic bi tako silno ne svetilo. In luč iz plamenic migeta, večerni vetrič bi se igral z njo in gonil plamen po svoji volji sem in tja.

In tam iz globeli, od tam, kjer stoji Kržanov mlin, sega visoko proti nebu v večerno temo svetel žar. Ko da žgejo pri Kržanu kres, je visok in svetel ognjeni žar, ali ko da gori tisoč plamenic. Ognjeni žar ne raste, ne pojema, iz hipa v hip je enak. Ne gorijo plamenice pri Kržanu, ne kurijo kresa...

Pokajo topiči pri Kržanovem mlinu, harmonika igra poskočno pesem, vriski, veseli in prešerni pozdravljajo električno luč.

Trdan zarije ob vriskih glavo v zemljo in si maši ušesa. Ali roke so preslabe, da bi zadržale vriskom in pesmi harmonike in pokanju topičev pot skozi ušesa do tiste ko svinec težke misli v možganih. Zvija se Trdan, riže z glavo v mrzlo zemljo, tišči roke na ušesa — ali ko nalašč mu vse vsiljiveje sili v ušesa poskočna pesem harmonike in prešerni vriski. Vsak vrisk in vsak zvok harmonike in vsak pok je ko vbodljaj z razbeljeno iglo v možgane.

»Proč, proč, proč, sicer zblaznim!« vztrepeta v Trdanu. »Nalašč dela ta dirindaj Kržan. In prav danes, prav danes! Kržan, Kržan, potuhnjeni, zahrbtni sosed...«

Po vseh štirih se splazi iz grmičevja in steče v velikem loku okoli mlina v vas. V tla gleda in si pritiska roke na čelo in senci, da bi ne dosegel oči žar tiste svetle Kržanove luči, ki sveti ob razpotju. Vse hitreje teče. Ko da mu gore tla pod nogami, teče. Vse do vasi sega žar tiste Kržanove luči. Nalašč jo je postavil na daleč vidno mesto in tako močno, da bo oznanjevala ljudem daleč na okoli njegovo slavo!

Ne; da bo jezila in izzivala Trdane, zato jo je postavil tjakaj! In da bo vpila v Trdanov mlin noč na noč: Vidite, Trdani, nima Kržan inženirja, pa le svetim! Kaj pa pri vas? Ali sploh zasveti pri vas, ba hači? Ha! Ali sploh zasveti?...

Ves zmeden plane Trdan v trgovčevo vežo in hoče naravnost v podstrešje k Janku. Pa ga ujameta za žepe Tonček in Micika in mu jih preiščeta. Prazni so. Ob njihovem razočaranju se Trdan strezne. Sram ga je pred vnukom in vnukinjo. Pri vseh stiskah ni pozabljal na deco in jim je nosil s potov slaščice in igrače. »Drugič prinesem! Ko bodo boljši in lepši časi za nas vse... In koliko, in kakih stvari vama prinesem!« Ne more se ju otresti. Tonček se mu ovija okoli nog, Micika mu sili v naročje. Ali more pred deco iztresti svojo žalost in obup? Sede. Micika mu zleze na levo koleno in se ga oklene okoli vratu. Tonček pa zajezdi desno koleno in zacmoka z usti, ko da hoče pognati konjiča v dir.

»Pa nam povejte vsaj povest! Lepo povest!« sili Micika.

»Povest, povest!« Tonček pozabi na konjička in pogleda staremu očetu skoro pobožno v obraz.

»Živel je nekdanj oče, ki je imel tri sinove. Zbolel je na smrt in spoznal, da umre, če ne pije žive vode. Poklical je sinove in jim naročil, naj je gredo iskat po svetu. Sinovi so se odpravili po svetu iskat žive vode...«

»Že vem!« se zgane Tonček. »Drugo povejte, to ste nam že pravili. Starejša dva sta prinesla očetu strupa, najmlajši pa žive vode...«

»Saj ni res! Nista prinesla starejša dva očetu strupa!«

»Tako ste zadnjč pravili! Starejša dva sta bila hudobna, najmlajši pa dober...«

»Ni res! Nista, nista bila starejša dva hudobna!« Trdan naglo vstane, da se komaj ujameta Tonček in Micika za njegove hlače in ne padeta po tleh.

Tako nenadoma in nemilo se ju stari oče še nikdar ni otresel. Začudeno in očitajoče mu hočeta pogledati v oči. Stari oče pa razklene njiju ročici od svojih hlač in zbeži, ko da se majejo tla pod njegovimi nogami, iz veže.

Pozabil je Trdan, da je mislil iti k Janku in mu vreči v obraz tisto ko svinec težko misel iz možganov. In izbruhati pred njim vse, vse, kar hrumi po glavi in v prsih.

Teče, teče Trdan. Sleherna žilica drgeta v njem. O, kako peče, kako to peče, da mislita otroka, da sta bila starejša dva hudobna! Tone hudoben? Jože, Jože hudoben?

Prestrašeno krikne Katica, ves zmeden je tisti fant, ki se razume na električno in stroje. Dela ta fant ob delavnikih ko vsak drugi delavec, ob nedeljah je pa gospod, ko da je kak inženir ali doktor. Trdan ju ni videl in se je skoro zaletel vanju.

Ujame se za hišni vogel, da ne omahne, ko spozna Katico. Ušlo mu ni, da jo je ta človek držal za roko in da sta stala ob njegovem prihodu tesno drug ob drugem.

Katica pobegne v svakovo hišo, tisti fant se potuhne in se splazi v noč. Ta, ta naj bi bil Trdanov zet? Ko ne veš o njem, ne odkod je ne kaj je pravzaprav, samo to, da se razume na stroje in elektriko!

»Starejša dva sta izteknila najmlajšemu oči, ko sta zvedela od grde ženske, da je njemu določeno, da najde živo vodo,« prekine starega očeta Rezika.

»Najmlajši je taval slep po gozdu, prišel do studenca, si umil oči, spregledal in spoznal, da je v studencu živa voda. Natočil jo je v čutaro in ponesel očetu.« Tako pove Katica.

»Ni prinesel najmlajši očetu žive vode! Ni je prinesel, ne!« govori krčevito Trdan.

Emil Friant.

Na dan Vseh svetnikov.

(Pariz, Luksemburški muzej.)

Trdan se opira ob zid in se komaj privleče v gostilniško vežo.

»Stari atek, stari atek!« mu stečejo naproti Rezika in Katica in Janko. Ko ne najdejo v žepih ničesar, hočejo povesti. Hočejo, hočejo! Ne opazijo prepadlega obraza starega očeta. In ne vidijo, da se ves trese. In ne ugamejo, kaka muka mu je vsaka beseda. Hočejo! Pa da bi jim dobri stari atek odrekel kako prošnjo? Ni je še, pa je tudi sedaj ne bo!

»Neki oče je imel tri sinove. Zbolel je na smrt in jih poslal po svetu iskat žive vode, ki bi ga edina mogla ozdraviti.«

»Tako ste pravili do sedaj vedno. Starejša dva strup, ki sta ga morala sama izpiti in sta umrla; najmlajši žive vode, ki jo je pil oče in ozdravil in zapustil sinu vse svoje imetje.«

»Ni tako, ni tako!«

»Kakor je v resnici bilo, tako povedo pravljice! Pravljice vendar ne lažejo...«

»Lažejo, včasih lažejo! Lažejo!«

In prej ko premisli osupla deca, kako bi bilo to mogoče, da bi pravljice lagale, in prej ko se začudi čudnemu in tujemu in strašnemu dedovemu glasu in zmedenemu pogledu, se stari oče opoteče iz hiše.

Omahuje Trdan k županu. Temni se mu pred očmi. Tesno, tako tesno mu je pri srcu, kljuje v glavi misel: Preveč je vse to. Lezi, Trdan, v posteljo in zatisni oči za zmerom. Še nocoj jih zatisni! Če dočakaš jutrišnji dan...? Še nocoj, še nocoj!

»Saj, saj!« odgovori Trdan glasno svoji misli. In se opoteče v sobo in omahne na posteljo.

Ali vnučki so ga zapazili. In prihrume za njim vsi trije, ki že hodijo: Tonček, Jožek, Jankec.

Stari oče jih niti ne potolaži, ko mu očitajo prazne žepe.

»Bolan je stari atek, bolan, zelo bolan!« pove po pravici. In mu je hudo, da bi mu počilo srce pri pogledu na nedolžne, ljubljene vnučke, ki bodo reveži brez svoje krivde.

»Žive vode! Žive vode!« vzkipi v Tončku. »Živa voda Vas ozdravi, stari atek! Po živo vodo! Iskat je pojdimol!« In Tonček zgrabi Jožka in Jankca za rokici in ju vleče k vratom.

»O ti Tonček, Tonček! Kaj ti pride na misel!« Trdan ječi. Kaj pride otroku na misel! In dregne nehote v odprto, skelečo rano.

»Žive vode Vam prinesemo! Ne boste umrli!« trdi Tonček še z večjo vnemo, ko čuje dedovo ječanje.

Ali zunaj je trda noč. In strah jih je že v temni veži. Pa naj bi šli v tej trdi temi iz hiše in po svetu za živo vodo?

»Jutri je pojdemo iskat! Tema je danes! V temi je ne bi našli!« odloči Jožek in se ne da iz sobe.

»Malčki, moji malčki! Ne pomore staremu ateku nobena živa voda več!«

»Da ne pomore? Zakaj pa je tistemu očetu v pravljici pomagla?«

»Tisti je pil pravo živo vodo!«

»Tudi mi najdemo pravo živo vodo in Vam je prinesemo! Največji sem, jaz...« Hipoma zastane Tončku beseda. In vtakne prstek v usta, jezno pogleda Jankca in mu gre na jok.

»Kaj ti je?«

»Najstarejši sem! Ni jaz ni Jožek je ne najdeva! Jankec je najmlajši, Jankec jo najde.«

Tudi Jožek vtakne ob teh Tončkovih besedah prstek v usta in mu gre na jok.

»Jaz, jaz...« začeblija Jankec. Razpočil bi se v zadovoljstvu. Samo on najde živo vodo, prinese jo staremu ateku in ga ozdravi. In leze k dedeku na posteljo, da ga poboža po gubavem licu in ga potolaži. Jutri, ko ne bo teme, mu že pomore, le ničesar naj se ne boji!

»Ne najde je Jankec!« pove stari oče.

Jankec pade s postelje in zajoče na tleh.

Tonček in Jožek potegneta prstka iz ust, z obrazkov beži jok, solze se same suše.

»Nisva hudobna, kajne, stari atek, da nisva!«

»Nista, nista! Pridna sta, dobra sta. O, kako pridna in dobra! Nikdar, nikdar ne bi vidva prinesla

očetu strupa! Nista prinesla Tone in Jože očetu iz sveta strupa. Janko...« Trdan naglo preneha in se zave. Vedno hujši Jankčev jok ga vzdrami. »Ne joči, Jankec! Ne daj Bog, da bi ti prinesel svojemu očetu strupa!« Pa zopet ni zadovoljen Trdan s svojimi besedami in uvidi, da ne sodijo med otroke. Jankčevega joka tudi ni potolažil. »Žive vode, žive vode ni našel Jankec...« čeblija z glavico na podu in joče in noče vstati.

»Ni treba staremu ateku več žive vode! Pil je je že! Pil je je, dasi ni bil bolan! Pil je je, ker je mislil, da je živa voda, pa je bila trup. Strup, trup! O, pa ga nista prinesla starejša dva! Ne, ne, Tone in Jože ne...« Trdana premaža. Zakrije si oči z rokami, telo se mu trese ko v krču. Pozabi na deco, ne vidi njih preplašenosti. Obrne se v steno. Vse telo mu drhti ko v težkem joku.

Zajočeta Tonček in Jožek z Jankcem. Priteče mati, priteče stara mati, priteče atek. Spravijo deco iz sobe in se sklonijo k Trdanu.

»Jezus, Jezus! Ne bo konca, ne bo konca! Ob pamet me spraviš! Kaj ti je zopet?«

»Nič!« Sunkoma se dvigne Trdan. Skriva svoj obraz in hoče iz sobe.

»Za božjo voljo, kam pa greš? Za kam pa si, bolan in onemogel? Saj te ne nosijo noge!«

»V mlin grem! Tam je moje mesto!«

»V mlin?! Raztrgan...«

»Zato pa, ker je raztrgan!«

Župan zastopi tasto pot. »Kaj bi tam! Ni oprave, okna in vrata smo že sneli...«

»S poti!« grozi tast. »Tu me zaduši! Ne morem dihati nikjer več! Samo v mlinu še mi ne pohaja sapa.« Skrbno skriva pred zetom svoj obraz.

Župan se umakne in dopove tašči in ženi: »Po slovo gre pač! Jutri odgrnejo streho, začnejo nadzidavati nadstropje in prezidavati okna in prostore.«

Trdanka lomi roke in vzdihuje, ko da ne razume zeta. Metka razume moža.

Trdan drsa v mlin. Naj se še tako muči in si prizadeva, da bi se izognil svetlobe, ki prihaja iz žarke, mirne luči na razpotju, ne posreči se mu. Ko uvidi, da je ves trud zaman, se sesede in pogleda drzno in ko da se s tem edinim otrese muke, naravnost v žarko luč. Gleda jo, gleda, gleda, nepremično gleda. In se mu budi v srcu ko obtožba proti samemu sebi: Tudi njemu je odnesla voda jez. Pa ga je po pravil prej ko mi. Ni bil tako globok in trden ko naš, ni mislil na tako izrabljanje vode ko mi. Žene mu podnevi turbina mlinske kamne, žene mu žago, sveti mu ponoči, tudi v cerkvi bo svetila pri jutranjih mašah. Potuhnjen je Kržan in ne pogleda sosedu v oči. Mislil bi človek, da ne zna šteti do pet; kako skop je, ve zadnji berač. Ali nadmodril je Trdane! Ni imel učenega sina, da bi ga potegnil v vrtinec in mu zmešal pamet. Ni se dotikal mlina, turbino je

kupil, z malim je začel — in mu gre! Sveti mu električna luč! O, Trdani, kje je vaša tovarna? Še luči nimate! Previsoko ste leteli, pregrešili ste se zoper svojo dobrotnico, vodo! Grešili ste, o, kako ste grešili

Pokazal si, mlin, svoj upor in ugovor. Poklical si vodo. Prst božji!

»Bedak, bedak!« vzklikne glasno Trdan in se udari s pestjo po čelu. »Pa sem še dvomil in okleval.

F. Tratnik: Grobar.

nad mlinom, v katerem ste se rodili! Razdreti, prezidati ste ga hoteli, čisto drugo lice ste mu hoteli dati. Premalo vam je bil in pregrd in prekmečki. Vilo, palačo ste si hoteli zgraditi ob njem. Mlin, ta trdni, ponosni Trdanov mlin, ste hoteli onečastiti. Tovarna, stroji v Trdanovem mlinu! In tuji ljudje ob strojih!

Pa so me pregovorili, da se nisem tedaj vrnil v mlin. Pa ga hočejo jutri trgati. O, živemu hočejo puliti lase iz glave — strehe, vrtati hočejo luknje v žive njegove prsi, živo srce mu hočejo razrezati . . .«

Sinko Janko, sinko Janko, kam si dovedel očeta? Glej, luč sveti Kržanu — pa ni bilo rimskih kamnov

v njihovem jezui! Sope mu turbina, v njegov mlin nosijo zrnje tisti, ki so ga dosedaj nosili mlet k Trdanu; na njegovo žago vozijo ljudje hlode, ko ne hrešči Trdanova — pa so vozili včasih le tisti, ki jim niso mogli Trdani zaradi silnega dela ustreči. Janko, do tega si dovedel očeta, da mora priznati Kržanu, da je zadel pravo. Kržan, Kržan, zavidljiv tekmeč Trdanov, zadirčni sosed, je zadel pravo! Ti, Trdan, razumni, spoštovani Trdan, pa... Ali veš, kako si stal ono noč pred Kržanom? In si molčal...

Ne, ne! Vstane, vstane i Trdanov mlin! Ni še vse prepozno! Še je čas! Polagoma! Stopnjema! Najprvo vsaj toliko ko Kržan! Potem... potem... no, potem bomo govorili drugo besedo.

Drsa Trdan v mlin. Boža rimske kamne, ki jih ni odnesla voda. Kaj so vse govorili učeni profesorji, ko so jih hodili ogledovat in občudovat in bi plačali težke denarje zanje. Ni jih prodal Trdan. Širili so sloves in imenitnost mlina po deželi. Bili so porok za lepo in svetlo bodočnost. Znati je moral vsakdo, da je Trdanov mlin posebnost. Da je bil svoje dni znamenitost, da ga čaka svetla bodočnost. Kako si si zamislil to svetlo bodočnost, Trdan? Ali je to tista bodočnost, katero so prerokovali rimski kamni?

Oddrsa Trdan k mlinskim kamnom, ki so jih tako neusmiljeno in brezsrčno vrgli iz mlina. Ko da niso prigarali bogatih dot hčeram!? Ko da niso studirali sinov?! Boža mlinske kamne Trdan, boža stope in se prijazno razgovarja z njimi, tiplje po temni veži, stopa po sobah in govori z golimi stenami.

Kaj čudno, da se je zaklel mlin zoper Trdana, če ga je hotel tako nehvaležno in brezsrčno izdati. Kržan ni izdal svojega, pa mu sveti žarka luč!

Vzkipi v Trdanu, ko pridejo žena in Tone in župan ponj. Ozmerja jih in jim razloži, čemu se je razsrdil mlin in poklical svojo prijateljico vodo, da ga brani pred črno nehvaležnostjo.

In če noče nihče razumeti jasnega svarila, Trdan ga razume! In še to jih vpraša, ali jih ni sram, da puščajo mlin v dolgih in pustih nočeh samevati? In

ali se ne boje, da bi se kdo ne splazil ponoči vanj in odnesel, kar mu pride pod roko?

Po dolgem prigovarjanju in prepiranju se vda in gre molče in voljno z njimi. Doma pa sname s klina nabito puško in hoče nazaj v mlin. Pravi, da ga kliče; pravi, da čuje, ko ga kliče in joče za njim, edinim, ki ga razume. Pravi, da ga mora varovati. In zagrozi tistemu, ki bi se priplazil in se ga doteknil.

Ledeni kri po žilah ženi ob njegovi trmi in mračni odločnosti, ledeni kri županu in Tonetu. Jok, rotenje in prigovarjanja, pripravljenost Tonetova, da gre spat v mlin, vse ne pomaga.

Kdo in kako bi odvrnil Trdana od sklepa in ga zadržal? Puško, nabito puško, ima v roki! Gleda srepo in divje, ko da ne pozna ne žene ne sina ne zeta. Ženin jok ga le izpodbuja k odločnosti.

Prisloni Trdan puško k zidu za vežnimi vrati. Obhodi mlinske kamne in stope, boža jih, govori z njimi prijazne besede. Govori z golimi stenami po sobah. Veter potegne, da zazebe Trdana. Sneli so okna, sneli so vrata.

»O-o-o!« se hipoma domisli mlinar-Trdan. »Kako te sramotijo, kako te ponižujejo, kako te onečaščajo, grdi nehvaležneži! Čakaj! Če te nihče več nima rad in te nihče ne razume, Trdan te ima rad in te razume. In te bo branil!«

O, kako mučno in utrudljivo je iskati po kupu zloženih oken in polken in najti pravo okno in pravo polkno, tisto, ki je viselo na tem oknu v veliki sobi!

In išče, išče Trdan, neutrudljivo išče, natika polkna, izbira jih, nosi jih nazaj na kup, primerja jih, poskuša, ali se dobro vrte in ali so bila prej na teh tečajih.

»Hvala Bogu, da je noč dolga,« misli, »sicer bi ne našel in nateknil pred jutrom vseh polken in oken!«

In izbira, natika, vrti polkna in okna in jih nosi nazaj na kup, če se gladko ne vrte na tečajih. Izbira, izbira, teka s polkni po mlinu od okna do okna in jih natika, vrti, snema, natika, vrti, vrti, vrti, snema, snema, snema in nosi nazaj na kup in izbira druga...

(Konec prihodnjic.)

Jesen.

Razgrnile se meglice tam nad ravnim poljem	in zbudile bolni solnček tam za daljnim morjem.	Vstaja solnček za gorami, k nam nad polje hoče,	pa je polje naše prazno, duša moja joče.
--	---	---	--

Oton Berkopec.

Zamaknjenost.

Roké ti držim razprte: Moj Bog, na križ me pribij! Srcé je ko kelih odprto: Gospod, ves vanj se izlij!	Oči po tebi strmijo: Gospod, odpri se, odpri! V slapove me večne zagрни, v plamenih me svojih požgi!
---	---

Ksaver Meško.

Mati.

Po Andersenovi pravljici dramatisiral K s a v e r M e š k o.

Prva slika.

Mati (sedi ob zibelki in s skrbjo opazuje dete):

Kako te kuha in peče,
ubogi ti moj otrok,
in plamen vročice goreče
življenja ti pije sok.

Ne da ti trenutek pokoja,
kar trese te, vije in žge,
brez cene vsa skrb je moja,
in najsi srce mi mre.

Ko poti bi v kraje poznala,
kjer našla koren bi lečen,
vse dalje bi prepotovala,
da ti le bi bil ozdravljen.

(Se nagne nad zibelko:)

Ne, ne, saj nebeški Oče
ne bo te, ne bo te mi vzal,
kaj s takim črvičem on hoče,
a mene na smrt bi zadel!

(Dvigne oči proti razpelu v kotu:)

O Oče nebeški, usliši,
usliši proseči moj glas,
obup iz srca mi izbriši,
obriši mi solzni obraz!

Če smrt od deteta odvrneš —
le hoti, takoj se zgodi —
če zdravja, moči mu spet vrneš,
slavila te bodem vse dni.

(Dete postaja nemirno. Mati zaziblje zibelko in poje:)

Spavaj, detece, spavaj,
ti moj najdražji zaklad,
mojih radosti, bolesti
sladki, najzlahtnejši sad.
V tebi in tvojem življenju
klije stotero mi nad,
če izgubila bi tebe,
s tabo grem v groba prepad,
saj bi življenje brez tebe
bilo le mrak mi in jad.

(Poltiho potrka na duri. Mati se zdrzne, se plašno ozre proti durim:) Kdo prihaja? Redkokdaj zaide kdo k meni. Tako se kar ustrašim, če kdo potrka, če kdo duri odpre. Tudi zdaj me je pretreslo tako nenavadno, kakor bi prihajala prav posebna nesreča. (Trka glasneje.) Noter vendar!

(Nekdo odpira duri počasi, nekako obotavljaje se. Vstopi velika, resna, bleda žena. Oblečena je v širok črn plašč; na glavi ima bel robec, ki ji v dolgih bledih gubah valovi čez rame in hrbet. S m r t je.)

(Otrok v zibelki se vznemiri, bolešno zajechi.)

(Mati naglo sprostre roke čez otroka, kakor bi ga hotela braniti vsakega neprijaznega pogleda, varovati ga vsakega škodljivega vpliva tujkinega.)

Smrt: Pozdravljena, dobra žena.

Mati (čudeča se, počasi, nekako iztežka): Pozdravljena tudi ti, tuja žena. (Jo nekaj trenutkov pozorno opazuje; potem topleje, sočutno:) V takem vremenú na poti, ko vije zunaj tak vihar in tako mete? Vsa prezebla in premrzla se mi zdiš. Sedi, da se ogreješ in si odpočiješ.

Smrt: Hvala ti, dobra žena.

Mati: Ali prihajaš od daleč?

Smrt (s čudnim poudarkom): Kako bi ti rekla? Od daleč in ne od daleč.

Mati: Gotovo si tudi lačna od poti. Postrežem ti s svojo siromaščino, če se ti ne zamerim. (Požene zibelko, stopi k mizi, vzame iz miznice pol hleba kruha in nož in ju položi na mizo.)

(Dete v zibelki bolešno joka.)

Smrt (stopi k zibelki, séde): Pa ga medtem pozibljem jaz. — Zelo utrujena se mi zdiš, dobra žena.

Mati: Res, tri noči že nisem spala. A saj je za dete! In vajena sem. Ko je bil bolan mož — drevo ga je oplazilo, ko ga je podiral — sem presedela in prebedela pri njem tudi noč za nočjo. Pred tremi tedni mi ga je vzela smrt. (Smrt nalahko prikima.) Zdaj imam na vsem svetu samo to dete. Pa mi Bog vendar ne bo še tega vzela?

Smrt (počasi, kakor bi premišljala, kaj naj reče): Upanje spremlja človeka vse dni do groba.

(Dete joka.)

Mati (primakne drug stol k zibelki; séde): Če mu zapojem, črvičku ubogemu, morda vendar zaspi. (Poje. Proti koncu tiše in tiše. Glava ji kloni bolj in bolj na prsi:)

Aja, aja, tutaja,
otrok moj, spi!
Skrbno in vestno nad tabo
mati ljubeča bedi,
angel nebeški čez tebe
róke sprostrte drži.
Aja, aja ... tutaja ...
otrok moj, spi —
otrok moj, spi ... spi ... spi ...

(Zadremlje. Tudi dete je utihnilo.)

(Smrt vzame dete iz zibelke, ga dene pod svoj široki plašč, odhaja tiho iz sobe.)

Mati (dvigne v spanju nekoliko glavo, kakor bi se hotela zbuditi; globoko zdihne): Ah! (Glava se ji spet trudno povesi na prsi. Nenadoma vztrepeta, plane pokonci:) Kake sanje! Grozno! (Pogleda v zibelko, s še večjo grozo:) Kje je moje dete? In tuja žena? Jezus, Jezus, odnesla mi je dete. Moj Bog, moj Bog, zdaj se me usmili, zdaj mi pomagaj! Moj otrok, moj zlati, edini! (Naglo si ogrne velik robec, v groznem obupu vihra iz sobe.)

Druga slika.

Samotna, zasnežena poljska pokrajina. V daljavi se črni velik gozd. Križpot. Kažipot z rokami na vse štiri strani.

(Ob poti sedi žena v dolgi črni halji: Noč.)

Mati (prihiti po cesti): O blaga žena, povej mi, nisi li videla iti tod mimo tujke, velike, v črni obleki, z belim robcem na glavi?

Noč: Videla sem jo. Smrt je bila. Majhno dete je nesla v naročju.

Mati: Moje dete! In Smrt je bila, praviš? Torej mi ga je vzela vendarle ona! A saj to ni mogla biti božja volja. Zoper božjo voljo ga je vzela. A vrniti mi ga mora, moje edino dete. Kaj naj počnem brez njega? — A povej, dobra žena, kod je šla?

Noč: Poznam pot; a ne pokažem ti je, če mi ne zapoješ pesmi, ki si jih pela otroku ob zibelki. Poslušala sem jih marsikdaj in zelo so mi bile pogodu. Sem namreč Noč

in noč je, kadar razgrnem
čez zemljo svoj mračni prt.
O, koliko gledam skrivnosti
in slišim speve radósti,
a tudi bolestone za smrt.
Zapoj mi še ti!

Mati: A meni tako se mudi
in delam naj ti zabavo?
Pa res si vsa brez srca?

Noč: Ne maraš mi torej zapeti?
Pa pojdi! Ne brani nihče ti —
stezé, glej, na vse strani.

Mati: O milost! Pokaži mi pravo,
ki Smrt je po njej odšla.

Noč: Zapoj prej! Vse pesmi zapoj mi,
ki pela si te jih noči.

Mati: O Bog, zdaj stoj mi na strani,
za petje daj mi moči.

(Poje:) Očesci se tvoji bleščita,
kot zvezde na nebu bleste;
ko vdani vame strmita,
drhti mi v sreči srce.

In kadar se tiho smehljaš mi,
obraz tvoj najlepši je cvet,
in če se z rokcáma sladkaš mi,
objela bi srečna ves svet.

Noč (poslušá nepremično, kakor bi spala. Ko mati izpoje in jo proseče pogleda, se zdrami. Zapovedujoče):

Poj še! Tvoj spev me uspava.

Mati: O kruta, kruta zabava.

(Ko Noč mrko molči, se s silo opogumi in poje:)

O dete, vse tvoje poti
bi rada s cvetjem nastlala
in za spremljevalko bi Srečo
v življenje s tabo ti dala.

Naj zvezde dobrotne bi vedno
nad tabo, pred tabo svetile,
naj vile bi blage povsodi
vodile te in te branile!

Noč: Hvala ti. Lepe so bile tvoje pesmi. Pojdi zdaj tu na levo. V gozd je šla Smrt s tvojim otrokom.

Mati: Hvala ti. Zbogom! (Hiti na levo.)

Tretja slika.

V gozdu. Spet križpot, a brez kažipota. Samoten grm črne trna brez listja ob poti, nekoliko oddaljen od drugega drevja.

Mati (prihaja, se zbegano ozira na vse strani, ker ne ve, kod in kam naj se obrne. Nikjer živega bitja, ki bi ga mogla vprašati. Pa se v svojem strahu in srčnem obupu obrne kar na grm in ga vpraša in zaprosi): O dobri črni trn, morda si videl iti tu mimo Smrt z mojim malim otrokom?

Grm: Videl sem jo.

Mati (naglo, ne da bi se čudila, ker grm govori): Povej, prosim, kod je šla?

Grm: Povem ti, ako me pritisneš na prsi in me na svojem srcu ogreješ. Slišal sem že o ognju materinega srca. Mene pa strašno zebe, sam led sem že.

Mati (brez pomisleka poklekne, objame grm in ga pritisne na srce):

Sam Bog, ki je tebe ustvaril,
ustvaril je meni srce,
ljubezen mi vročo podaril,
a zdaj mi poslal to gorje,
po meni te naj ogreje,
da listje poženeš in cvet! —
Že kroži sok v tebi živeje.
In najsi je v ledu ves svet,
ti moraš in moraš vzcveteti! —
Tesneje prižmem te v objem,
s krvjo te hočem ogreti,
da pot od tebe izvem. —

Ah, vsa že trepečem, trepečem,
iz prsi krvavim,
a ti si ves v cvetju kipečem —
povej zdaj: kod naj pohitim?

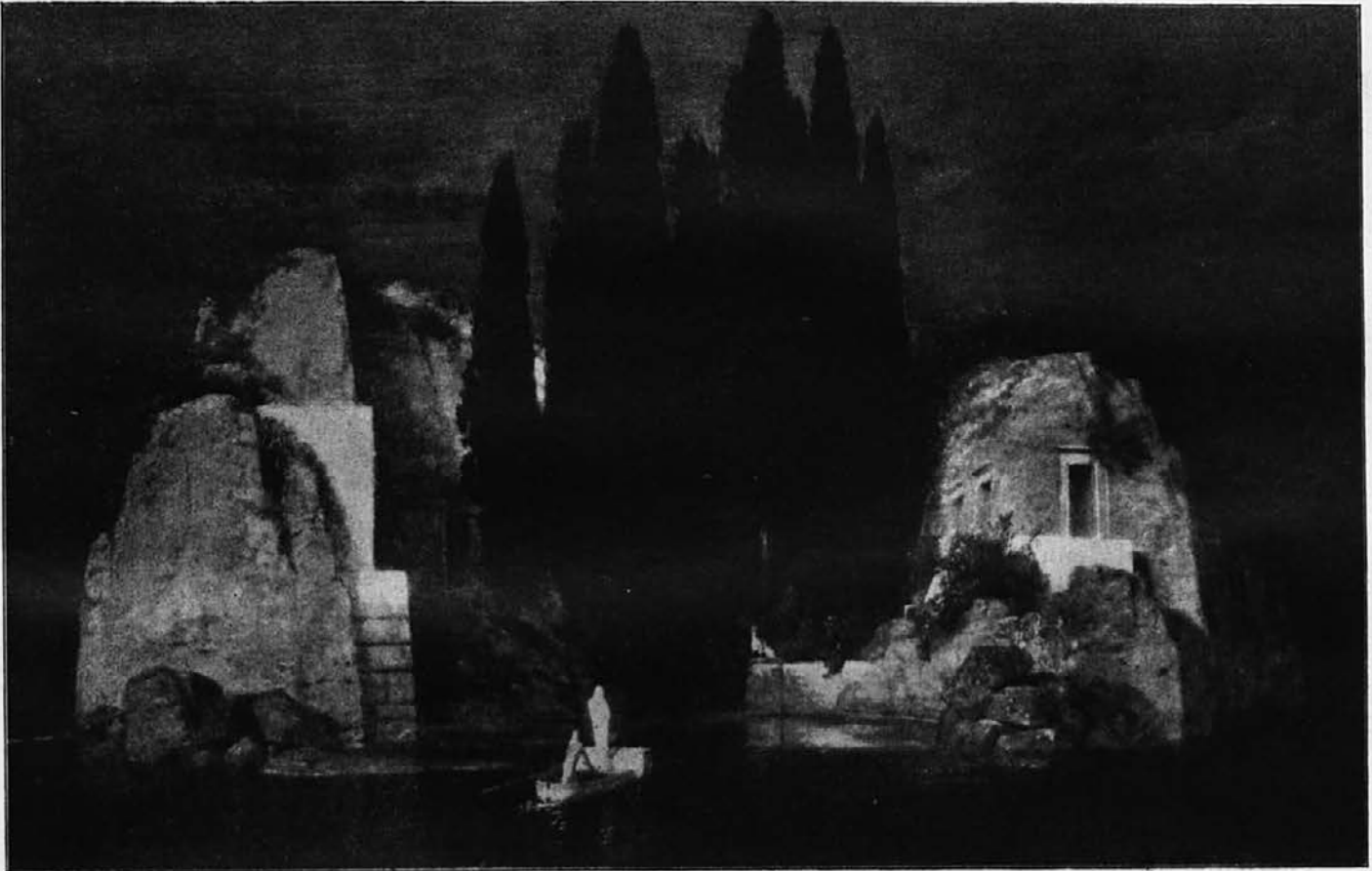
Grm: O mati, kako čudovit je
ljubezni tvoje plamén —
glej, pòvsem novo sem bitje:
ves v cvetu in ves zelen. —
Na desno pot mi zdaj kreni
in pojdi vedno po njej,
ne glej po drugi nobeni,

Prvi palček: Matí s svojim ljubečim srcem. Šel
sem baš mimo, skríl se za drevo, ko sem zagledal
človeško bitje tu v gozdu, pa sem videl in slišal vse.

Drugi palček: A kako —?

Prvi palček: Trn ji ni maral drugače povedati,
na katero stran je šla Smrt z njenim otrokom. Zahteval
je, naj ga segreje na srcu, da ozeleni in vzcveti.

Drugi palček: In je storila to? S svojo ljubeznijo?
— O, to pa moram brž povedati našim deklicam.
(Odhití.)

Arnold Böcklin.

Otok mrtvih.

(Galerija v Leipzigu.)

pogumno stopaj naprej,
pa prišla boš do jezera,
povodnih vil je v njem stan,
mordà se te usmili katera,
pomaga na drugo ti stran.*

Mati: Hvala ti, dobri grm. (Odhití na desno.)
(Dva p a l č k a prideta izza drevja.)

Prvi palček: Čudovito, poglej, sredi zime je vzbr-
stel in se razcvetel tale suhi grm. In veš, kdo ga je
ogrel, kdo mu dal življenje?

Drugi palček: Kdo? Čudovito je to.

* Za režijo! Mati zagrne grm, ki naj bo tik ob robu odra,
z veliko ruto. Ko ga objema, grm izmené in namesto golega se
prikaže cvetoči.

Prvi palček (previdno nagiblje cvetje k sebi in
ga z zanimanjem ogleduje).

Drugi palček (prihaja z gozdnimi vilami): Kakor
bi bil kak lažnik! Ali sem vas že kdaj nalagál? Pa
same pogledjte, če meni ne verjamete.

Vile (vzklikajo vse povprek):

Čudo! — Čudo veliko!
Saj še poleti tako ni cvetel,
ko zdaj sredi zime cveti.

Prvi palček: Saj solnčec božji tako ga ni grel,
ko grela ga srčna je kri.

Vile (previdno in čudeč se nagibljejo cvetje k sebi
in ga nežno otipavajo):

Resnica je, ni le varljiv privid,
vsak cvet je živ in vsak čudovit.

(Zaplešejo krog grma in pojo:)

Res, močna čez vse zemeljske moči
ljubezen je materina,
ves svet premaža in vse prerodi,
še Smrt se ji končno le vda.

In če je tukaj premagala Smrt
in našla za njo si je pot,
ne bo ji v nje tajne dvore zaprt
vsem živim zabranjeni vhod.

A me na tebe, o mati, v spomin
utrgamo vsaka si cvet,
v spomin ljubezni višin in globin,
da sličnih jih nima več svet.

(Trgajo cvetje.)

Četrta slika.

Široko jezero, ob obrežju z ledom pokrito.

Mati: Že zopet zapreka, jezero široko.
Pa stopim na led, morda me drži.

(Led s truščem zapoka in se lomi.)

Preslab je še, ne drži me.
Kako naj prebredem vodo?
Kako to že zopet mudí me!
Usmili se, sveto nebo!

Povodni mož (se dvigne iz jezera):
Me varalo morda uho je?
Resnično človeški je glas?

Mati: Uslišalo že me nebo je,
že vidim človeški obraz.

O dobri mož, dasi tuj mi,
si videl kje Smrt — povej!
Kod krenem za njo naj, svetuj mi,
čez vodo ne morem naprej.

Povodni mož: Res šla čez jezero je todi —
za njo ni nikakih zaprek.

Mati: O, kdo mi krila posodi,
da pridem na drugi breg?

Povodni mož: Pa jaz te tja preko ponese,
če daš mi v plačilo oči:
so lepe ko tiha pesem
in ogenj svet v njih gori.
Pa hčerkam bi jih podaril,
krasnà jim igrača bodó.

Mati: O tujec, me res boš prevaril
in pahnil me v večno temò?

(Se bori sama s seboj.)

A vendar moram in hočem
dobiti dete nazaj,
sicer zanj oči si izjočem —
pa mož ta vzame jih naj.

Povodni mož (udari s triklinom po vodi):

O hčerke, le brž iz globine
priplujte na jezera plan,
krasnejše od néba modrine
vam bisere danes dam.

Morske vile (v začetku še nevidne, pojo):

V kristalnih vodnih globinah
očetov nam grad stoji,
v vodovja nemirnih modrinah
ko daljni se biser blesti.

A dasi blesti se in sveti
živeje, kot bil bi zlat,
je vendar v sobanah kristalnih
nam dolgčas in zimski hlad.

Svetloba solnca nas vabi
na dan in k živim ljudem,
a ti so nam le sovražni,
sovražni so našim močem.

Res, če na obrežje pride
kdaj fantič zal in mlad,
ga zvabimo s smehom in petjem
v globoki, skrivnostni naš grad.

In tam se z njim poigramo,
a on le na svet si želi,
a svetu ga več ne damo —
nas svet li zato mrzi?

In z biseri se igramo
tam doli na dnu morjá,
zaklade bogate imamo,
a blesk njih ne ogreje srca.

Če biser bi živ dobile,
bajè bi nas ta ogrel,
obečal ga očka je večkrat,
do danes ga ni še zajel.

Čuj, zdaj na površje nas kliče —
kaj vendar danes ima?
Sicèr le iz grada nam brani,
svari nas pred zlobo sveta.

Glej, očka, ker si nas klical,
pokorno smo vse prišlé.
Kaj lepega boš nam povedal
in s čim razveselil srce?

Povodni mož: Glej, zbrana tu moja dekleta,
podari jim svoje oči.

Mati: Kaj naj mi oči, če deteta,
da gledale bi ga, več ni!

(Poklekne, izjoka oči v jezero.)

Vile: O bisera preblesteča,
enakih še nima naš grad.
O žena, spremlja naj te sreča,
me gremo v kristalni spet hlad.

Mati: O sreči kaj mi govorite?
Za Smrtjo pokažite pot!
Dobrotno roko mi nudite:
ne vidim, ne kam in ne kod.

Povodni mož: Ponesem te jaz čez vodovje
tak brzo, kot z mislijo greš.
Ni daleč tam Smrti domovje,
še slepa do njega prispeš.

(Ji ponudi roko:)

Na plašč mi semkajle stopi,
krepkó se ob mene opri!

(Jadra z njo naglo čez jezero.)

Peta slika.

Dvori Smrti.

(Pred dvori stoji č u v a r i c a, močna in mračna.)

Mati (prihaja ob palici, ki preizkuša z njo pot pred seboj, kakor hodijo slepci): Tukaj so dvori Smrti, čutim njih bližino, dasi jih ne vidim. A kje bom pa našla Smrt?

Čuvarica (z začudenjem opazuje tujko): Danes je še ni bilo tukaj. A povej, neznana žena, kako si prišla semkaj? Kdo ti je pokazal pot k nam?

Mati: Ljubi Bog. Usmiljen je. Usmiljena boš tudi ti, saj si žena, kakor spoznavam po glasu — žena kakor jaz. Povej mi, kje najdem svoje dete, ki mi ga je odnesla Smrt?

Čuvarica (odkimava z glavo): Tvoje dete? Ne poznam ga. Ti si pa slepa in ga tudi ne moreš videti. Mnogo cvetk in dreves je zvenelo to noč na naših vrtih. Smrt bo v kratkem prišla in jih presadila na božji vrt. Saj ti bo morda znano, da ima vsak človek svojo cvetko ali svoje drevo, mlad — cvetko, odrasel — drevo. Zde se kakor navadne cvetke in naravna drevesa, vendar utriplje v njih živo srce. Prisluskuj pri raznih cvetkah, morda spoznaš po utripih srca svoje dete. A kaj mi daš, da ti razodenem, kaj moraš še potem storiti?

Mati: Kaj naj ti dam? Saj ničesar nimam. Voljna pa sem iti zate na konec sveta, če mi razodeneš svojo skrivnost.

Čuvarica: Na konec sveta? — Dobra žena, saj smo tako tam. A daš mi lahko svoje lepe črne lase.

Mati: Ako ne zahtevaš nič večjega, nič težjega, z veseljem. (Ko ji čuvarica reže lase:)

Pač bila ponosna sem nanje nekdanj,
a zdaj so brez vsake mi cene,
le dete svoje želim si nazaj,
željè druge nimam nobene.

Čuvarica: Zdaj vstopi, pa ti pokažem skrivnosti, ki zrlo jih ni še človeško oko, in naučim te skrivnostnih modrosti: morda té dete ti Smrti otmo.

(Se dotakne velikih, temnih vrat, ki se počasi neslišno odpro. Obe vstopita.)

Šesta slika.

Vrt Smrti. Polno cvetlic in drevja. Nekatera drevesa vsa objeta in preprežena od ovijalk, da v njih objemu vidno hirajo. Cvetlice deloma na gredah, deloma v loncih, nekatere pod steklom. Vmes tolmoni, v njih povodne cvetke. Sredi vrta »studenc usode vseh ljudi«.

Mati (stopa počasi od cvetke do cvetke, se nad vsako skloni, pozorno in napeto prisluskava):

Res, v vsaki utriplje živo srce.

A moje dete ta ni ... in ta ne ...

In tudi te so mi tuje ... in te.

Ah, kje si, moj otrok ljubljeni, kje?

(Nenadoma vzdrhti, naglo razprostre roke čez majhno modro cvetko, ki vsa slabotna in že napol vela žalostno poveša glavico:)

O, ta je, ta je! Ah, otrok moj,

imam te in te ne spustim!

Kak daleč hitela sem za teboj,

da s Smrtjo se zate borim!

(Hoče cvetko prijeti.)

Čuvarica: Stoj! Ne dotikaj se je. Stopi semkaj in čakaj. Vsak čas mora priti Smrt. Ne pusti ji, kadar pride, da bi izruvala to cvetko. Zagrozi ji, da ji boš potrgala in izruvala ti druge. Teža se bo zbala, ker je Bogu za vse odgovorna. Čutim jo — že prihaja.

Mati: Prihaja — čutim jo tudi jaz,
kako hladno mi postaja.

(Čuvarica naglo odhaja.)

Smrt (prihaja počasi; silno se začudi, ko zazre živo ženo v svojih dvorih):

Kako mi je znan ta trpeči obraz.

Že vem. — (Materi:) A da pred mano prišla

Mati: Ah, mati sem! si sem?

Smrt: To vem.

A kdo ti kazal za mano je pot?

Mati: Nebeški Gospod
in srca trpečega želje.

Smrt: Vem, močno čez vse je ljubeče srce,
nihče pa ne ljubi ko mati.

A kar je sklenil najvišji Gospod,

v to ti tudi moraš se vdati.

Velim ti: odmakni roke!

Mati: Ne, ne — utrgala te mi ne boš.

Smrt: Vršim, kar veli mi Vladar vseh teh rož,
in ti mi ne moreš braniti.

(Ji dahne na roke.)

Mati (povesi roke brez moči):

Težkó se je s tabo boriti.

A je še Močnejši nad teboj.

Smrt: Gospod je on kakor moj tako tvoj.
Sem le vrtnarica, a on Gospodar
in delam, kar on naroči mi.

Izrujem ga, najsi bo mlad ali star,
če božje povelje veli mi,
in v božji ga vrt presadim.
Kako se tamkaj jim godi,
človeške še videle niso oči,
in jaz o tem — le molčim.

Mati (bolj in bolj razburjena):

Vrni mi moje dete, prosim te.

Smrt: Ne smem.

Mati (pograbi z vsako roko eno cvetko, v zbeganosti in ker ne vidi, prime z desnico cvetko svojega otroka): Pa ti izruvam vse tvoje cvetke. Zakaj mati je v svojem obupu zmožna vsega, tudi najhujšega.

Smrt: Nesrečnica, ne dotikaj se jih! Praviš, da si nesrečna; pa hočeš prav tako onesrečiti drugo mater?

Mati (prestrašena izpusti cvetki): Drugo mater?

Smrt (izlušči iz plašča dve svetli očesi): Tukaj imaš svoje oči. Vile v jezeru so se igrale z njimi, ko sem šla mimo. Pa sem jih jim odvzela. Sodila sem, da jih niso dobile po poštenosti. In nisem prijateljica vil — niso pod mojo oblastjo. Nisem pa vedela, da so tvoje. Vzemi jih, jasnejše in čistejše so nego prej: tvoja žrtev jih je očistila. In poglej v ta studenec. Videla boš usodo obeh otrok, ki si jih nameravala umoriti. (Odkrije težki pokrov studenca.)

Mati (zre z večjim in večjim začudenjem in nemirom v studenec): O čudo! Usoda enega: sama sreča, sreča zanj in druge — sama radost — sam blagoslov zanj in vse, ki pridejo v njegovo bližino... Usoda drugega: sama nesreča — trpljenje — gorje.

Smrt: Ena teh usod je usoda tvojega otroka.

Mati (plane plašno proti njej): Katera — katera? Povej!

Smrt (svečano):

Ne morem, ne smem. — A odloči se zdaj:
ti naj otroka res dam nazaj?

Mordà bo res srečen vse življenje,
mordà mu bo delež gorje in trpljenje —
Gospod je ohranil skrivnost to sebi,
ne bo razodel je ne meni ne tebi.
Kaj naj storim, odloči sedaj:
naj vrnem ti dete, naj nesem ga v raj?

Mati (se zruši na kolena):

Gospodu ga v róke zročim:

kar on je odločil, naj se zgodi.

Ti stori pokorno, kar on ti veli —

a jaz se vdam, trpim in — molčim.

(Skloni v globoki boli, vdanosti in ponižnosti glavo na prsi.)

(Smrt odvijte izpod plašča otroka, ga vzame v naročje, vzame njegovo cvetko in z njima tiho odhaja.)

Spev nevidnih duhov.

Prvi zbor.

Le komu te naj primerim, o materino srce?	Ljubezni mogočni slapovi iz maternih src teko,
Če vsa bogastva izmerim, ob tebi se v nič gube.	iz njih si hčere, sinovi življenje in moč pijo.
Besed vseh najsladkejše besede so materine,	A reke ljubezni nevsáhno za drage teko in teko;
od biserov vseh krasnejše so materine solze.	še le ob smrti narahlo se viri ti sladki zapro.

Drugi zbor.

Kdor ni okusil nikoli
sladkosti maternih dni,
kdor jokal nikoli ni v boli,
ki mati jo mnoga trpi:
zakrito je temu življenje,
zakrita največja skrivnost,
zakrito najgloblje trpljenje,
zakrita najvišja sladkost.

Starčkova žalost.

Vsako jutro, vsak večer
ob uri zapuščeni
prišli so tiho k meni
božji angelci.
Pa na svojih zlatih krilih,
v svoji zlati kangelci,
so prinesli čarno milih,
kakor solnce čistih, belih
sanj mladostnih, sanj veselih,
pa so mi jih dali v dar.
Zdaj pa več nikdar, nikdar —
k meni jih ne bo.

Vsepovsod in venomer
rože cvele so in nade.
Zdaj pa več nikjer, nikjer —
zame ne cveto...

— — — — —
Zdaj pa, ah, srce umira
od gorja, od domotožja,
z rosnimi očmi ozira
daleč, daleč se nazaj —
v svoj nekdanji raj...

Mirko Kunčič.

Dobri znanci s ceste.

Dr. J. Plečnik.

Poznamo dolge kosti, pa poznamo ploščate kosti. Kosti lobanje so ploščate kosti. Prežagana (lobanjska) ploščata kost se ti pokaže sestavljena iz dveh tablic: iz zunanje ter iz notranje; med tablicama vidiš puhlačast sklad, puhlačasto sredico, puhlačasto plast. Anotomi pravijo puhlačastemu skladu: diploë (r. diplo-e).

Διπλός (r. dipló-os) pomeni v grščini »dvojno«; pa ste le tablici dvojni in med njima je puhlačast sklad (= diplöe). Nемеc pravi našemu puhlačastemu skladu: schwammige Knochenmasse = gobast sklad. — Pri besedi diplöos se spomni na nemško besedo »doppelt« (= dvojno), na latinsko »duplus« in na francosko besedo double (reci duble); neko vrsto zlatnine prodajajo kot »doublé« (reci dublé).

Pri kosteh lobanje pride v dobi dozorevanja do razplativne tablic: puhlačasta sredica zginja in votline nastajajo med tablicama in vse te nove votline so v odprtih zvezah z nosno duplino in je v njih torej zrak.

Kosti, ki imajo (med tablicama) take z zrakom napolnjene votline, imenujejo pnevmatične kosti.

Beseda pnevmatičen je grškega debla. *Πνεύμα* (reci pnevma) pomeni: dih, saha, vejanje. »Pnevmatika« pri kolesih je obče znana. Pljučnica (Lungenentzündung = vnetje pljuč) ima v medicini ime »pneumonia«.

Čelnico zastavi natura v dveh polovicah: levo in desno (polovično) čelnico imamo najprej. Leti polovici ste pozneje (navadno) zlepljeni oziroma zrastle ob središčnici in imamo torej (navadno) le eno čelnico.

Včasih se čelnični polovici tudi v poznih letih ne sprimate, pa ostane med njima sredi po čelu spah. Ploščate kosti rasto (se večajo) na robovih; čim več je torej spahov, tem laže se vdajajo rastočemu lobanjskemu mozgu in se letá tem laže razvija; duševne zmožnosti pa zavise do neke mere od velikosti lobanjskega mozga, pa je velika verjetnost, da so take »odprte« glave res »odprte« in bistre. Hyrtl piše o naši zadevi tole: »Ljudstvo (nemško) smatra spah med čelnicama za znamenje posebno razvite duševnosti in pravi tem odprtim glavam »Kreuzkopf« (= glava s križem; spahi stoje namreč pri njih v križ). V slavo nemškega rodu trdi Welcker, da je predčelnični spah pri Nemcih prav posebno pogosten; pri Nemcih namreč ga je opazil v razmerju 1:10, pri drugih narodih je to razmerje 1:20. Meni — pravi Hyrtl — »pa se zdi, da vzroka pogostosti nemških »odprtih« glav ni iskati v nemški razboritosti. Welcker je iskal po nemških muzejih in tam seveda »križnjaške« črepinje nabirajo, druge črepinje pa le po potrebi spravijo.«

Čelnični polovici ste pravokotno zganjeni: zgornji (navpični) del otiplješ kot čelni del, spodnji (vodoravni) del je viden le na skeletirani črepinji in je očesni duplini v streho. Zgibo med navpičnim in vodoravnim delom otiplješ kot oster (zgornji) rob vhoda v očesno duplino.

Po Čafu je kost v čelu — čelina; človek s širokim čelom je čelák; čelo (pred vsem pri ovcah) je čelánja; čeláti imajo veliko čelo.

Vhod v očesno duplino in letó samo ostenjajo še: s plati ličnica, spodaj ličnica in zgornja čeljustnica; z notranje (z nosne) plati je sitka v mejo očesne dupline. Sitka in zgornja čeljustnica ste ob sredi s čelnico v stiki.

Medčelnična šiv. »Odprta glava« (Kreuzkopf). Črepinja štiri leta starega otroka. Čelnici ste ločeni po spahu (1): medčelnični spah (šiv), »metopični« spah; 3 kaže na spah med čelnico in stranico; spah 1 in 3 stoje v »križ« (Kreuzkopf, križnjaška glava, »odprta« glava). 2 je vodoravni kos čelnice, ki je očesni duplini v streho. 4 kaže na veliko vrzel med lobanjskimi kostmi (»fontanella«); 5 je (desna) zgornja čeljustnica; 6 je ličnica. Ob straneh črepinje vidiš (kaveljčke in trakaste) sponke, ki spenjajo črepinjo s spodnjo čeljustnico; letá je zgrajena iz dveh polovic. Oglej si tudi (mlečno) zobovje. — Črepinja in slika ste last anatomskega instituta ljubljanske univerze; to velja tudi za sledeči sliki.

Kosti, otipni v nosnem korenu (nosnici = os nasale = Nasenbein), in pa zgornja čeljustnica ostenjajo sprednji del nosne dupline in obroblyajo vhod vanjo. Ta vhod ima hrušast obris. Skozi ta vhod teče zrak iz vnanjega sveta v nosno duplino, iz te v žrelo in iz tega v pljuča.

Ob spahih med čelnico in kostmi ob nosni duplini se prične — v drugem letu našega življenja — pnevmatična platitev čelnice: puhlačast sklad zginja, pa se delajo z zrakom polnjene, v nosno votlino držeče

praznine; čelnična kost — pravimo — postaja po drugem letu pnevmatična, se pnevmatizira.

Vodoravni del čelnice, torej koščena streha očesne dupline, postane prva pnevmatična in se pnevmatiziranje od nje širi v ostalo kost. To pnevmatiziranje traja nekam do 15. leta; po drugih pa se razdružujete platici in se večajo votline vse življenje, torej tudi še v poznih letih; razsežnost čelničnih votlin je pri vsakem človeku druga.

Pnevmatiziranje čelnice, torej širjenje pnevmatičnih votlin po čelnici, premakne kostni platici vsakebri: zadešnja platico izbokne proti lobanjskemu mozgu, sprednjo platico pa na sprednjo plat. Premaknitev sprednje platice spremeni v precejšnji meri fiziognomijo (izraz, obliko) obraza. Otroci — to vidimo — imajo dve boklini na čelu: desna in leva čelnica je izbokla; ta izboklost zginja z razpahovanjem čelničnih tablic, torej pri nastajanju čelničnih votlin tik nad očesno duplino in nad nosnim korenem.

Ljudje s ploščatimi (nizkimi, vdrtimi) nosovi (nosnimi korenji, torej »ploščenosci«) imajo po večini majhne pnevmatične votline v čelnici; nad obrvmi močno izbokle čelnice pa kažejo na mogočne čelnične votline. Takó izbokla čela ne kažejo na mogočno razvit lobanjski mozeg; neki anatomi trdijo celo, da kaže tako izboklo čelo na pomanjkljivo čelnično pol lobanjskega mozga.

Pol, polí, ž. sp., je narejenka in naj pove to, kar pove latinski »lobus«, nemški »Lappen« in kar pri nas z neverjetno mirnostjo zaznamujejo kot krpó. Odreži kos lobanjskega mozga (možganov) in se vprašaj, ali si odrezal krpo.

Trdijo namreč ti anatomi, da pritiska odstopajoča zadešnja čelnična platica na lobanjski mozeg in ga ovira v razvoju.

Votline v čelnici so pri nekkih živalih v posebni meri razsežne; obče znana je njih razsežnost pri prašiču. Slonova glava je tako silno obsežna le zaradi razsežnosti votlin po čelnici in po ostalih lobanjskih kosteh; lobanjski mozeg (možgani) je v slonovi glavi razmeroma majhen. Lovci merijo torej na slonovo oko in je to edin zanesljiv vodnik za lovca, ki želi slona s prvim strelom smrtno pogoditi. Opičji rod nima čelničnih votlin.

Votline v čelnici so v odprti zvezi z nosno duplino in spenja leone votline precj taka sluznica, kot jo vidimo v nosni duplini.

Pri nahodu (= pošast = kihavica; Caf) zabrekne sluznica v nosni duplini (»skozi nos ne dobimo več sape«) in iz nje gost sluzén izcedek najprej mezi, potem se cedi in pozneje kar »teče«. Sluznično zabrekó (Schwellung) v nosu in po kostnih votlinah ob nosu zovemo katar. Sluznične zabrekline in pa gosti izcedek maše poti, ki vežejo nosno duplino s čelničnimi votlinami in ki se po njih odcejajo izcedki iz čelničnih votlin v nosno duplino; umevno je, da iz-

cedki po votlinah zastajajo in je torej umevna zamolkla in tiščáva bolečina v čelu ob početku nahoda.

Po drugi strani pa je tudi umevno, da majhne živali zalezejo skozi nos v čelnično votlino. Take živalske vseljence opazujejo ne samo pri živalih (ovci, srni, kozi, govedu, konju, volku, psu), temveč tudi pri človeku.

Dr. Razoux (po Hyrtlju) pripoveduje tale slučaj: Zdravo žensko so silne bolečine v glavi in močna vročina popadle. Niso ga dobili pomagiva. Bolezen je nekoliko odjenjala, ko je bolnica izkihala nekaj »črvičev«; ozdravela je ženska, ko je izkihala

Čelnične votline pri človeku. Lobanjski svod je odžagan pa gledaš od zgoraj na lobanjski spodek. Zgoraj vidiš prežagano zaglavnico in v njej (temno) podolgasto zijavko, ki prehaja skozi njo hrbtni mozeg v lobanjskega. Spodaj (pri a, b, c) vidiš čelnične votline kot temnejše obsežne lise in vidiš, da so te votline med seboj v odprti zvezi. Votline so vidne v čelnem in v vodoravnem košu (= strešju očesne dupline) čelnice. Zaokrožena najspodnja molina so kosti nosa.

72 črvičev. Črviči so bili podobni onim, ki jih vidimo pogosto po čelničnih votlinah pri ovci. Ženska se je spomnila, da je tisti dan, ko je obolela, pila iz luže, kjer so napajali tik pred njo ovce.

Blumenbach (po Hyrtlju) poroča o ženski, ki je nosila vse leto stónogo (Scolopendra electrica; Feuerassel) v zgornjih predelih nosne dupline; imela je silne bolečine v glavi in je prišla ob vonj; parazita je odstranila živega pri usekavanju.

Dusmenil in Legrand Dassault sta opazovala epileptične (božjastne) napade pri devetletni

deklici, ki so se ji ličinke naselile v čelničnih votlinah; napadov je bilo do 30 na dan. Ličinke so poginile po vdihavanju dima papirnatih z arzenikom prepojenih cigaret.

Z besedo *ličinka* (*Made*, larva) zaznamujemo mladiče žužkov (= *insecta* = zaželke (!) = žuželka), rib, rakov, žab. Ti mladiči niso kar nič podobni staršem — imajo torej nekake naličnice (»larfe«) in naživotnike, ki jih napravijo očesu tuje. Te »larfe« in ti naživotniki odpadejo pozneje in se pokaže žužek. (Ličinka pa glagol ličiti [koruzo] sta morda sorodna.) Ličinke muh (»črvi«), ki pridejo iz mušjih jajec, so splošno znane. Od zaželk, ki njih ličinke žive kot vseljenci (paraziti) v čelničnih votlinah, si oglejmo dve: ovčjeja obada (= ovčji zolj) in pa trakuljčastega jezikovca.

O ovčjem obadu (= ovčji zolj = ovčji brenclj = ovčja muha = *Nasenbremse des Schafes* = *Oestrus ovis* = *Cephalomyia ovis*) tole:

Samica ovčjeja obada zaleže (*Dular*: Domači živinozdravnik) jajčeca ovcam v nos. Iz jajčec izleze ličinke se vselijo v nosno duplino in v čelnične votline ovce. Ličinke imajo ob glavi roženasti kljukici in se drže z njima sluznice. V nosu in v čelnici se ličinke devet mesecev godé in se godne dado od ovce izkihati; nato se vrijejo v zemljo in se v tej zabubijo; po 7—8 tednih pridejo iz bub žužki — ovčji obadi.

Glede trakuljčastega jezikovca (= *Zungenwurm* = *Linguatula taenioïdes* = *Linguat. rhinaria* = *L. serrata* = *Pentastomum taenioïdes*) tole:

Ti žužki žive spolno godni v nosni duplini in v čelničnih votlinah pri psu in volku. Po zunanji podobi so ti žužki črvi, po notranji zgraji telesa in po razvojni zasnovi so pa pravi in resnični žužki in imajo zlahto med pajki, škorpionji in pršicami (*Milbe*).

Samica naših pentastomov meri nekam 8 cm, samec 2 cm.

Samica zleže v nosni duplini oziroma v čelničnih votlinah jajca in ta prehajajo z nosno sluzo na prosto (na travo, na zemljo, v vodo) in pridejo od tod — pri paši in napoji — v želodec zajcev, srn, ovac.

Parkrat že sem pri učenih filologih slabo naletel z oznako: »Kokoš leže jajca.« Z ljubljansčino so me, češ, da kokoš jajca »nese«. Sedajle sem zasledil, da Caf tudi pozna oznako: »jajca leči«.

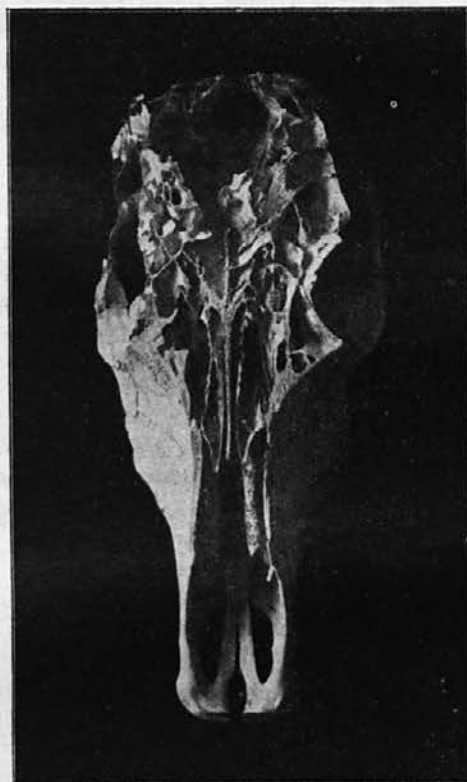
Naša mati so nas učili, da tista kokoš pridno »nese« (!), ki ima bela »ušeska« pa rdečo »rožico«. (Naše kokoši so imele »rože«, naši petelini pa »grebene«.)

Mati so govorili: naša kokoš nese, je znesla, bo znesla; in govorili: pusti kokoš, ne moti je, ona gre leč; grahke (= gráhovšice) ni, ker léže; čopka kokodaka; zlegla je, pojdi po jajce.

Povsem, kar sem slišal doma in kar slišim sicer, Slovenci govorimo, da kokoš »nese« — in poudarjamo pri tem celo vrsto, ki jo bo kokoš na vališču »znesla«, in Slovenci govorimo: kokoš »leže« jajca in poudarjamo pri tem posamnost; zleženo jajce pustimo alj ga prodamo alj kakorkoli uporabimo.

Na jajcih, ki jih je kokoš na vališču znesla, pa kokoš leži = vali = sedi.

Želodčni sok stopi lupino krog jajc in iz jajc izlezejo mladiči (= ličinke) in ti vdero skozi želodčno ostenje v žile, torej v kri, in jih kri raznese po organih (v jetra, pljuča, mozeg, meso, obisti). Ličinke v teh organih močno porastejo, ne dosežejo pa spolne godnosti. Če pride pes ali volk do letákih živali in če žre mesovino, ki ima leóne ličinke prisajene, mu pridejo ličinke pri žretju tudi v nos. Ličinke se mu v nosu, pa tudi v čelničnih votlinah, razvijejo do polne godnosti. Možno je — pa se tudi res zgodi —, da pridejo ličinke pentastomov tudi človeku v nos in v čelnične votline.

Čelnične votline pri goveji živini. Goveja črepinja je vzporedno s sprednjo ploho glavo prežagana. Gledaš nanjo od spredaj (zgoraj). Zgoraj vidiš (prežagano) zaglavnico in v tej zaglavnični zjavko. Spodaj gledaš v nos oziroma v nosno duplino. V sredi — tam, kjer je križec, — so (na desni in levi) obsežne votline: čelnične votline.

Po pentastomih nastanejo v nosu katarji in krvavitve iz sluznice. Psi, ki se jim je veliko pentastomov naselilo v nosu, dobijo rdeč, zatekel smrček in je ta zelo boleč in postane pes grizljiv in se vede kot besen, kot bi imel steklino.

Vode iz živalskih napojišč torej ne bomo pili, saj vemo, da prehajajo ličinke od živali v vodo in da zidejo odtod v človeški nos in v pnevmatične votline v čelnici.

Leóno páberkovanje po znanju o živalstvu bo tega in onega poučilo, da nas ne zanimajo le antilope, sloni, opice, žirafe in novembrske lunine premene nad Tihim

morjem in da nas ne moti le svet, ki je prostemu očesu neviden; udi doma imamo bitja, ki so zanimiva, ki so malo opažana, ki so pa nam nevarna.

Uvčji obad (obádnica, Erjavec; ovčji zolj, Erjavec Dular) ima ime Oestrus ovis (r. éstrus) in spada v rod Oestridae (r. estride). Oestrus ima grško deblo. Οίστρος (r. oistráo) pomeni zbadati, bosti. Učili so nas v šoli, da so noži »ostri«; med narodom slišim vsepovsod, da ima vsaka žaga svoj »ojster« in poznam le »Ujstrice«.

V Pleteršniku berem, da je zolj »muha debelih oči, od katere pika živina zbežlja: gleda kakor zolj svetlo«. Bolezen, nastala po ličinkah ovčjega obada, je trésnica (glej tudi lepo Dularjevo knjigo: Domači živnozdravniki; str. 82).

Besedo »jezikovec« sem vzel iz Pleteršnika: jezikovec = die Riemenzunge. Besed z deblo »jezik« naj bi se slovenski naravoslovci močno izogibali; Caf-ove oznake: ploščnica, ploščnik, ploščnatica in sorodstvo nam to omogočajo.

Paraziti so bitja, »ki pri drugem bitju jedo«. V besedi je dvoje grških debel. Παρά (r. pará) pomeni: poleg, zraven; σίτομα (r. siteomaj) pa pove: hranim se, jem, uživam, sitim se. Grška beseda σίτος (r. sítos) pomeni žito.

Govorili smo o »črvih«, pa naj še nekaj sledi o »črvih«, ki nas bodo obirali pod zemljo. Sledim Hyrtlu:

»Meso, pokopano v zemljo, polagoma trohni (vermodert) in ne daje iz sebe smrdljivih plinov — meso torej prhni (verwest), t. j. počasi in polagoma se pretvarja in postaja humus (= rodovita zemlja). Pokopanega mrliča ne požro črvi, kot preprosti ljudje to mislijo in pa tisti učeni filologi, ki pravijo, da je beseda c a d a v e r (r. kadaver) nastala iz prvih treh zlogov tehle treh besedi: ca-ro-da-ta ver-mibus (= meso dano črvom). Po zemlji rijejo samo gliste (Regenwurm), in te ne žive o mesu. Le poleti zapljunejo mesarske muhe, ki so neverjetno plodovite, nepokopanega mrliča in ličinke teh muh, ki pa niso »črvi«, požro mrliča urno in nastajajo pri tem smrdljivi plini. Resnična je arabska rečenica, da muha požre urneje od leva kameljo mrho. Pri prhnenju v zemlji ne nastajajo smrdeči plini. Pokopališča ob velikih mestih niso torej daleko tako škodljiva, kot to splošno mislijo. P e t t e n - h o f e r je preiskal zrak nad pokopališči, pa je našel v njem celo več ocona (= posebna oblika kisika) kot v mestnem ozračju.«

Udarci na čelo prebijejo neredko le sprednjo platico (tablico) čelnice, zadešnja ostane cela; take okvare sežejo toréj le v čelnično votlino in ne dosežejo lobanjske votline oziroma lobanjskega mozga. Hyrtl opisuje tale slučaj:

Konj je potrl s kopitom hlapcu čelnico. Rana se je ognijila in se je cedila iz rane tudi sluzinasta cedika čelničnih votlin. Rana se ni scelila; iz nje je nastala cevasta ugnjida (= pijavka; Fistel), ki je držala v čelnične votline. Čelnične votline so v odprti zvezi z nosom, pa je pri okvarjencu zrak uhajal iz nosa tudi skozi cevasto ugnjido v čelnici; okvarjenec je zatislil le nos, pa je pihnil s tako silo skozi cevasto ugnjido, da je vpihnil svečo, gorečo pred rano.

Galen je označil čelnico τὸ κατὰ μέτωπον ὀστέον (r. to katá métōpon ostún) = kost v čelu.

Celo ni porastlo (z lasmi), je torej g o l o in so Rimljani zvali čelnico: o s i n v e r e c u n d u m (r. inverekundum) = nesramna kost: quod solum inter calvariae ossa pilorum integumento careat, ob nuditate o s i n v e r e c u n d u m vocatur (= ker edina lobanjskih kostj lasne odeje nima, jo radi te golote nesramno kost imenujejo).

Čelnico (os frontale) so Rimljani zvali tudi o s c o r o n a l e (r. koronale = venčana kost): quia in conviviiis publicis os frontale certis corollis et sertis antiquitus coronabatur = ker so si pri javnih pojedinah čelnico z venci in svitki svoje dni venčali.

Francoz govori o »effronterie« (r. efrontrí; e = iz, front = čelo) = nesramnost. Anglež ima effrontery.

Prav na to besedo spominja latinska rečenica fr o n t e m p e r f r i c a r e (r. perfrikaře = drgniti) = čelo drgniti = nesramen biti. Dr. Bradač (Latinsko-slovenski slovar) navaja rečenico: o s p e r f r i c a r e = nesramen biti; ta rečenica mi ni prav jasna.

Nemec pravi: die Stirne haben (= čelo imeti) in mi povemo to po naše: imeti drzno, nesramno čelo, torej biti nesramen.

Slovenec (tako berem v Pleteršniku) pravi, da ni nikomur na čelu zapisano, kar ima v srcu — čelo torej tudi pri nas ni v najboljših časih.

* * *

Razgovarjal sem se. Besede so nanesele na »dobre znance«. Človek, ki sem z njim govoril, mi je povedal: da so »dobri znanci« (zanj!) res dobri, da pa tiči v vsakem njih v nježa zadnjem stavku skupna, temeljna napaka.

Pogledal sem kakor zolj svetlo in sem vprašal: »In ta napaka je?«

»Ker so ti stavki zadnji.«

Naj bi bil današnji »dobri znanec« po prav tej napaki obremenjen.

Premišljevanje.

Kraška vas v jeseni je tiha,
ovita v megló,
le tuintam se zasvita
lučka v temó.

Tam za črnim ognjiščem
svetlika se ognja sijaj; —
po mrzlih poljih hodim
in vse me kliče nazaj.

Ko da je vse izumrlo,
je tiha kraška vas,
ob ognju rdečem sedijo;
tako bi sedel i jaz.

Tako bi sedel za ognjiščem,
obraz v dlaneh, in molčal,
tiho, vse tiho za oknom,
le ogenj bi prasketal.

Skoz drn in strn.

France Bračun.

V svatih.

Svečan je gozd in prazničen. V nešteti barvah blesti v jesenskem solncu. Drevesa gorijo in plamenijo, kakor bi se bilo užgalo tisoč plamenic. V bohotnem škrlatu žari bukev. Rumene in bele so breze. Hrast rjavi. Jerebika je otrsela listje ter plamika živordeče iz pisane javorine. Nežno roznati in bagreni listi se leskečejo na temnozelenih mladikah farških kopic, ki so okrašene z ličnimi cinobrastimi plodi. Vmes temnijo jelke in zelenijo smreke.

S peštrim prostiračem si je pokrila gozd tla pod seboj. Rdečkasti čapljevčevi listi brlijo med trakastimi listi mrtve koprive. Krvavordeče bodejo borovnične mladike iz svetlozelenega mahu. Vsakovrstne barve kaže gozd in vse odtenke barv, le modre ni opaziti v nepregledni zbirki. Ta pa se razteza po visokem nebu čez vse barvne krasote ter se meša z njimi.

Zakaj se je neki gozd oblekel praznje? Hoče li otežiti slovo taščici, ki cvrči otožno pesem v grmu farških kopic in se odpravlja na jug? Se je venčal na čast lovski družbi, ki se zbira ob robu, da jo pogosti z najboljšim, kar premore?

Bajno lep je gozd in slovesen, kadar se poslavljata taščica in drozd, kraljiček in ščinkavka z mladim zarodom, kadar pokajo puške v njem in se razlega lovski rog, a tudi snubcev ne manjka takrat v lesu in — čudnih svatb!

Tam, glej! Dolga srebrna nit se zablesti v solncu ter plava in se zvija v lahki sapici prosto po zraku. Zada na niti pa ždi drobcen pajek z neznansko dolgimi nogami, ki si je ustvaril zibljivi zrakoplov, da ga ponese naprej, naprej. Zdaj se je prilepil konec na leskovo mladiko. Na mah spleza potnik, s trebuhom navzgor, po niti ter preišče grm od vrha do tal. Ker pa ne najde teža, kar išče, brizgne nanovo iz ozadka niti v zrak ter se preda zopet vetru in usodi. Vse polno takih niti se vije po zraku. Nešteto dolgokrakih drobnicev potuje od grma do grma. Vsem se mudi — strahovito mudi.

Z drena ob robu gozda se leskečejo rosne kapljice na okrogli mreži, ki visi navpično med vejami. Sredi umetnega pletila, odkoder se raztezajo prečne niti na vse strani kakor napere pri kolesu, sedi živalca, debela kakor drenulja. Samica križastega pajka se je oblekla v svatovsko krilo. Vse leto je samotarila v grmu in ogražala vsako stvar, ki se je drznila stresati petljasto mrežo, posuto z lepilnimi kroglicami. Urno je planila na žrtev, jo trdno povezala s skoraj nevidnimi vrvmi ter jo zavlekla v sredino mreže, kjer jo je ali izsesala ali pa obesila v varen kot za poznejšo

uporabo. Odkar se je pa zadnjič prelevila in si odela blesteči se plašč z belim križcem sredi hrbtna, občuti še vsa druga čustva.

Mirno ždi pajčica sredi kolesa, ko začuti, da se čudno umerjeno nateza in stresa pletivo. Tako ne drma mreže ne muha ne mušica, ne čmrlj ne hrošč, ne kobilica in ne metulj. Kdo neki je gost, ki se upa tako šaliti s samotarko? Odkar živi in prede, se ji ni še nikdar primerilo kaj sličnega.

Samica se počasi zavrti v krogu ter si s štirimi očesnimi dvojicami pazljivo ogleda prečko za prečko, toda nobenega živega bitja ni opaziti na pajčevini. Dr-dr-dr se stresa mreža, dr-dr-dr. Kdo si, božji? Pajčica odide iz sredine proti mestu, odkoder prihaja trzanje. Čim bolj se bliža robu, tem živahnije je ubrano potezanje. Tedaj pa opazi šaljivca pred seboj, v primerni razdalji sicer, pa vendar zadosti blizu, da si ga more ogledati. Majčken pajek je, z neznansko dolgimi nogami, eden izmed zrakoplovcev, ki potujejo sedaj po gozdu na ogled. Močno nit je spletel burkež ter jo pritrdil skrivaj na mrežo. Za to vleče sedaj s prednjima nogama, da opozori pajčico na svojo — malenkost. Naravnost smešen je pritlikavi snubec v primeri s postavno samico in prava sreča, da se nista srečala pred levičvijo. Brez usmiljenja bi ga bila pograbila in zadavila. Zdaj pa se pomakne miroljubno še bolj na rob mreže. Tedaj zableše pajek na svojem koncu vrvice čuden ples. Neumorno drsa z nogami po niti, dviga umerjeno ozadek kvišku, kakor bi se hotel postaviti na glavo, se sklanja zdaj na desno, zdaj na levo ter venomer stresa mrežo. Tako živahnemu snubljenju pa se tudi samica ne more dolgo ustavljati. Zato pograbi vrvico ter ga pritegne k sebi.

Pritlikavec se oprime roba, iztegne dolge krake, počene ter skoči drzno na veliko pajčico pred seboj. Vseh osem nog oklene krog nje, da mu ne uide in ga ne napade. Tako jo drži malodane četrte ure. Le od časa do časa ji pogladi nežno s prednjimi nogami hrbet. Na mah pa jo spusti, odskoči ter se spusti bliskovito po vrvici v globino. Začudeno zre samica za njim. Nato pa se umakne nazaj v sredino pletiva.

Čez nekoliko časa pa se zopet zgane mreža: dr-dr-dr. Dolgokraki svat se je povrnil po skrivnih potih k pajčevini in poteza zopet jadno za vrvico. Kakor prej mu pride tudi zdaj samica naproti in je vsa krotka. Toda konec veselja pa je za pajka usoden. Prežet od razkošja se ni odstranil samec zadosti hitro iz mreže. Tedaj pa se požene pajčica za njim, mu zasadi strupene klešče v telo, ga oplete z mrtvaško svilo ter ga odnese kakor kako drugo žrtev v svoje roparsko gnezdo. Sla je minila; bestija se je zopet zbudila v njej.

Navihanec.

Mnogo zajcev se klata po drenjski občini, vsem pa prednjači po izkušnjah in lokavosti samotar v Lipovem vrhu, ki šepa na zadnjo nogo. Ta ti je z vsemi mažami namazan ter vodi za nos vse sovražnike, ki mu strežejo po življenju. Teh pa baš ni malo!

Tam v Jamškem n. pr. biva lisjak, košatorepec. Nobena toplokrvnica ni varna pred njim in že marsikateri dolgoušec je svaril zadnjič pred ostrim zobovjem tovariše z žalostnim »kve-kve«. Kruljevcu pa more prav tako malo do živega kakor zlatica, tihotapka, ki se priklata tudi često iz Gorjanskega celo pri belem dnevu. Še manj opravi belica, najmanj pa podlasice, ki ograjajo okolico zapuščenega kamnoloma. Malopridnice so nevarne pač le tedaj, kadar napadajo z združenimi močmi. Tako daleč pa se ne damo! Tudi kragulj, potepuh, kroži dan na dan nad Lipovim vrhom ter grozi vsemu, kar nosi toplo kri v sebi. Skoraj še bolj opasen je krokar, črnih. Star je sicer kakor svet. Najmanj trikrat je že videl menjati gospodarja pri vsaki hiši v vasi. Že celo vrsto let zanemarija gnezdo v Strmi peči in ne vzgaja mladičev spomladi; vendar ima še neznansko bistro oko, kakor šilo ostra krempljca ter nadvse trd kljun.

Pa kaj vsi ti v primeri s človekom, kovarjem in zvijačnikom? Odrasel zajec, ki se le malo razume na kritje in ovinkanje, se jih vobče lahko otrese. Ne tako človeka. Ta je tem bolj nevaren, čim bolj se potajuje in skriva. Nedoleten zajec še ne ve vsega tega ter drevi često kar na slepo v pogubo. Ako pa nosi uhlja že preluknjana in občuti, kadar se popraska s krajšo nogo, trda zrnca za kožo, ki niso iz mesa in kosti, tedaj se zna vse bolj čuvati. Izkušnja uči in modri!

Vse polno dobrih prijateljev in prijateljic šteje gozd. Tu sta predvsem palček in kos, šoja in vrana. Kadar svari kdo izmed teh, je treba napeti ušesa. Istotako zanesljiva sta grivar in detel. Sraka pa je od vraga. Ta reglja in opozarja venomer. Tisti, ki bi se oziral nanjo, bi sploh ne prišel do počitka. Neprecenljive vrednosti je suho listje, vela praprot in usehla trava. Ta šumi vse drugače, kadar jo razkopava kos ali smuka v njej miš, kakor pa kadar se plazi lisica ali se bliža človek. Pravitako važna so tla. Najbolj priporočljiv je naklonjen prodnat ali peščen svet, ki ne dovoljuje tihega bližanja. Povsod pa so glavni pogoji za življenje odprto oko, pazljivo uho, nagli kraki in — betvica možgan v glavi...

Baš ždi dolgoušec v gnezdu na skali, ki je porasla z mahom, bršljanom in sladkimi koreninicami. Mirno čepi na mestu, odkoder se je nekoč odkrušil kamen in zbobnel po robu navzdol proti potoku, ki žubori v dolini. Uhlja si je zložil po hrbtu in zaprl oči. Tako dobro se sklada z okolico pod volovskim jezikom, ki se košati na mestu, da ga je prezrl celo kragulj, ko se

je malo prej zapeljal čez rob. Toda sila rahlo je zajčevo spanje. Komaj zausti v gozdu pod skalo suho listje, že odpre oči. Sitna stvar. Črn pes išče spodaj, lovčev Amor. Skoraj gotovo bo treba na noge. Pa za to je še dosti — časa!

Čim bolj se bliža pes skali, tem manjši je zajec. Ko se pa oddalji, se vzpne dolgoušec kvišku ter gleda skoraj porogljivo za njim. Toda Amor se ne da zbežati. Naj tudi zmanjka sledu zdaj tu, zdaj tam, v loku se vedno zopet zasledi podaljšek. Vedno nove ovinke dela pes krog mesta, nenadoma pa poskoči na pečino ter išče iz desne proti ležišču. Tedaj zropoče dolgoušec na levi v globino. Pes obstane, zavriska ter steče krog skale proti mestu, odkoder je zaslišal šum. Tam pride na sled ter žene navzdol.

Vau-vau-vau! Proti potoku gre gonja ter naprej ob gozdnem robu, se zasuče navzgor, krene na desno, se zglesi iz leve ter — utihne. Lovec, stoječ za bukvo na križpotju, se ozira napeto na vse strani ter poslušča. Čudno to. Danes je že tretjič v Lipovem vrhu. Vselej je spodil Amorček nekje v bližini preperete skale žival, a vedno se je vršila gonja na isti način. Povsod se je že nastavljal, toda mrcina mu noče pred cev. Skoro gotovo bo lisica, ki vodi psa za nos po gošči. Tam iz onstranskega roba bi bilo vsaj nekoliko razgleda v to preklicano goščavo. Da bi le vedel, kaj ima! Čuj! Že zopet se oglašča.

Vau-vau-vau! Iznova poganja pes proti pečini. V polomkih onstran roba zamre gonja, oživi pa zopet blizu potoka, se vleče navkreber, na desno, na levo ter spet utihne za dlje časa. To so nedoumne reči! Lovec zapusti prostor ter jo mahne po stranskem potu na levo, da pride do skale na onem robu, s katere bi bilo morda mogoče pregledati goščo. Zopet je zagnal Amor proti polomkom v nasprotno smer. Lovec pospeši korake ter doseže skalo baš v hipu, ko opazi zajca, ki jo smuka jadrno po grmovju proti robu hrbta. Pred robom pa se postavi za grm ter poslušča. Daleč spodaj se oglašča pes. Tedaj se zasuče dolgopetec, steče po lastnem tiru nazaj psu naproti ter se zaleti — hop — na tršat gaber, kjer se stisne med rogovile na deblu.

Kmalu za zajcem prilaja pes že ves zasopel po sledi, drevi mimo gabra naprej do roba ter išče tu z vnemo na vse strani. Medtem pa se je zajec nalahko spustil z debela ter jo odkuril — v nasprotno smer.

»Glej ga, glej!« si misli lovec. »V gošči res ni mogoče streljati, na drevo bo pa že šlo.« Zato se postavi, ko je spravil psa zopet na pravo sled, ob ugodnem vetru tako pod gaber, da je kolikor toliko zakrit v goščavi. Nada ga tokrat ni prevarila. Zajec, ki je že premnogokrat z isto zvijačo trapil psa, se je ujel v lastno past. Tudi izkušenemu bije ura...

Za Cezarja.

Angleški spisala baronica Orczy. — Z dovoljenjem pisateljice prevel Jos. Poljanec.

Triintriideseto poglavje.

»Pridi in hodi za menoj.« (Mr 10, 21.)

Taurus Antinor se je moral precej potruditi, preden je našel potrebno obleko, da preobleče Cezarja in sebe. Moral je preiskati ogromno zapuščeno palačo vse do kraja, da je prišel v oddelek za suženjska stanovanja. Tu je slednjič v neki spalnici odkril nekaj svežnjev oblek, ki jim je bilo videti, da jih je kak ubežen pisar v naglici nabral, potem pa pozabil.

Te obleke, ki jih je pri iskanju našel, so čudovito ustrezale njegovemu namenu. Pisalno orodje in desko je bil že prej dobil, takih reči je bilo vse polno razmetanih po vseh kotih palače.

Opremljen z vsemi temi potrebščinami se je vrnil v lazarij, ne da bi bil šel skozi peristil, kjer so bili zbrani vojaki.

Sedel je na oltarne stopnice in si položil desko na kolena. Svetloba je lila zgoraj skozi ozko odprtino na pergament, on pa je skrbno in pridno pisal razglas o pomiloščenju, ki naj bi jutri zagotovil rimskemu ljudstvu, da bo Cezar pozabil vse njihove prestopke zoper svoje veličanstvo in svojo osebo.

Besedilo je bilo treba tako sestaviti, da ne bi ostala prav nobena odprtina, skozi katero bi se mogel izmuzniti Kaligula in prelomiti svojo besedo. Večkrat je rimski prefekt začel, cele vrstice zbrisal in iznova napisal, preden je bil zadovoljen s svojim delom.

Cezar je medtem stopical po mali sobici gori in doli, prav kakor njegov ljubljenec črni panter, kadar je bil razdražen. Premetaval je svoje debelo, kratko telo okoli, kakor da se trklja, in se ustavil včasih le za hip toliko, da je nad prefektom jezno zarenčal.

Prsti so se mu ves čas krčevito gibali, ker bi gotovo radi zgrabili za bič iz usnatih jermenov, ki so ga tako radi vihteli. Zdaj pa zdaj so se mu hoteli nohti zariti prav v meso, izza bledih ustn pa mu je uhajalo hropenje zatajene besnosti.

Taurus Antinor je nadaljeval svoje delo, ne da bi se le količkaj zmenil za Cezarjevo jezo. Ko je bil z besedilom proglasa zadovoljen, je pero ponudil Kaliguli, da podpiše. Pokleknil je z enim kolonom na tlak ter držal desko s cesarskim odlokom kvišku, naslonjen na svoje čelo, kakor je to zahteval običaj ob slovesnih prilikah. Preprosto in vdano je izkazal to poklonitev v znak zunanje žrtve, ki jo je zahteval od njega božji Učenik.

Zvest svojim nagonom po nizkotnem trinoštvu, je pustil Cezar klečati rimskega prefekta skoraj pol ure pred seboj. Ves ta čas pa so bruhalo njegova usta grmade psovka zoper vse izdajavce sploh in zoper pre-

fekta še posebej, češ, da mu prodaja, tako ga je dolžil, svoje usluge le zato, da bi dosegel svoje namene.

Sele ko ga je Taurus Antinor tretjič opomnil, da z vsem tem odlašanjem le izpostavlja svoje življenje resni nevarnosti, je končno hlastnil po peresu in podpisal odlok.

Nato se oba moža oblečeta v temne halje pobežljiv pisarjev. Taurus Antinor pa zvije razglas o pomiloščenju tesno skupaj in ga spravi v gube svoje tunike, nato pa odvede Cezarja iz lazarija.

Popoldanska svetloba se je počasi nagibala v objem večera. Prostorna zapuščena palača z vrstami mogočnih stebrov in sohami kamenitih bogov je bila videti pošastna in skrivnostna v naglo se zgoščujočem mraku.

Ko je bil Taurus Antinor pregledoval prej hišo, da bi bil poiskal preobleko, je bil zapazil tudi manjše izhode, ki so vodili v bolj samotne dele cesarskih vrtov. Proti enemu izmed teh vede zdaj Cezarja in mahoma jima zaveje zunanji zrak nasproti; vidita, da sta na prostem in da že pojema dnevna svetloba.

Krikov, ki so prihajali sem od pobočij griča, niso več slabile trdne marmorne stene, ki so prej zadrževale hrup s ceste. Zato so udarjali zdaj glasovi in viki razločneje na uho. Zdelo se je, da prihaja glas, potujoč skozi megleno ozračje, zlasti od severozapadne strani Augustove palače, ki gleda tukaj na palačo zadnjega cesarja Tiberija in ki ji je prav Kaligula še nedavno prizidal novo veliko krilo.

Kakor je bilo videti, se je zbrala tu velika množica. Kriki »Smrt!« so se zdeli pomenljivo glasni in blizu, vmes pa je bilo slišati zamolklo mrmranje, kakor da bi bil kdo razpalil strasti jezne drhali.

Cezar je od groze vzkriknil in kolena so se mu pošibila. Prihulil se je k tlom, se prižel k prefektovi obleki in skrnil obraz v gube njegovega plašča.

»Ubili me bodo!« je nerazločno zajecjal. »Ne smem iti, o prefekt! . . . Odvedi me nazaj . . . Ne smem iti!«

Taurus Antinor, ki sicer ni bil preveč potrpežljiv človek, je moral stisniti pesti in zabosti nohte v svoje dlani, sicer bi bil udaril tega zaničevanja in pomilovanja vrednega bojazljivca. Izpulil je plašč iz Cezarjevega krčevitega prijema, ga trdo zgrabil in nemilo potegnil od tal.

»Če ne moreš obvladati svoje gausne bojazljivosti,« mu reče ostro, »te bom pustil, da pogineš pod njihovimi rokami!«

Bednega moža je tesno zgrabil za zapestje in urno poiskal skrivališče za kupom zidarskega materiala, ki je stal v bližini. Upal je, da plazeča se mevža ne bo slišala še drugega klica, ki ga je ljudstvo prav vselej dodalo klicu po osveti: »Živel Taurus Antinor! Živel!«

Če bi te besede slučajno zaslišal Kaligula, bi se gotovo še to enajsto uro premislil in se prefektu ne bi zaupal. Planil bi nazaj v palačo kakor zasledovana zver, ki si poišče svoj brlog, in vsa žalost in vsa odpoved zadnjih štiriindvajsetih ur bi se spremenili v grenak sad neuspelega dela.

Na srečo pa je Kaligulove čute omamil njegov lastni strah. Slišal je krike in neprestane vike, ko so se uporniki prepirali, razločiti pa je mogel edino le usodno besedo: »Smrt!« In kadarkoli je ta beseda zadela njegovega zmešanega duha, je začel silovito trepetati in se je spotikal in opotekal kakor pijanec.

Taurus Antinor pa ga je trdo držal za zapestje in ga tako napol vodil napol vlekel za seboj. Cele grmade zidarske navlake, visoki kupi kamna in marmorja, orodja in lestev, so se kupičile na odprtem prostoru, ki je zadaj obkrožal Kaligulovo palačo, ter mu nudile zavetja, ki je nanj računal in ga pričakoval.

Skrbno se je skrival po sencah in tako korak za korakom nadaljeval svojo pot od kupa do kupa, dokler ni dosegel gričevega slemena. Množica, ki je rojila po pobočju, se je pravkar začela prikazovati na osamljenih koncih poti in cest, ki so vodile od Fora navzgor. Videti je bilo torej, da drhal ni pozabila svojega prejšnjega namena, ubeglega Cezarja ujeti in ga prisiliti, da pride ven in se pokaže ljudstvu.

Mračna večerna svetloba, plazeča se od spodaj navzgor, drobno pršenje, ki je sledilo hudemu dežju in se pomešavalo s paro, vstajajočo iz napojene zemlje, naskakujoča množica, begajoča brez smotra, ki se je v nerednih gručah širila krog in krog prvih palač na griču: vse to je ustrezalo načrtom Taura Antinorja. Oba moža, ki sta se prikazala izza ogromnega kupa granita, sta bila v svojih temnih oblekah za ves svet podobna pisarjem, ki so jih videli tekati ves dan tod okoli, zato nista vzbujala skoraj nič pozornosti.

V mraku ni bilo njunih obrazov mogoče razločevati. Saj pa ni tudi nikomur v razburjeni gneči niti za hip prišlo na misel, da bi utegnil Cezar zapustiti varno zavetje svoje palače in stopiti v sužnja preoblečen med to množico, ki je zahtevala njegovo smrt.

Drznost tega bega je vsebovala tudi uspeh. Taurus Antinor je vlekel trepetajočega Cezarja za seboj in se kmalu potopil prav v gnečo.

Tu sta bila trušč in zmeda velikanska. Možje so tekali okoli in vzklikali, ženske kričale, otroci se drli, vse je bilo kakor zavozlana gruča nemirnega človeštva. Nekateri moški so vihteli palice, lopate ali grablje, kakršno orodje so pač imeli. Glasno so klicali Cezarja, zahtevali njegovo smrt in prigovarjali bolj boječe, naj naskočíjo palačo in privlečejo skrivajoče se kneze ven. Drugi so nosili visoke kole, obešali nanje preproste zasilne zastave, ki so bile napravljene iz nekaj cunj rdeče barve; ti so proglašali novega cesarja po svojem srcu z glasovi, ki so bili od strasti vsi hripavi.

Ženske so se tiščale svojih mož in družile svoje vreščeče glasove z bolj raskavimi. Nekatero so pritiskale svoje otročiče na prsi, druge pa vleklye starejše k svojim krilom; bilo je grozno poslušati, kako so kričali otroci, ker so jih plašili kriki po osveti in smrti.

Ko pa se je mrak zgoščal, se je prikazalo tu in tam nekaj prižganih plamenic, ki so jih držali visoko gori nad morjem glav. Slabotno so plapolale v mokrem ozračju in muhasto metale šibko svetlobo na obraze najbližje okolice. Videl si mračne obraze, zardele in razburjene, čemerne oči in zmršene lase. Nad vsem tem pa je tvoril črni dim cvrčeče smole grozotne in izpreminjaste soje.

Množica je vlekla oba begunca, ki sta stopala tesno drug ob drugem, kakor v živem, dihaajočem in sopečem primežu s seboj. Para je vstajala iz tisoč premočenih oblek, se mešala z meglo in dežjem ter tvorila sivo, mokro kopreno, ki je legala na nemirno množico in vse skupaj gnetla v nekakšen temen, omahujoč nestvor, ki so iz njega izhajali otroški jok in hripavi moški kriki.

Gnan od gneče in še vedno držeč se trepetajočega tovariša, je Taurus Antinor kmalu zapazil, da ga nese gneča navzdol po dolgi vrsti stopnic, ki so vodile z višin, ovenčanih s Kaligulovo palačo, doli na Forum. Ni poskušal, da bi plaval proti toku, ampak je takoj prekoračil Via Nova (Novo cesto), se ostro zasukal na levo in stal tako zadaj za baziliko. Vse njene arkade in vsako obzidje je bilo tesno natlačeno z moškimi in ženskami, njene marmornate stene pa so odmevale in odmevale od vseh neskončnih glasov.

Množica! Vedno in povsod množica! Povsod ti kričeči moški, te vreščeče ženske, ti drobni glaski jokajočih otrok! Zdelo se je, kakor da bi njihovo število večale nevidne množice, ki so prihajale okoli in okoli iz teme. Na vrhu pa je Aventinski grič skrival obzorje pogledu in na njegovih obronkih so se začele prikazovati drobne lučke, da je bilo videti, kakor bi s svojo oddaljenostjo in svojim umikanjem trudna begunca zasmehovale.

Taurus Antinor je ves čas poskušal priti po kaki stranski poti do Aventina. Zdaj pa je množica privlekla njega in njegovega spremljevalca do rečnega nabrežja, do tam, kjer Tibera v vzožju treh gričev naenkrat zasuče svoj tek. Treba je bilo zdaj iti ves čas po nabrežju in slediti tej krivulji, obronki Aventina pa so bili videti tako neskončno daleč.

Končno sta pa mogla vendar vedno hitreje napredovati. Taurus Antinor je zato stopal, kakor hitro je smel. Več jeznih pogledov se je obrnilo za visoko, mogočno postavo, ko se je borila brez ozira na ovire za pot za svoje breme. Več kletvic je bruhnilo za temi širokimi pleči, ki so kipela nad ostalo množico.

Z roko je vlekel človeka, ki je trepetal, kakor da ga stresa mrzlica, njega samega je mučila vročica, v sencih mu je klujuvala bolečina, toda z novo od-

ločnostjo se je pognal dalje, do te zadnje postaje svojega pota.

Od neprestanega porivanja skozi gnečo so se mu premknile obveze na plečih in zopet je začutil, kako mu pantrovi kremplji trgajo meso in ga vroča sapa zverine žge v obraz.

Premočena obleka se je mrzlo in vlažno oprijemala njegove kože, čutil je, da ga mrazi prav do mozga, vendar je tudi čutil, kakor da mu hoče ogenj njegovega telesa sežgati kožo do kosti.

Morda je telesno trpljenje, ki ga je prenašal, zakrknilo še bolj neznosne smrtne boje duše. Res je, da se je njegovega duha polagoma pollaščala neke vrste topost in je lebdelo v njem le občutje groznega koprnenja po tem, da bi padel na mokra tla in se vdal neodoljivi želji, zlekniti svoje boleče ude in položiti glavo k zadnjemu, dolgemu spanju, ki bi mu prinesel večni pokoj.

Toda zdaj so se začela tla vzpenjati, Aventin je iztegal svoje obronke v naročje teme, njegov vrh se je izgubljal v mraku. Začela se je naporna hoja navzgor.

Tu pa je prodrla skozi njegove otrple možgane neka prikazen in iskala tiste celice duha, ki so hranile v sebi sveto podobo iz davnih dni: kamenita in strma pot, valujoča množica, človek, ki je utrujen in mu telo trpinči neprestana muka, On pa se s težkim bremenom ubija navkreber.

Gole noge stopajo neslišno po zemlji, breme, ki ga nosi, pa je težek križ.

Gori na vrhu ga čaka smrt, nečast in sramotenje. On pa stopa molče in potrpežljivo, zato, da bi še dolga leta zatem vedeli ljudje, ki morajo tudi nositi bremena žalosti in trpljenja, kako naj jih nosijo, dokler tudi oni ne dospo na vrh svoje Golgote, kjer jih čaka... ne smrt, ne ponižanje in muka, ampak večno življenje in radost in neizrečeno sladke pokoj.

Cezar je visel Antinorju na levici kakor mrtva utež; desnica, ki so mu jo razmesarili pantrovi kremplji, ga je skoraj neznosno žgala in bolela. Toda veličastni spomin iz davnih dni je zdaj hodil pred njim, božji Učenik je stopal spredaj. Sveta ramena so mu bila upognjena kakor žrtvi. Prefektu se je zdelo, da sliši zopet pošumevanje Njegove okrvavljene tunike in vidi tisto ilovnato pot. Zdelo se mu je, da sliši krike množice, ki sramoti Učenika, robate besede vojakov, ječanje zvestih učencev in žená.

Tudi on se trudi s svojim bremenom dalje. Množica, ki je zdaj že daleč proč, je videti, kakor da bi se posmehovala, češ, da je njegova žrtev brez koristi in da Dea Flavija ječi ter ga v žalosti svoje ranjene ljubezni kliče, naj se vrne.

Toda spomina ni bilo moči več odgnati. Slika, ki jo je priklical, je bila vedno bolj razločna in resnična, in njene z zlatom obrobljene peruti so mu plahutale okoli glave in mu šepetale tako lahno in neslišno, kakor neslišno bežijo oblaki po nebu.

Mehko in nežno je šepetal glas in božal razboljene čute izmučenega popotnika, kakor da bi ga hladil dih angelskih trum v razbeljeni puščavi njegove žalosti.

»Kdor hoče priti za menoj, naj zataji samega sebe in naj vzame svoj križ na svoje rame in naj hodi za menoj. Kajti kdorkoli hoče rešiti svoje življenje, ga bo izgubil, in kdorkoli bo izgubil svoje življenje zavaljo mene, ga bo našel.«

»Zavaljo Tebe, o Jezus iz Galileje!« pravi prefekt, ko se muči po svoji neskončni Kalvariji navzgor in pušča z vsakim korakom daleč v dolini za seboj vse, kar mu je lepšalo svet, in vso obljubljeni srečo.

Rembrandt: Faust.

Božji Vodnik spredaj pred njim je padel na kolena. Bilo je videti, kakor da je Njegov križ preveč težak zanj. Robate roke so mu pomagale in ga potegnile navzgor od tal in ga postavile zopet na Njegovo utrudljivo pot. Njegova lica so bila silno bleda, kri je kapljala od čela, s trnjem ovenčanega, toda v potezah obličja ni opaziti nobenega omahovanja, dasi so zveržene od bolečine; ne upade mu pogum, ne umika se, dasi bi izlahka mogla ena sama besedica s teh blelih usten takoj poklicati Boga na pomoč in deset tisoč angelskih legij bi prišlo na to besedo, da bi maščevale zasramovanje in proslavile Njegovo božanstvo.

In po stopinjah svojega Učenika stopa z muko kristjan, vleče na svoji roki breme, križ, ki ga mora

nositi. Polagoma je hrup za njim bolj in bolj zamolkel, nato umolkne vse in ostane le še zmešano in oddaljeno šepetanje, ki se staplja z vzdihovanjem Tibere.

In kristjan je zopet sam, sam s svojimi spomini.

Taurus Antinor je sunkoma dihal, glasno hropel, grlo mu je bilo izsušeno, jezik v ustih prilepljen na nebo. Pobočje griča je na tem mestu silno strmo, hiša pa je bila blizu vrha in bilo je, kakor da se s satansko zlobnostjo odmika bolj in bolj.

Občutek tišine in samote je bolj in bolj popoln, prav primeren za spremstvo tega spomina. Moža, kristjan in njegovo breme, pa hodita in hodita, v sandale obute noge so se jima zdele kakor svinec, ko so se do členkov udirale v blato netlakovane poti.

»Pridi, zadeni svoj križ in hodi za menoj!« Kristjan se muči dalje po sledovih božje navzočnosti, ki ga vabi od zgoraj.

Zdaj pa zdaj pretрга mrtvaško tišino Kaligulov hripavi in tožeči glas:

»Ali še nisva tam?«

»Ne še. Prav kmalu,« mu odvrne prefekt.

»Bedak sem, da sem se ti zaupal, kajti prav gotovo me ženeš v smrt.«

»Potrpi, Cezar, vsaj nekoliko še potrpi!«

»Naj te bogovi treščijo na zemljo! O, da bi imel pri sebi zastrupljeno bodalo, da bi te umoril, preden boš izvršil svojo izdajsko voljo nad menoj, ti sin sužnjev, o da bi te zdaj prehitela smrt...«

»Bog v nebesih naj mi nakloni, da bi me res, o Cezar,« pravi vneto prefekt.

Slednjic je bilo manj in manj hiš. Samo tu in tam je na pobočju griča šibko brlela drobna lučka. Čuti Taura Antinorja so bili budni le še toliko, da je mogel obdržati pravo smer. Hiša, ki je hotel priti do nje, ni bila zdaj oddaljena več ko šeststo korakov.

Tema je bila tako velika, da je postala skoraj gosta; celo hiš ni bilo moči več razločevati. Moža sta se sotikala pri hoji, kameni so se jima prožili pod nogami in brezpete sandale so drsele v blato. Enkrat se je bilo Cezarju spodrsnilo z obema nogama; če se ne bi bil tako krčevito oklenil prefektovega lakta, bi bil padel v blato, kakor je bil dolg in širok.

Po tem sunku je Taurus Antinor čutil, da mora priti konec, da telo in duh ne moreta prenašati tega trpljenja niti trenutek več.

Zdelo se mu je, da mu lega na možgane megla, prav taka, kakršna je zagrinjala grič. Zdaj že ni več hodil, le opotekal se je še, na slepo se je spotikal skoraj pri vsakem koraku, na roki pa mu je visela ta mrtva, mrtva utež in ga je neka nevidna sila priganjala, naj jo nese proti strmi višini v zavetje, ko se je zdelo še tako daleč.

»Kaj bo človek dal v zameno za svojo dušo?« je izpraševal nebeški glas na perutih spomina. »Sin človekov bo prišel v slavi Očetovi s svojimi angeli; in tedaj bo povrnil vsakemu po njegovih delih.«

Ko mu je njegovo breme še ležalo na roki kakor brezčutna klada, je Taurus Antinor slednjic zadel v hišna vrata; spoteknil se je z nogo ob njen vogelni kamen.

Čez trenutek ali dva se vrata odpro in z medlo lučko drobne svetiljke v roki vpraša nekdo s prijaznim, tihim glasom:

»Kdo hodi tod?«

»Cezar je v nevarnosti in na begu! Prosi te strehe in varstva,« zašepeta slabotno Taurus Antinor, »jaz bi pa rad odložil svoje breme v tvoji hiši, kajti truden sem in bi se rad odpočil.«

»Vstopi, prijatelj,« pravi mož preprosto.

Cezar, ves trepetajoč in brez volje, kar omahne v sobo.

Rimski prefekt obleži nezavesten na pragu. Kristjan je odložil svoj križ pred vznožjem božjega prestola.

Štiriintrideseto poglavje.

»Končno, bratje moji, bodite močni.«
(Ef 6, 10.)

Mlajši ljudje so bili še vedno pripravljene na upor. Čutili so, da jih je mnogo in da so močni. Mislili so, kakor vidi razburjena mladost vedno vse v solnčni luči, da mora končno zmagati njihova volja. Po njihovem mnenju ni Cezar še ničesar ukrenil, s čimer bi bil opral svoj zločin zoper rimskega prefekta ali pa svojo klečeplazno strahopetnost spričo sile svojega ljudstva.

Starejši moške pa, ki so bili morda že več ko enkrat priča poccstnih uporov in poznejših krvavih povračil javnih vstaj, so pa svetovali pametno ravnanje in da se naj upošteva to, kar se je zgodilo, zlasti še, ker je bil cesarski odlok nabit na govorniškem odru Augustovem in obetal pomiloščenje za vse prestopke.

In kaj bi tudi? Ali ni bil rimski prefekt mrtev? Veliki konzul je to izrečno potrdil vsem, ki so ga v tej zadevi vprašali. Sam je pa to gotovo zvedel od Folcesa, ki je bil prefektov najbolj zaupen suženj. Veliki konzul sam je ukrenil v spremstvu liktorjev, da so cesarski odlok glasno prebrali rimskemu ljudstvu z najvišjih stopnic Martovega templja, on je odredil, da so odlok nabili na steno govorniškega odra. Veliki konzul je sprejel dragoceni pergament iz rok posebnega sla, ki ga je poslal sam Cezar. Ta sel pa ni bil nihče drugi ko Folces, in ta je z gotovostjo trdil, da je rimski prefekt mrtev.

Brez pomena bi bilo torej zahtevati, da se proglasi za vladarja človek, ki je mrtev. Seveda so rekli nekateri nezadovoljneži — taki mladi ljudje, ki imajo vroče glave in katerim razjarjenega razpoloženja ni bilo lahko ukloniti —, da o teh novicah ne marajo nič vedeti; glasno so zahtevali junakovo truplo, da mu bo moči izkazati božje češčenje, v sramoto Cezarju za vse življenje, ker ga je tako nizkotno umoril.

Mestni pretor pa jim je izjavil, da prefektovega trupla ni mogoče najti, in tako se je utrdila govorica, da so ga oskrunili in vrgli psom. Med ljudstvom je zavoljo tega vladala mračna nezadovoljnost in ni se mogla poleči kljub vsem obljubam o pomiloščenju in o veselicah, ki jih je odredil cesarski razglas.

Nekateri so bili tudi za Deo Flavijo, Cezar je imenoval oni dan v cirkusu svojega naslednika. Če bi Augusta le hotela koga izbrati, pa bi ljudstvo morda rado sprejelo njenega moža kot sovladarja s končno nado, da bo ob svojem času dobilo za vladarja pravičnega in poštenega moža.

Toda doslej še ni bilo nobenega glasu iz hiše Dee Flavije in ljudstvo je postopalo v razkropljenih gručah po Foru in preresetavalo položaj. Da so bogovi posredovali v Cezarjevo korist, o tem ni mogel nihče dvomiti. Prav ko je jeza ljudstva priklopela na višek in so goste trume obdajale njegovo palačo, kamor so vedeli, da je zbežal, je pa on izginil kakor duh iz nje in iz mesta. Njegov razglas je prišel iz Etrurije, kar dokazuje, da je bil že daleč od mesta in na potu do svojih legij.

Kako se mu je posrečilo, da je mogel prodreti skozi goste trume, ki so se gnetle po cestah skoraj osemindeset ur, od prvega hrupa dalje, ki je nastal v cirkusu tedaj, ko je bil rimski prefekt zaboden?

Ali je včeraj poslal Jupiter svoj grom, svoje črne oblake in hude nalive samo zato, da bi Cezarja podpiral na begu? Katera roka ga je vodila po pobočju Palatina? Katera roka ga je ščitila pred jezo ljudstva?

Dea Flavija je slišala novico takoj, prav tedaj, ko so izklicevali prvo dnevno uro. Včeraj je ležala s strtim duhom in srcem in telesom skoraj uro v nekaki polzavesti brez sanj. Ko pa se je zbudila, se je zavedela le zato, da se ji je popolnoma vrnilo spoznanje vse njene bede.

Našla je bila ljubezen, srečo, ponos, vse, kar dela življenje dragoceno in lepo, pa le zato, da je zgubila vse te zaklade, preden jih je še utegnila zgrabiti.

Ljubezen je zaživela od pogleda in dotika moža; sreča je prišla, ko je videla v njegovih očeh ogenj take ljubezni, ki je enaka njeni. Ponos je prišel z vsemi bogatimi darovi, ki ga je lahko zaslula z njimi. Zdaj pa je vse proč; vse ji je odvzel že tedaj, ko je dajal: vse zato, da vse žrtvuje svojemu bogu.

Zdaj pa ji je srce otrpnilo in njen duh se je zastonj trudil, da bi priklical včerašnje podobe, srečne trenutke, ko je slonela na najplemenitejšem srcu Rima. Edini privid, ki so ga mogli zaznati otopeli čuti, je bil privid umirajoče Menekrete, ko izgovarja tisto grozotno kletev; ali pa privid same sebe, Dee Flavije, kako strmi z očmi jeze in ponosa v praznino, kjer ji

je njena domišljija slikala žareč križ, in kako bruha izzivalne besede, ki so se ji zdele zdaj tako ničvredne, tako bogokletne.

Tedaj je vihar zatemnil nebo, podil deževne kaplje s težkimi udarci na streho, ozračje je bilo mračno in temno. Zdaj pa je blesteča se solnčna svetloba preplavljala cesarsko mesto s svojim žarom; vlažni marmor se je svetil v mraku, rožnata barva pa je ukovala v krasoto sedmere rimske griče. V srcu Dee Flavije

V gozdni samoti.

Fot. Fr. Krašovec.

je bivala žalost, bolj temna žalost ko najbolj črna noč; spanec je zapustil njene veke in vso dolgo noč se je brez pokoja premetavala po ležišču in poslušala glasove, ki so prihajali iz upornega mesta, in jih štela, ko so zamirali drug za drugim.

Šla je zelo zgodaj zjutraj v svojo sobo. Vedela je, da so njeni gostje dobro postreženi, in bilo ji je neznosno, da bi še dalje ostala v delavnici, kjer jo je vsak kot opominjal silne osebnosti, ki se je nedavno mudila v njej; celo stene so še vedno odmevale od tistega ostrega glasu, ki se je včasih tako izredno raznežil.

Blanka ji je stregla ter jo spravila v posteljo, ker ni mogla prenašati Licinije blizu sebe. Starkino klepetanje ji je dražilo živce in prav telesno je trepetala, če bi morala poslušati, kako izgovarjajo brezbožne ustnice ime rimskega prefekta.

Samo klic »Živel cesar Taurus Antinor! Živell!« ki je prihajal iz dalje skozi polovico noči do nje, je za nekaj trenutkov odkrnil ost njenemu duševnemu trpljenju. Tedaj si je opomogla in za hip pozabila na svojo bedo. Nato pa je ležala z odprtimi očmi, jih upirala kvišku in premišljevala.

Kdo je bil ta bog, ki ga je molil Taurus Antinor?

Kaj je bil in kaj je naredil? Vedela je le to, da je umrl na križu, torej pretrpel najsramotojšo smrt, kakršne more biti deležen umrljiv človek. A rimski prefekt, ponosni rimski patricij, je bil vesel, da mu služi kakor suženj!

Kaj je bil in kaj je storil? To je premišljevala polovico noči, medtem pa ji je krožila po žilah vročica, čelo ji je bilo mokro in jo je bolelo, srce pa ji je utripalo v bolečini.

Zarja jo je dobila trudno in bolno. Toda, ko je prišla v prvi uri Blanka k njej, je vstala. Poklicala je Licinijo in vse svoje ženske in jim naročila, naj jo oblečejo v eno najbogatejših oblek. Videti je bila zelo deklinška in zelo blede, ko je vstala, oblečena v izbrano lepo, vezeno tuniko. Bila je iz mehkega blaga, se oprijemala dražestne postave v dolgih ravnih gubah, ob robu je imela okoli in okoli vezeno, izpod robu pa so pogledavale njene noge, obute v sandale iz pozlačenega usnja.

Ko je bila napravljena, je šla v atrij in poslala pretorijanskemu prefektu in njegovim prijateljem sporočilo, da jih sprejme.

Nekaj novic iz živahnega sveta tam zunaj ji je že prišlo na uho. Licinija ni bila taka, da bi hotela biti skopa, kadar je svoji gospodarici sporočala drobce govoric, ki jih je nabrala.

Cezar je izven mesta, je pripovedovala, v določenem času pa se bo vrnil na čelu svojih legij v Rim, medtem pa je z obsežnim in milostnim proglasom usmiljeno prizanesel vsem, ki so se pregrešili zoper njegovo veličanstvo.

Odličnim patricijem, ki so ga včeraj že odstavili ter prišli k njej, da imenuje njegovega naslednika, je njihove slavohlepne načrte uničil prav isti mož, ki ga je ona, Dea Flavija, hotela posaditi na prestol.

In zopet je stopila prednjo tista uganka, ki ji je dala toliko misliti: Kdo in kaj je ta bog, ki je zahteval to vseobsežno žrtev?

Hodila je nekaj časa brez smotra po dvoranah, kajti veliki gospodje še niso bili pripravljene, da bi se prikazali pred njo. Ko je prehodila atrij in prišla v peristil ter z nekim željnim hrepenenjem zrla proti odprtim vežnim vratom in videla svobodno ozračje in nebo, ki sta pošiljala čist, svež zrak, da ji je pri-

jetno božal nosnice, zapazi, da se je zbralo kljub zgodnji uri pred vrati velike Auguste že veliko število revnejših prosivcev, ki so ponižno čakali sprejema.

Prav spredaj pa je bil med njimi neki starejši človek, oblečen v preprosto suženjsko obleko, ki je imel na svoji tuniki uvezen znak, kar je pomenilo, da je ta človek v službi rimskega prefekta.

Videti je bil zelo vsiljiv in so zato vratarji precej ostro ravnali z njim. Dea Flavija se obrne k enemu svojih sužnjev ter naroči, naj privedejo moža v njeno delavnico, kjer ga bo sprejela.

Mož je vratarjem povedal, da mu je ime Folces, da je last rimskega prefekta in da želi govoriti z Augusto. Vstopil je zelo ponižno, skoraj dvojno sključil hrbet, in ko so mu pokazali v delavnico, kjer je Augusta sama sedela, je padel prednjo na obe kolena.

»Ime ti je Folces, so mi povedali,« začne Dea milostno, »in spadaš k družini rimskega prefekta?«

»Njegovi osebi služim, milostna gospa,« odvrne mož.

»In si mi prinesel od njega sporočilo?« vpraša Dea, prav ko ji je ob tej nadi začelo srce v prsih silovito biti.

»Ne od njega, milostna gospa,« pravi Folces ponižno, »kajti rimski prefekt je mrtev.«

»Kdo ti je povedal, da je mrtev?« vpraša Dea.

»Taurus Antinor, imenovan Anglikanus,« odvrne mož preprosto; »to noč mi je poslal moje osvobojenje in sporočilo, ki naj ga položim k nogam Dee Flavije Auguste.«

»Daj mi to sporočilo,« reče Dea.

Še vedno na kolenih začne Folces brskati po gubah svojega plašča in potegne s prsi zvitek pergamenta ter ga da Augusti.

»Vstani, Folces, in odidi, da preberem,« pravi Dea; »počakaj pa zunaj pred vrati, dokler te ne pokličem.«

Počakala je, dokler ni mož zaprl težkih vrat za seboj; morala je biti sama pri teh zadnjih besedah, ki jih je zanjo napisal on. Razveže torej vrvico, ki je držala zvitek skupaj, nato pa pergament razgane in bere.

»Božica moje duše, ljubezen mojega srca! Zbudil sem se iz spanja, ko sem sanjal o tebi, in zdaj moja zbujena duša zadnjikrat pribeži k tvojim nogam. To je slovo, moje drago, drago srce. Ko piše moja roka to besedo, se spreminja jutro okoli mene v noč, ki je polna vseh bolečin, katere mi polagoma rujejo vlaknenca mojega srca drugega za drugim. Cezar je na varnem. Prav ko to pišem, nastopa pot, da se združi s svojimi legijami. Pustil sem ga v varstvu takih ljudi, ki ne poznajo izdajstva, in posrečilo se mi je še ponoči priti do oddelka pretorijanske straže, ki je taborila okoli cirkusa; četita teh mož se je vrnila z menoj k samotni hiši na Aventinu, od tam pa se je ob zori

napotila s Cezarjem proti Etruriji, kjer je vedel, da še bivajo legije, ki se vračajo domov s svojega pohoda zoper Alemane. V teku treh ali štirih dni, morda tudi petih dni, se bo Cezar vrnil v svoje mesto. Njegov razglas o pomiloščenju je tako sestavljen, da mora Cezar držati besedo, ker je to tesno združeno z njegovo častjo in njegovo osebno varnostjo. Ljudstvu se torej ni treba prav nič bati njegovega maščevanja. Tisti, ki so bolj dejansko vodili zaroto zoper njega in so hoteli v svoje sebične načrte zaplesti tudi tebe, imajo pa še toliko časa pred seboj, da morejo sebe in svojce odstraniti iz neposredne Cezarjeve bližine. Povej jim, naj živijo v zavetju, kar le mogoče daleč proč od Rima, dokler ne bodo dogodki zadnjih dveh dni izbrisani s tablic spomina.

Cezar je rešen in jaz, srce drago, se zadnjikrat poslavljam od tebe. Ko sem te včeraj zapustil, sva vedela oba, da bo to slovo za vedno. Tudi ko so se tvoje prelepe roke oklepale in ovijale prav krog globin moje duše in me je tvoj glas klical nazaj z nedopovedljivo sladkostjo tvoje ljubezni, sem vedel, da bo to za vedno. Cezar mi ne bo nikoli odpustil, da sem bil priča njegovega sramotnega poniževanja. Še daví, ko je stal sredi svoje pretorijanske straže, tako varen vsake nevarnosti, kolikor je le človeku mogoče, mu je ogenj sovraštva zasijal v očeh, kadar koli je pogledal mene. Nikoli mi ne bi hotel dati tebe, srce drago, in prišlo bi njegovo sovraštvo tudi na tvojo dražestno glavo. Bolje je, da me ima tudi on za mrtvega, kajti mrtev hočem biti za Rim in mrtev za ljudstvo, med katerim bi moglo moje ime povzročati še upor in nezadovoljnost.

Cezar je rešen in jaz grem lahko mirno svojo not. On me ne potrebuje več, poklical pa me je moj Gospod. in jaz. Njegov hlapec, moram vzeti nase svoj križ in mu slediti. Neprecenljivi darovi, ki so mi jih ponujale tvoje čiste roke, so zapisani v Njegovi knjigi v nebesih in On nikoli ničesar ne pozabi. Kar se mene tiče, bi bil manj ali pa več ko človek, če bi te prosil, da pozabi. Rad bi, da se me spominjaš, kakor hočem tudi jaz nate misliti, da si srečna in svetla kakor zvezde, ki je On z njimi vzradostil temo naših noči. Ne misli pa, da sem nesrečen. Moj Gospod me je poklical. in jaz, Njegov hlapec, sem mu dolžan slediti. Naložil mi je breme in to breme moram nositi, tudi če bi moral z njim vred nositi vse trpljenje, ki je večje ko zemelisko trpljenje, večje ko neprestano valovanje morjá; tudi če bi moral z njim nositi najgrenkejši sok grenkih sadov, trud, ki ni nič vreden. Teša ne poznam! Kdo ga pozna, o Bog? Jaz gotovo ne. Žalost je bila na svetu, srce drago, še preden so bile zvezde ustvarjene in preden je nebo razpelo svoj obok nad nami. In kakor ura sledi uri, dan dnevu in pridejo in minejo krogi let, tako nastajajo tudi sveža žalost in nova boleost okoli nas; a tudi te pridejo in odidejo kakor poletje, ki se vselej vrne. Samo eno

ostane, srce drago, to je volja božja, ki je ustvarila srečo in gorje, ljubezen in trpljenje, spanje in smrt. In prav ta volja božja je hotela, da te moram izgubiti in vendar še dalje živeti, dasi mi bo življenje odslej le dolgo smrtno spanje.

Božica moje duše, ljubezen mojega srca, zbogom! Da si poiščem tolažbe za to bridko besedo, jo grem iskat na vrh Golgote, k vznožju zapuščenega, zlomljenega križa. Ko bo moja duša našla mir, tedaj bom pripraven za službo božjo.

Zbogom, ljuba moja! Naj te Bog sprejme v svoje varstvo, kakor se je Njegova milost že doteknila tvoje duše! Zbogom! Oči so mi kalne, roka se mi trese, vroče solze zabrisujejo pisavo na pergamentu. In če pogledam skozi odprti dohod proti brezmejnemu obzorju, ki leži tam zadaj za sedmerimi rimskimi griči, vidim pred seboj dolgo vrsto let, ko bo moje srce z nitmi hrepenenja in žalosti neprestano pletlo vez, ki obstoji iz nesmrtnega spomina nate.«

Roke, ki so držale pergamentni zvitek, ji zdrknejo v naročje. Tudi njene oči se skalijo, iz njih pa padajo vroče solze druga za drugo. Neka bridkost, ki nikakor ni bila grenka, pa vendar neizmerna kakor smrt, je napolnila vse njeno bitje, ko je brala.

Počasi spravi pergament v nedrije svoje tunike, nato pa vstane kakor človek, ki hodi v spanju, in stopi preko delavnice in njena bela in nekoliko se tresoča roka odpahne težka vrata, ki so skrivala stransko sobico. Tiho so se zavrtela v tečajih in odkrila svetlišče, kjer je ležal včeraj ranjeni junak ves onemogel in bolan.

Ležišča se ni še nihče doteknil, odkar je on ležal na njem. Še je hranilo vtiske mogočnega telesa, ki je ležalo onemoglo v objemu umetnega spanja. Samo blazina je bila zglajena kakor z ljubečo roko, in ko stovi Dea Flavija bliže, zapazi, da je nekdo položil nanjo majhen predmet, v znak spoštovanja prav na sredo.

Solze so ji za hip zameglile pogled, toda ko so ji druga za drugo zdrknile z lic, je videla nekoliko razločnejše; ko se približa ležišču, pobere drobno stvar, ki je ležala na blazini.

Bil je tisti leseni križec, ki ga je videla tedaj, ko ga je v sklenjenih rokah držal mož, ki ga je ljubila.

Strmela in strmela je v drobní znak, dasi so se ji v očeh urno nabirale debele solze in je komaj razločila podobo, ki je počivala v njenih rokah.

Kako zmedena je bila predsinočnim, ko se je narahlo vtihotapila v to sobo ter videla njega, kako kleči ob ležišču in se s prsti oklepa tega lesenega znaka in so vse njegove kretnje izražale strastno molitev. Bila je zmedena, ker so se ji njegova dejanja zdela nerazumljiva: njegovo ravnanje z gospodom Hortenzijem Marcijem, svojim sovražnikom, ki mu je rešil življenje in zato tvegal svoje, njegova zvestoba do Cezarja, ki se je vsakomur gnusil.

Vse to se ji je zdelo tedaj uganka, toda kako neskončno bolj globoka je bila uganka šele zdaj! Uganka, da je bolj skrivnostne ni mogel zastaviti noben modrijan, je bila skrita v besedah pisma, ki ga je pravkar prebrala. Mož, ki je to pismo napisal, je vanj izlil svoje srce in to srce ni bilo tako, da ne bi poznalo sočutja in ljubezni. Prekipevalo je od sočutja, sila ljubezni ga je kar strla; pa dasi je bilo strto in zdrobljeno, on ni tožil, ampak le trpel.

Dea Flavija pogleda na to majhno stvar, ki je bila Tauru Antinorju znak boğa, katerega je molil, in ki je bil človek in je umrl sramotne smrti.

Kdo je bil ta bog, ki ga je Taurus Antinor molil? Ki je bil zavoljo njega in na njegovo povelje zadovoljen, da se odpove vsem najvišjim ciljem slavohlepnosti, za katerimi je mogel stremeti rimski patricij? Kdo je bil ta bog? In kaj je storil, da je mož, kakršen je Taurus Antinor, mož poln moške moči in moškega junaštva, mož, ki ga je ljudstvo molilo in ga je slavil ves narod, pustil rimsko veličastvo zato, da njemu služi? Da se vsemu temu odreče celo brez godrnjanja in je še vesel, da daruje še to poslednjo in popolno žrtev?

»Nikar ne misli, da sem nesrečen! Moj Gospod me je poklical, in jaz, Njegov hlapec, ga moram slušati.«

Tako je pisal mož, osamljen in pokojen, ko je bila žrtev dovršena in takoj nato, ko mu je ona, Augusta, z ljubezni prepolnim srcem in darežljivimi rokami ponudila vse, česar si more človek pozeleti na tem svetu. To je pisal osamljen in pokojen, potem, ko se je odrekel svetu, da sledi svojemu bogu!

Kdo je bil ta bog? In kaj je storil, da je bila njegova oblast nad srcem Taura Antinorja večja ko njena?

Včeraj ga je glasno preklinjala in ga imenovala krutega in krivičnega, pred štirimi dnevi ga je izzivala, in zdaj je zmagal! Taurus Antinor je njega slušal, ona pa, ki ga je ljubila in katero je on ljubil, je ostala sama.

Saj o tem ni nikoli dvomila: on jo je ljubil, to je vedela, zdaj ni bila več otrok. Zadnji štirje dnevi so jo izpremenili v ženo. Te zadnje štiri dni je okušala in opazovala sleherni strast, ki para človeško srce: ljubezen, slavohlepnost, krutost, sovraštvo! Vse to je videla! Videla, kako je strast pehnila ljudi globoko pod živali in kako se je neki mož po strasti izenačil z bogom. Ne, ni bila več otrok, bila je zdaj ženska in bilo je več stvari, ki o njih vsaj dvomiti ni mogla, četudi jih ni razumela. Mož, ki ga je ljubila ona, jo je ljubil najmanj s tako silo, s kakršno ji zdaj bije srce ob samem spominu na njegov poljub. Ljubil jo je, hrepenel po njej, z veseljem bi bil dal življenje zanjo tudi v tistem trenutku, ko se je iztrgal iz njenega objema. Ljubil jo je in hrepenel po njej celo tedaj, ko je s tresočimi se prsti pisal to zadnje strastno slovo!

Ljubil je njo in ljubil je Rim! Toda njegov bog ga je poklical, in on, ponosni rimski patricij, priznani gospodar Auguste in Rima, mu je sledil kakor suženj!

Počasi je zdrknila na kolena, prav tja, kjer je klečal dve noči prej on, in je kakor on sklenila svoji roki, komaj vedoč, da je drobni leseni križec še vedno med njenimi prsti.

»Zmagal si, o Galilejec!« je zašepetala Dea in težki vzdih, ki jih ni bilo moči zadušiti, so ji privreli iz prsi. »Na tvoje povelje je on zapustil vse, kar olepšava in osrečuje življenje. Na tvoj poziv je zapustil mene, da žalujem; je zapustil rimsko ljudstvo, ki ga je pozdravljalo; je zapustil Augustov prestol in vladarstvo sveta! Vse je zapustil na tvoje povelje! Kaj pa imaš ti v svojih z žebli prebodenih rokah, da mu daš v zameno?«

Zdaj se je mogla za nekaj časa prepustiti svoji neizmerni bridkosti. Glava ji je gorela v blazini, ki je bila prej počivala na njej njegova glava, izihtela je svojo ljubezen in svoje trpeče srce v napadu strastnega joka.

Prav kakor je bil sam včeraj kristjan tam zgoraj na slemenih, tako je bila zdaj ona, poganka, sama s svojo boleščjo. Še bolj je bila osamljena ko on, saj ni bila še v varnem zavetju, in na njeno uho še niso zadonele vsezmagajoče besede, vzvišene v svoji dovršeni milini:

»Pridite k meni!«

A kdo more reči, katera božja roka je pomirila njeno goreče čelo? Kakšne božje besede je nekdo šepetal v njeno uho?

Polagoma so solze prenehale teči, težki vzdih so se umirili, razboljeno in razbito telo je bilo otrplo od trpljenja v njenem srcu. Na zunaj pa je bila mirnejša, stopila je pokonci, skrila drobni križec v obleko na grudih, potegnila izza obleke pismo in ga še enkrat prebrala.

»Ko bi le vedela!« je zašepetala. »Ko bi ga le mogla razumeti!«

Čez nekaj časa pa se domisli sužnja Folcesa, edine človeške vezi, ki je še ostala med njo in med možem, ki ga je ljubila in ki je odšel od nje.

Z nekim spoštovanjem je z rokami pogladila ležišče, blazino, na kateri je bila počivala njegova glava, odejo, ki ga je pokrivala. Kar ločiti se ni mogla iz sobe, ker se je zdelo, da ima vsak kotiček še nekaj njegove osebnosti in da brni v vsaki steni še odmev njegovega glasu.

Rada bi bila stala tu še ure in ure, govorila z odsotnim možem, ki je bil zdaj bolj ko kadarkoli tako silen in skrivnosten, in poslušala njegov zvonki glas, ki ga ne bo nikoli več slišala. Toda bilo je treba še nekaj storiti, preden se končno preda svojim sanjam; treba je bilo izpolniti neko dolžnost, ki je vedela, da jo bo od nje prosil.

Zato je še enkrat z zadnjim dolgim pogledom objela vse na tem kraju, ki bo zanjo za vedno svetišče, nato pa se je končno obrnila v delavnico, sama stopila do vrat ter poklicala Folcesa zopet k sebi.

»Dobri Folces,« vpraša moža, čim je vstopil, »ali boš še videl rimskega prefekta?«

»Taurus Antinor, imenovan Anglikanus, je danes zapustil Rim in je na potu v Sirijo, o Augusta!« odgovori mož, ponižno poudarjajoč ime svojega gospoda.

»Ali ne pojdeš z njim?«

»Zapovedal mi je, naj ostanem tu in pazim na njegovo gospodarstvo dotlej, da bo kaj ukrenil.«

»Njegovo gospodarstvo?« pravi Dea. »Nisem mislila na to. Kaj se bo zgodilo z njegovo hišo v Rimu, z njegovo pristavo v Ostiji in z njegovimi sužnji?«

»Rimski prefekt«, pravi Folces, »je pred svojo smrtjo naredil oporoko, kjer zapoveduje, naj se vsi njegovi sužnji oprostijo, in odreja, naj se shrani neka vsota denarja, ki bo pomagala tudi najnižjemu izmed nas, da živi dostojno kakor svoboden človek. Hiša v Rimu in vila v Ostiji se bosta prodali, dočim naj ostalo zasebno imetje Taura Antinorja upravljajo njegovi oskrbniki. Rekel je, da se hoče za to pobrigati pozneje. Jaz sem še njegov suženj; ni mi zaupal.«

»Pa vendar te je prosil, da paziš na njegovo gospodarstvo.«

»Počakal bom, dokler se ne izvrši osvoboditev sužnjev po oporoki. Dotlej pa smo mi vsi še sužnji Taura Antinorja in moramo skrbeti za njegove hiše, dokler ne bodo prodane.«

»Ali boš kot oproščenec srečen, Folces?«

»Da, Augusta,« odgovori mož preprosto, »kajti potem bom mogel svobodno slediti Tauru Antinorju kot njegov služabnik.«

Nato je obsedela popolnoma tiho, njene s solzami zastrte oči pa so bile uprte nekam v praznino. Folces je na kolenih čakal, da ga odpusti. Preteklo je še nekoliko časa, da se je spomnila njegove navzočnosti, nato pa ga je z rahlim glasom prosila, naj odide.

»Ali bom dobil kakšno sporočilo za svojega gospoda?« vpraša ponižno. »Mislim, da bi ga utegnili najti, če bi imel kakšno sporočilo.«

»Nimam nobenega sporočila zanj,« pravi Dea; »le pojdi, dobri Folces!«

(Konec prihodnjic.)

Naše prijateljice.

Inž. Ciril Jeglič.

Tradescancija.

Tradescancija je silno skromna in hvaležna rastlina, ki ne zahteva mnogo solnčne svetlobe, pa je izvrstno uporabljiva za okras sobe in hodnikov. Še pozimi nam ves čas prijazno zeleni, če jo postavimo n. pr. v kuhinjo na stojalo, polico ali konsolo, kjer jo doseže od okna vsaj nekaj dnevne svetlobe.

Le v mladosti zahteva tradescancija za svoj razvoj več svetlobe. Ko jo — navadno spomladi — razmnožujemo s potaknjenci, vtaknemo po več vršičev v en lonec, ki ga postavimo na svetlo k oknu; tam se potaknjenci brž ukoreninijo ter razvijejo krepke in košate poganjke. Malokatera rastlina se s potaknjenci tako rada ukorenini kot tradescancija.

Na bolj temnih in neugodnih mestih nam rastline sčasoma seveda opešajo, ogole in zdvijajo. Da bomo imeli vedno lepe in stasite rastline, jih moramo vsako pomlad nanovo vzgajati iz potaknjencev, preskrbeti jim redilno, ne pretežko prst ter dovolj zamakati. Tradescancija potrebuje mnogo hrane. Če hočeš dobiti močne, bujne rastline, jim čez poletje večkrat zalij z gnojnico.

Najbolj razširjene in priznane so tele sorte:

Navadna ali zelena tradescancija — *tradescantia viridis* — ima temnozeleno liste. Njej

V zadnji (X.) številki je med spis pomotoma zašla slika, kako se razmnožuje listnata begonija (ne pelargonija!), o kateri bo opis v eni izmed prihodnjih števil. Op. ur.

nekoliko podobna je *tradescantia bengalensis*, ki pa ima večje in bolj svetlozelene liste, a ni lepe rasti; cvet je modre barve, a cvete le prav malo.

Cebrastrata tradescancija.

Cebrastrata tradescancija — *tradescantia zebrina* — je skoraj najbolj priljubljena. Ta sorta ima rdečkastozeleno osnovno barvo, a vzdolž po vrhni strani lista se vlečeta dve široki, srebrnobelkasti progji.

Naša slika cebraste tradescancije predstavlja osem mesecev staro rastlino, ki meri v višino in širino po tri četrti metra. Rano spomladi sem v lonec s 16 cm zgornje odprtine potaknil šest vršičev, enega v sredino in pet ob robu lonca. Čez poletje je pa rastlina parkrat dobila razredčeno gnojnico.

Pisano bela tradescancija — *tradescantia laekenensis* — spada med novejše, a med

Mirtolista tradescancija.

najtrpežnejše in najlepše pisanolistne tradescancije. Osnovna barva lista je skoraj čisto bela, a po njej teko zelene vzdolžne proge in črte. Včasih zelena barva izgine popolnoma in beli listi imajo rdečkast, rožnat nadah. Kakor vse šarene (pisanolistne) tradescancije ima tudi *laekenensis* navado, da tupatam napravi poganjke s popolnoma zelenimi listi. Takšne poganjke moramo odstraniti, ker najmočneje rasto ter izpodrivajo pisanolistne brste.

Mirtolistna tradescancija — *tradescantia fluminensis* (*myrtifolia*) — pa ima dokaj manjše

in zelene (na spodnji strani rdeče lisaste) liste. Raste izredno živahno, in sicer se najrajša pobeša navzdol ter lepo prekrije lonce s svojim zelenjem. Zraven pa ne-utrudno razvija na svojih vršičkih drobne bele cvetke.

Vse štiri navedene tradescancije so dobre za sobe, hodnike itd., a seveda tudi za na planem. Pa *tradescantia fluminensis myrtifolia* skoraj zasluži prvenstvo nasproti vsem trem ostalim glede neobčutljivosti in živahne rasti. Če jo vidiš, kako mično in nežno (čeprav ne baš ugledno) cvetje napravlja, bi si mislil: »Ta je pa že bolj gosposko razvajena!« Pa ni. *Tradescantia*

Izbor tradescancij:

1. *tradescantia viridis*; 2. *tradescantia laekenensis*;
3. *tradescantia zebrina*; 4. *tradescantia myrtifolia*.

fluminensis je zdrava, trdoživa in veselo rastoča sorta, ki je vredna, da jo toplo priporočamo kot visečo rastlino za v lampice, za na konsole v sobi, na hodniku, verandah itd.

Kakor omenjeno, se tradescancije skromno zadovoljujejo tudi s prostori, kjer seže solnce komaj do oken, ako so se v mladosti dovolj okrepile. Vendar se lepo razvijajo in krepko rastejo le tedaj, ako tudi njim privoščimo svetlobo. Mnogo je vredno pri tradescancijah tudi to, da se jih mrčes ogiblje in tudi glivičnih boleznih še nismo opazili na njih.

(Dalje prihodnjic.)

Sam.

Ko včasih v mraku poslušam zvonjenje,
zajokam v žalosti sam: življenje,
se zdi mi, da moje se trga v mrak
in zgublja v večerne daljave.
In jokam kot smreka na hribu... In vsak,
ki me vidi v žalosti moji temni,
se smeje kot veter, ki mimo hiti —
mimo smreke, ki tiho na hribu stoji.

Venceslav Sejavec.

V oknih zaprtih...

V oknih zaprtih
odbija se luč,
odbija iz tihe teme.
V mojo dušo
tih spomin zre,
tih mimo upov strtih
plaho gre...
Tema za okni je živa,
mojo dušo noč pokriva...

Venceslav Sejavec.

Ukrajinci.

J. B. Šedivý.

3. Pregled politične zgodovine.

Ne samo posebno značilni dogodki in vodilne osebnosti, temveč sploh vse, kar je kak narod doživel ali pretrpel v boju za svoj vsakdanji kruh s narodo ali s svojimi sosedi, vse to se globoko vtisne v dušo tistega naroda. Vsak narod nosi stalno duševno dediščino svojih prednikov s seboj in vsak narod ima svoje lastnosti. Nobenega naroda ni mogoče doumeti, dokler ne spoznamo njegove preteklosti. Posebno velja to za Ukrajince. Šele zgodovina nam objasnjuje njihove značilne dobre lastnosti, pa tudi slabe, kakršne so n. pr. nezaupljivost, nagnjenje k sebičnosti in dobičkaželjnosti. Zato hočemo podati najprej kratek pregled, v kakih državnih tvorbah se je razvijal ukrajinski narod vse do svetovne vojne, nato pa opisati kozaštvo, ki je vtisnilo vsemu ukrajinskemu narodu svoj pečat.

Ukrajinski narod je nastal iz plemen Poljanov, ki so se imenovali tudi »Rus«, Severjanov, Derevljanov, Duljebov, Belih Hrvatov, Tivercev in Ugličev. Vsako izmed teh plemen je imelo svojega kneza, ki se je moral podrežati sklepom starešin posameznih zadrug.

Po rekah, posebno po Dnjepru, so začeli že zgodaj prihajati tuji trgovci k tem plemenom. V začetku so trgovala ta plemena samo z najbližjimi sosedi, s Hozari in črnorskimi Grki, potem pa so razširili trgovske zveze tudi na Varjage, Arabce, Perzijce in carigradske Grke. Da bi bili varni pred roparskimi napadi, se je združilo več trgovskih ladij in plulo potem skupno po Volgi v Kaspijsko in Črno

morje. Mnogo tujih trgovcev se je takrat stalno naselilo med temi slovanskimi prebivalci. Posebno je prišlo že ob koncu osmega in v začetku devetega stoletja mnogo prebivalcev s severnih krajev, iz Skandinavije, kjer jih domovina ni mogla prehraniti. Kot izvrstni mornarji so služili na ladjah. Ukrajinski pa tudi carigradski trgovci so jih tem rajši sprejemali v službo, ker so bili obenem zelo hrabri vojaki. V teku časa so ti doseljenci s severa, po imenu Varjagi, ki so govorili nemščini soroden jezik, pozabili svojo govorico in se izgubili med slovanskim ukrajinskim prebivalstvom. Varjagom se je imelo zahvaliti pleme Poljanov, da je s pomočjo njihovih čet osnovalo močno državo s središčem v Kijevu.

Kmalu je sam mogočni Carigrad občutil napade kijevske države. Leta 907 in 1. 911 je prišel kijevski knez Oleg s svojo vojno silo pred Carigrad, 1. 913 pa je plul s svojimi čolni po Donu in jih dal odtod prenesti v Volgo, nato pa je odplul na obrežje Kaspijskega morja, ki ga je uplenil. Leta 944 je šel na Carigrad njegov naslednik Igor, ki pa je imel manj sreče ko trideset let poprej Oleg. Zakaj Grki so pred Carigradom uničili večino njegovih čolnov. Knez Svjatoslav je pa 1. 963 premagal Bolgare in se polastil vse zapadne Bolgarije. V Carigradu so uvideli, da jim preti odtod velika nevarnost. Cesar Ivan Cimisk je prodiral proti Svjatoslavu z veliko vojsko, njegovo brodovje pa je preprečilo na Donavi, da bi mogel dobiti Svjatoslav pomoč iz domovine. Tako je Svjatoslav po trimesečnem grškem obleganju moral predati Cimisku svojo trdnjavo Dorostol (sedanjo Silistrijo v Bolgariji) in se odreči Bolgarije. Ko

je 1. 972 umrl mogočni Svjatoslav, so nastale hude borbe za prestol med njegovimi sinovi. Končno je premagal vse ostale brate Vladimir (980—1015). V bojih s sosednimi plemeni je razširil meje kijevske države na vseh straneh. Njegova država je segala na zapadu do reke Sane in čez Karpate, na severu do Novgoroda in reke Volge, na vzhodu do reke Volge, na jugu pa do Črnega morja. Svjatoslavova vlada je važna tudi radi tega, ker je on spoznal veliki pomen krščanstva. Krščanstvo se je sicer začelo že prej širiti med Ukrajinci. Igorova žena Olga je bila že krščanka. Evangelij so začeli oznanjati Varjagi, ki so se dali krstiti v Carigradu na svojih trgovskih potovanjih. Krščanstvo so sprejeli tudi Bolgari, kjer je vladal 1. 963 Svjatoslav s svojimi četami. Ker je bil bolgarski jezik tedaj še razumljivejši za Ukrajince kot sedaj, je moglo krščanstvo lažje prodirati med Ukrajince z bolgarsko pomočjo kot po posredovanju Varjagov. Vladimir je uvidel, da prinaša krščanstvo razen nadnaravnih resnic tudi višjo izobrazbo, ki bo omogočila njegovi državi uspešno tekmovanje s sosedi. Zato je 1. 988 z vsemi svojimi podložniki sprejel krščanstvo. Med Ukrajince je prišla grška duhovščina, ki je prinesla s seboj cerkvene knjige, pisane v bolgarskem jeziku. Tu so se namreč naselili po smrti sv. Metoda (l. 885) njegovi učenci, ki jih je knez Svatopluk pregnal iz Velikomoravske države. Ta jezik, ki se imenuje navadno staroslovenski cerkveni jezik, se je še do današnjih dni ohranil pri bogoslužbi v ukrajinskih cerkvah.

Po smrti kneza Vladimira so nastali v njegovi državi zopet notranji boji. Takrat se je smatrala država za

kneževu lastnino, zato so jo sinovi po njegovi smrti razdelili. Ker je vsakdo hotel imeti Kijev, je po smrti vsakega kijevskega kneza nastala nova borba za to najznamenitejše mesto. Te notranje boje so izkoriščali sosedi. Divja naroda Pečenjegov in Kumanov sta hodila ropat na ukrajinsko ozemlje, Poljaki so si prisvojili velik del ukrajinskih pokrajin, a tudi Rusi so si na njihov račun povečali svojo državo. Ruska plemena so se v tej dobi začela zbirati okrog svojih državnih središč v Suzdalju in Severnem Vladimjeru.

Kljub tej razkosanosti ukrajinskega naroda med mnogo knezov se je posrečilo Jaroslavu Velikemu (1018 do

jevski knezi, ki so izgubili svojo nekdanjo moč, temveč gališko-volinjska država. To ozemlje je bilo gosto naseljeno in zaradi sosedstva s kulturno zapadno Evropo je nastala tu živahna trgovina in precej visoka izobrazba. Za Vladimira Monomaha je še spadalo pod kijevsko državo. Po njegovi smrti so zavladali v Galiciji in Voliniji njegovi sorodniki. Jaroslav Osmomisel (1153 do 1187) je bil že najmočnejši ukrajinski vladar. Najznamenitejši gališko-volinjski vladar pa je Daniel (1245 do 1264), ki bi gotovo združil vse ukrajinsko ozemlje, če ne bi imel tako močočnih sovražnikov v Madžarih. Ta nevarnost je bila tem večja, ker so

litovske države. V Litvi je kmalu prevladala ukrajinska izobrazba nad litovsko. Celu na dvorih litovskih plemičev se je govorilo največ ukrajinski in beloruski. Šele po l. 1569, ko se je Litva v takozvani lublinski uniji državnopravno spojila s Poljsko, je začela Poljska preganjati Ukrajince v narodnem oziru tudi v tistih krajih, ki so spadali pod Litvo. Važen mejnik v ukrajinski zgodovini je brest-litovska unija (1596), ko je večina pravoslavnih ukrajinskih duhovnikov pod Poljsko prestopila s svojimi verniki v katoliško Cerkev in obdržala pri tem pri bogoslužbi svoj častitljivi staroslovenski obred in staroslovenski jezik.

Neizprosni boj s Poljsko pa si je zapisalo v svoj program v tem času kozastvo. Kozaki so prebivavci vzhodnih in južnih ukrajinskih — a deloma tudi ruskih — pokrajin, ki so bili vedno pripravljene na boj kakor granicarji v jugoslovanskih krajih. Bavili so se s poljedelstvom, lovom in ribolovom, še rajši pa so hodili plenit. Poljski in ruski vladi so bili v začetku dobrodošli, ker so jima branili meje proti Turkom in Tatarom. Kozaki so bili od poljsko-litovske države odvisni samo po imenu. Vlada je sicer pošiljala kozakom poveljnike, toda ti se niso mnogo brigali za poljsko vlado. Boj med kozastvom in poljsko vlado je nastal po lublinski uniji (1569), ko je prišlo skoraj vse ukrajinsko ozemlje pod Poljsko. Kakor poljsko je bilo sedaj tudi ukrajinsko prebivavstvo razdeljeno na plemstvo in kmete. Plemiči so imeli vse pravice in niso plačevali niti davkov, kmetje pa so jim bili izročeni na milost in nemilost. Kmetje so morali tlačaniti plemičem in zraven tega sami plačevati vse davke. Za ukrajinskega kmeta se je v tej dobi zavzelo ukrajinsko kozastvo.

Kozaško nevarnost je dobro ocenil poljski kralj Stefan Batori. Leta 1578 je hotel spremeniti kozake v vojaško stražo, ki bi izgubila vse prejšnje pravice in bi se morala slepo pokoravati poljski vladi. V to stražo je vpisala vlada leta 1590 6000 mož, vsi drugi pa naj bi se zopet vrnili tlačaniti tistim gospodarjem, katerim so ušli oni ali njihovi predniki. Ti vpisani kozaki se imenujejo »registrovi«. Ker pa se nezapisani kozaki niso hoteli vrniti, so se uprli l. 1592 pod vodstvom svojega zapovednika (hetmana) Kosinskega. Hetman Peter Sahajdačni (1606—1622) je znal pomiriti kozake, dokler ni l. 1648 pod hetmanom Bogdanom Hmelnickim planil nepričakovano velik upor. Kozaki so že sklenili zveze s Švedi in s sedmograškim kra-

Gradič Kaid-el-Kaderov v severni Afriki.

(Darovali so mu ga Španci za plačilo, ker jim je ta poglavar pomagal v boju zoper Kabile plemena Rif v vojni za Maroko.)

1054), da je dal Kijevu nekdanji sijaj in ga napravil za središče velike države. Kako izobražen je bil ta vladar, dokazuje dejstvo, da je prvi dal zabeležiti slovansko pravo. Čeprav ta zbirka zakonov, ki se imenuje »Ruska pravda«, ni imela uradnega značaja, je vendar zelo vplivala na tedanje upravo in sodstvo. Vladimir Monomah (1113 do 1125) je združil v svoji oblasti skoraj ves ukrajinski narod, a že po njegovi smrti se začne med njegovimi nasledniki nova borba za Kijev. Medtem pa se je javil novi tekmeč za Kijev v Rusih suzdaljske države. V vsem 12. stoletju se opaža odpor knezov sedanjega ukrajinskega ozemlja proti temu ruskemu poskusu.

Glavne borbe proti suzdaljski osvojevalni politiki pa niso vodili več ki-

se njegovim mejam približevali divji Tatarji. V tej stiski se je obrnil za pomoč k papežu. Papež mu je obljubil, vplivati na evropske vladarje, da pošljejo Danilu pomoč proti Tatarom. Obenem pa je poslal svojega odposlanca s kraljevo krono, ki je v papeževem imenu kronal v Dorogičini l. 1253 Danila za kralja, ki je s svojimi podaniki prestopil iz pravoslavja v katoliško vero. Toda evropske pomoči ni bilo, sam pa je bil preslab proti tatarski premoči. Zato je moral nazadnje celo sam priznati vrhovno oblast tatarskega kana (vladarja). Po padu tatarske vlade sta si l. 1340 razdelila Galicijo poljski kralj Kazimir in ogrski kralj Karel. Poljska si je osvojila tudi del Volinje in Podolje, ostali ukrajinski kraji pa so prišli pod oblast

ljem Jurijem Rakoccijem in osvojili Varšavo, ali zaradi prevelike ruske lakomnosti po vseh pokrajinah poljske krone in onemoglosti in prevelikih naporov kozaškega polkovnika Ždanoviča uspehov ni bilo. Kmalu nato (27. maja 1657) pa je umrl Bogdan Hmelnicki.

Pod njegovim naslednikom hetmanom Ivanom Vyhovskim so se začeli prepiri med kozaki samimi. Vyhovski je sklenil s Poljsko pogodbo v Hadjaši. Po tej pogodbi je večina ukrajinskega ozemlja dobila avtonomijo, Vyhovski pa je postal namestnik poljskega kralja. Toda večina kozakov ni bila zadovoljna s tako rešitvijo. Nastali so boji, ki so Vyhovskega stali življenje. Sloga ni nastala niti po l. 1667, ko so si Poljaki in Rusi razdelili Ukrajino tako, da je postal Dnjepr meja.

V Ukrajini pod Poljsko je hetman Peter Dorošenko rajši priznal nad seboj oblast turškega sultana kakor poljskega kralja. S pomočjo Turčije je upal iztrgati Rusiji ostale ukrajinske kraje. Zato je nastala dolgotrajna vojna med Poljsko, Rusijo in Turčijo, ki ni izpremenila mej, pač pa zelo opustošila ukrajinske kraje. Proti poskusom Rusije, da bi porusila Ukrajince, je nastal pod hetmanom Ivanom Mazepo velik upor ruske Ukrajine. Mazepa se je sporazumel s švedskim kraljem Karlom XII., da se po srečno prestani vojni z Rusijo združijo ukrajinske pokrajine v samostojno državo. Ta načrt pa ni uspel. Karel XII. je bil obenem z Mazepo poražen pri Poltavi (1709). Po Mazepinem padu je skušal ruski car Peter Veliki odpraviti zadnje sled kozaško-ukrajinske avtonomije, kar je končno uresničila carica Katarina, ki je ukinila hetmansko čast (1764), zloмила ukrajinski odpor in na ukrajinsko-kozaško prebivalstvo l. 1783 zvalila prav tako težka bremena tlačanstva, kakor so mučila ruske kmete.

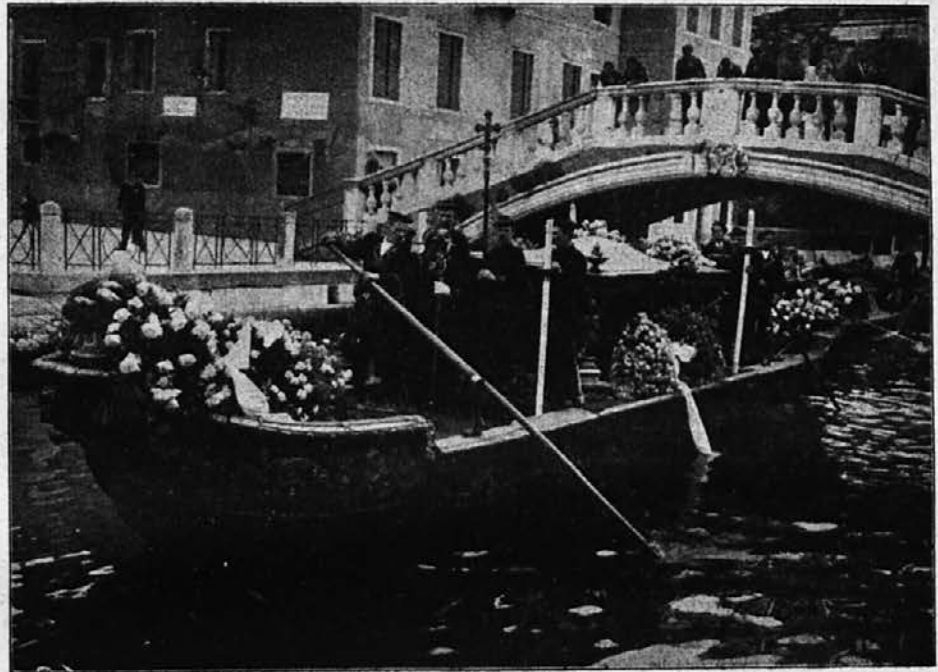
Tudi poljska Ukrajina je imela težke čase. Poljaki so jih skušali ne samo polonizirati, temveč so jih pritiskali njihovi plemiči prav tako okrutno kakor ruski. Ukrajinsko prebivalstvo je dajalo duška svojemu trpljenju v takozvanih »hajdamanskih« uporih, a seveda brez uspeha. Z delitvijo Poljske leta 1772 pa so prišle ukrajinske pokrajine Galicije, del Volinje in Podolja, ki so bile dotlej pod Poljsko, pod Avstrijo, ostale pa pod Rusijo. Politično tako razdeljeni so dočakali Ukrajinci svetovno vojno, ko so neizmerno pretrpeli od Rusov, Avstrijcev in Poljakov. Spremenile so se jim sicer meje, toda velika ura popolnega osvobojenja Ukrajine še ni napačila.

Drobtine.

Dobri kuharji — dobra kuhal

Pa če so kuharice in gospodinje še tako hude — res je pa le, da ni v vsej zgodovini nobene slavne kuharice, temveč poznamo le imenitne kuharje. Macedonski kralj Antigonos Gonatas je postavil svojega najboljšega kuharja Euterpiona za vrhovnega poveljnika vse svoje armade, ker — ker je izumil neko novo, posebno okusno jed. In če povemo dandanašnji, da zavisijo razna posvetovanja in tajni politični sestanki svetovnih diplomatov in državnikov tudi od okusno pripravljenih in dobrih po-

Muslima, ki je bil veliki vezir kalifa Abu Džafara Almanzorja, da je imel čez 1200 kuharjev! Parmenino, vojskovodja Aleksandra Vel., ni zajel pri zavzetju Damaska nič več in nič manj kot 277 kuharjev perzijskega kralja Darija! Med njimi je bilo 129 takih, ki so donášali jedi na mizo, 70 je bilo natakarjev, 17 pa za vodo; 40 jih je mešalo dišave v vino in 66 je bilo takih, ki so lepitičili skleda in čaše z rožami in venci. Hvala Bogu pa dandanašnji niti največji in najboljši hotel ne potrebuje take armade kuharjev, pa je vendarle dober hotel. — Ko se kuhar popolnoma seznanj z vsemi sestavinami pojedinih jedil, pride na

Pogreb v Benetkah — z góndolo.

jedin, tedaj so — seveda ne javno — tudi kuharji sedanje dobe nekakšni poveljniki in generali svetovnih armad. A koliko truda je dotlej, preden postane drobcen kuharski vajenček dober in slaven kuhar! Koliko muke in samozataje ga stane, preden napravi kuharski izpit — v teoriji in praksi —, preden dobi izpričevalo, da sme samostojno izvrševati kuharsko obrt! Vedeti mora, koliko vrst mesa je na svetu in pri kuhi, kako je razdeliti, obdelati, ohraniti in konservirati meso na vse različne načine. Kakšna mora biti prva jed, »Entrés«, v mesecu juniju ali novembru; kaj dá spomladi, kaj jeseni v začetku pojedine na mizo; kako se »spésni« okusno kosilo, bodisi najpreprostejše ali najizbranejše; kakšne so skrivnosti »kiparja« za ledena osladila, kakšne tajnosti »slikarja« slaščic. Zgodovina pozna Abu

vrsto umetnostno znanje kuhe. Tak kuhar mora znati kuhati »z dušo«, mora nekako uglasbiti sestavo jedil, da zveni kaka pojedina ali tudi preprosto kosilo, večerja itd. kakor lepo ubrana pesem. To se ne da naučiti; to je že zares umetnost, ki mora biti takorekoč v krvi. Če bi dal kak kuhar n. pr. v juniju jerebico z zeljem, v decembru pa mlado raco s fižolom — bi učinkovalo kakor pesem, ki je brez rim, ali petje, v katerem »vsak svojo vižo vleče«. Nekdo je dejal, da mora imeti dober kuhar vsaj 20 let prakse. Ni pglavitno to, da zna kuhati; pglavitno je, da pokaže delo kuhinje kot lepo umetnost, kot visoko znanstvo.

Kuhinja, kraj kot tak, sam na sebi, se tehnično bolj in bolj izpopolnjuje. Do najmanjše podrobnosti mora biti lična in snažna in je za gosta — skrito sve-

tišče. Velik hotel ima več kuhinj. Najprej je kuhinja za restavracijo, potem za slavnostne pojedine. Poleg teh so kuhinje za mrzle prigrizke, je prostor za ribe, je mesarija, pekarija, slaščičarna; dalje kuhinja za kavo, hladilnice (ledenice) in slednjič pisarna velikega načelnika kuharjev in kuhinje. — Žal — še zdaj niso napisali kulturne zgodovine dobrih, slavnih kuharjev. Iz raznih zapiskov poznamo po imenu, da so živeli slavni kuharji: Apicius, ki je bil učitelj rimskih kuharjev; Sieur Taillevent, višji kuhar Karla VI.; Vatel, kuhar Ludovika XIV. (ki se je usmrtil z mečem, ker se mu ni posrečilo dvoje pečenk in je pozabil dati na mizo morske ribe). — Poznamo pa tudi visoke gospode, ki so veliko dali na izborne kuharje in se takorekoč udeleževali priprave izbranih jedil. Ti so: Richelieu, Mazarin, Montmoreney, Montaigne, Condé, Colbert, Sieur de la Barenne in drugi. In čeprav smo skoraj deset let pogrešali dobre in izbrane kuhe, vendar živijo tudi v tej dobi izvrstni kuharji, ki so slavni še zdaj. Mogoče nam prinese ta čas, ko so se ženske glede nošnje las in oblek tako približale moškim, tudi kako slavno zgodovinsko kuharico, ki bodo še pozni rodovi govorili o njej. In da bi bila to Slovenka — kdo ve? Na svetu je vse mogoče.

O ljudeh, ki jedo prst.

Neradi verjamemo, da bi kdo jedel prst. In vendar je v Afriki, Južni Ameriki in Zahodni Indiji dosti ljudi, ki jedo zemljo. Najboljša se jim zdi ona zemlja, ki je ob reki Nilu v Afriki, in to prst oblikujejo kakor pri nas piškote ali lecet. Take prstene piškote prav posebnostno jedo bledečni ljudje, ker menijo, da ne bodo več bledečni potem. Pa je prav narobe res: kdor uživa prst, postane bledečen.

V francoski Indiji pa prav strastno uživajo prstene slaščice in hrepenijo po njih kakor pri nas po alkoholu ali tobaku. Ondi pripravljajo prstene jedi takole: Vzamejo iz reke ilovico, jo posuše na solncu, jo stolčejo, spet namočijo, jo pokrijejo s prstjo in kuhajo kakor pri nas oglje. Potem je ta jed na videz taka kakor čokolada in jo prodajajo na trgu. Ubožni ljudje pa jedo kar sirovo ilovico. Seveda so prstene jedi zelo nezdrave, a ljudje se ne zmenijo za to, kakor se pri nas ne odvadijo tobaka in alkohola, čeprav vemo, da je škodljivo. Vsak po svojem!

Nove knjige.

Slovenski možje. Spisal dr. August Pirjevec. Mohorjeve knjižnice 20. zv. Založila Družba sv. Mohorja. Stane broš. 40 Din, vez. 52 Din.

Kot nekak jubilej — dvajseti zvezek Mohorjeve knjižnice je izšla ta knjiga. Če je biografski leksikon znanstveno, obširno delo za v knjižnico, je ta biografski leksikon žepna izdaja naših najpomembnejših mož. Dr. A. Pirjevec ni imel lahkega dela, da je na skromnih 20 tiskanih polah opisal 80 mož, in vendar tako, da je pri vsakem povzel samo najvažnejše za pomen pri razvoju naše kulture, vse manj važno pa spretno izpustil. Ta knjiga je bila zelo potrebna, ko se zanimajo za našo preteklost tudi vsepovsod, ko tudi preprosti človek hoče vedeti, kaj in kakšni smo bili — v svojih možeh, ki so gradili z nesebično delavnostjo in z izrednimi talenti v najtežjih razmerah to, kar sedaj imamo in uživamo. Knjiga bi morala biti in smo prepričani, da bo, pravi užitek za prosvetne večere, najboljša prijateljica za dijaka, ki ponavlja literarno zgodovino, in za zrelega izobraženca, ki bi rad v naglici ponovil in si osvežil spomin na moške in dela, ki so mu ga vsakdanje skrbi v poklicu že izbrisale. Zaeno pa krasi knjigo 76 lesorezov akad. slikarja M. Maleša. Tudi to delo ni bila igrača, ko je tako težko dobiti slike nekaterih mož, dobre pa že celo. Vrezati v les človeško lice po naravi je tudi povsem kaj drugega, kot iskati značilnih potez na mrtvi, obledeli fotografiji. Kljub temu pa so nekateri obrzi izborni, vse nekaj drugega kot mrzli klišeji po fotografijah. Seveda — so tuintam nekateri, ki utegnejo manj ugajati, zlasti onim, ki so te moške osebno poznali. Knjigo prav toplo priporočamo in opozarjamo ob tem 20. zvezku na Mohorjevo knjižnico, ki naj bi bila pač vsa društva, šole in knjižnice nanjo kar naročena. F. S. F.

Angelski mladenič. Druga izdaja, z uvodno in sklepno besedo, spisal Silvino Sardenko. Založilo Osrednje vodstvo M. D. v Ljubljani, 1927.

Na svojski način in brez vsakršnih običajnih podatkov nam je v pričujoči knjižici orisal pesnik Sardenko življenje svetega Alojzija. Zajel ga je v tri dneve duhovnih vaj in ga doživljal v tistih tihih trenutkih, ki jim je ves zunanji šum odveč. Kakor bi se pisatelj zbal za angelskega mladeniča, da ga ne bi pozabila naša mladina, ji hoče vnovič obuditi ljubezen do svetnika. Previdno poseza v duše z besedami, ki vsebujejo odseve iz dna du-

hovnosti, in jim dodaje še svoje stihe in izreke iz svetega pisma. Knjižica je doživela že v prvem letu drugo izdajo. Km.

Radio. Osnovni pojmi iz radiotehnike. 214 slik, spisal prof. Leopold Andreé. V Ljubljani, 1927. Založila Jugoslovanska knjigarna. Cena nezvezani knjigi 60 Din, vezani v platno 76 Din. — Ta poljudno spisana knjiga obsega petero oddelkov: Nauk o splošni elektriki, Nauk o nihanju in valovanju, Specialno radiotehniko, Dodatek o oddajnih postajah in Stvarno kazalo. Vsa ta snov je obdelana prav temeljito, strokovno in poljudno. Dasi poznamo Slovenci že nekaj let radio in se zabavajo z njim že tudi ljudje po deželi, vendar doslej nismo imeli o njem nobene slovenske knjige. Prof. Andréé je spopolnil to vrzel in priznati mu moramo, da je svojo nalogo prav srečno rešil, čeprav se je moral boriti radi novih izrazov z velikimi težavami. Če dobro predelaš pričujočo knjigo, si pridobiš veliko znanja o fiziki in si moreš celo sam sestaviti aparat za poslušanje radia. Knjigo še posebej priporočamo dijakom višjih razredov, ki se bodo iz nje igraje naučili mnogo fizike. Prof. Koželj je nazorno in pregledno narisal 214 slik za to knjigo, ki je tudi sicer lepo oprémljena in ima ličen format in čeden papir. Knjiga bo tem bolj potrebna, ker se nam že gradi oddajna postaja v Domžalah, pa nam bo potem kmalu mogoče poslušati slovenske govornike, pevce, godbenike, dasi bodo govorili in peli le v Ljubljani, po vsej Sloveniji in še daleč preko naših pretesnih mej. Inž. Rs.

Prikrojavanje perila po životni meri. Spisala Ema Arkova. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1927. Cena Din 40.

Živimo v času, ko je vsak dinar, ki ga more prihraniti gospodinja, vreden več ko en dinar. Časih so se ukvarjale gospodinje bolj iz kratkočasia ko iz potrebe z ročnim delom; danes pa je zahteva teh dragih časov, da izvršujejo taka dela same in da si tudi šivajo perilo in obleke. Doslej še nismo imeli — razen krojnih pol v »Mladiki« in »Ženskem svetu« — svojih domačih navodil za izvrševanje perila in oblek; zdaj smo pa dobili pričujočo knjigo, ki jo bo s pridom uporabljala posebnost vsaka gospodinja in mati in je tudi ne bo smelo nedostajati v šolah, kjer se bavijo z ženskimi ročnimi deli. S pomočjo te knjige si moreš sama narisati potrebne kroje za žensko, moško, otroško in hišno perilo; v njej najdeš tudi navodila za prikrojavanje

in šivanje predpasnikov, bluz itd. Knjigi je pridejanih čez 50 raznih risb za kroje, ki nazorno pojasnjujejo besedilo. Priporočamo to koristno in praktično knjigo! Š. S.

Pomenki z najmlajšimi.

Nekdo piše:

»Domovina.«

Te gore visoke,
to širno polje,
te reke šumeče
in morje gromeče,
te bele cesté,
domovina je moja,
veš li, srcé?

— — — — —
In v tej veliki krajini
smo bratje trije,
vsj zvesti smo domovini,
zanjo nam bije srcé.
— — — — —

Ta pesem nudi priliko, da kratko spregovorimo o naši domoljubni pesmi. Zdi se mi, da zadnja leta prave domoljubne poezije pogrešamo. Narodno čustvovanje je obledelo, tudi pesništvo nekam pozablja nanj in že okus časa gre bolj za subjektivnim doživljanjem, zato je moralo občutje narodne celote oslabeti. Imamo še pesmi z narodnostnimi motivi (Srečko Kosovel, Bevk, Janko Samec i. dr.), a so le sodoživljanje narodne boli, niso pa — kar bi domoljubna pesem morala biti — mentor narodu. Prava domovinska pesem more privreti le iz srca, ki čuti z narodno dušo in se iz nje izraža. Osebnost pesnikova pri tem utone. Zato mislim, da more zapeti narodnostno pesem pesnik, ki je sam toliko urejen, da more sebe prezreti in čustvovati narodnostno. Kakor pelje pot do človeštva preko naroda, tako pelje pot do naroda preko sebe, tudi v pesništvu. Dalje mora pravi domoljubni pesnik tolmačiti narodovo življenje, radost in bol njegovo. Ako pa to hoče oblikovati, ju mora znati tudi obvladati, premagati — zato je narodu tudi vodnik, ker je v sebi doživel in presnoval ter v umetnini svojo rešitev izpovedal. Zato si ne morem misliti dobrega narodovega pevca, ki ni globok. Rodoljubni pesnik mora vendar misliti za ves narod! In prav zaradi pomanjkanja te globine nam mnogo pesmi z domoljubno vsebino ne ugaja, celo hudujemo se nanje. Domoljubne pesmi, ki se ne dvignejo nad višino šolske narodnostne vzgoje in časopisja ali političnih programov, so vedno nepoetične,

ker so preplitve, nedoživete, niso iz pristnega narodnostnega čustvovanja in niso — izvirne. Ker taki pesniki ne doživljajo tega, kar opisujejo, zaidejo povrh kaj radi v gostobesedni patos in skušajo s slavnostnim zanosom zakriti miselno in vsebinsko praznoto. Prelistajte kdaj n. pr. Gregorčičeve Poezije in si oglejte, kako globoko je doživljal življenje in bol narodovo in kako jo videl! Šele potem je mogel zapeti pravo domoljubno pesem svoji domovini, ko jo je ljubil — »s solzami«, ko je živel z njo in iz njene duše pel. Ali prečitajte Župančičeve »V zarje Vidove«, zlasti tisto o preplehkem spevu piščalkarjev, in boste zaslutili, da mora biti prava narodnostna pesem ne le izraz narodnega življenja, ampak obenem — umetniška vizija v narodovo bodočnost. Spoznali boste morda tudi, kako globoka mora biti.

Res, ni lahkota prava domoljubna pesem! Morda poleg religiozne najtežja. A zato tudi najbolj socialno pomenljiva. So časi, ki so ji bolj ugodni kot druge dobe. Pri nas danes ne bohoti. Če bi pa imeli pevca-vidca za vse, bi ga bili veseli.

Tako ima tudi gornja pesem običajne hibe patetičnih narodnostnih pesmi: gostobesedna je, plehka (čemu gore »visoke«, polje »širno« itd.?) in v drugem delu pade v banalno vsakdanjost brez idejne utemeljitve. Zato pesem ne prime. (Slabše odstavke sem že vnaprej izpustil.)

Dobro domoljubno pesem bo znal zapeti kolikor toliko dovršen pesnik, ki se je že naučil sebe izraziti, da more potem govoriti iz duše vsega naroda. Zato se mi zdi, da bodo začetniki s to težko vrsto lirike imeli vedno težave.

Jakob Jaki: Vaš prijatelj bo vesel Vašega zares vdanega in nesebičnega prijateljstva. Pokažite mu pesmi, da bo vesel! A pesniško to ni, je preomledno in vsakdanje. Če ste »Brez sreče«, si jo morate še najti, če ste fant!

Rado Per: Vidim, da ste od zadnjič veliko napredovali. Vsebinsko znate zagrabiti globlje, motiv znate izčrpati in, kar mi je posebno všeč, zaokrožiti! Tako so Vaše pesmi že bolj celota. Priobčiti sicer ne bo mogoče še nič. Nekatere stvari, na katere sem Vas zadnjič opozoril, so še vedno važne za Vas, zlasti: enoten ali vsaj notranje upravičen ritem, enak ritmični začetek vsakega verza, neprisiljene in čiste rime. Zdaj obdelujete veliko boljše in bolj hvaležne motive. Domovinski Vam

sicer ne gredo, preveč šolski ste v njih. — »Mati« poje:

»Prepevajo ptički in rože cveto,
pomladni glasovi odmevajo v dalje,
srebrn je pas, ki voda v njem teče,
kot vila prelestna, zavita v halje.

Na pesku otročički se mali igrajo,
v pesek rišejo ceste in pota,
oči pa se materi skrbni smehljajo,
kadar gleda svojo srečo — otroka.

Po svetu otročički rodijo se in rasto
in matere skrbi in križe neso,
Sredi teh križev pa se lučke leskečejo,
zemlja jih kreše, užiga nebo,
mater hvalo pojo.«

Prvi dve kitici nista brez nič, je nekaj žive impresije v njih, le slog (»pas, ki voda v njem teče,« je slabo), ritem in medlost nekaterih verzov druge kitice ju slabe. Refleksija v tretji je pa pogrešana. Čitajte sami ponovno! Križi in lučke niso nič pojasnjene in konec prisiljeno moralizira. Nauk v pesmi ni izključen, a doživet mora biti, da bo poetičen. — V drugih pesmih še vedno preveč nepoetično pripovedujete. »Vizija« o gozdnih temah in tulečih zverinah zgubi v zadnjem verzu vso svojo resnost in postane skoro smešna:

»Na pomoč! Sem v strahu ves zavpil,
tedaj iz sanj sem se zbudil.«

Ves učinek pesmi je tu ubit. Čutite to? Delajte pridno in veselo dalje! Učite se pri klasičnih zgledih, tudi in še posebno pri modernih!

P. M.: Pesmi Vam kar prijetno teko. Ena mi je všeč, druge, kot »Lipa«, »Solnce«, »Jutranji ave«, pošljite Vrtnu, ker niso za naše brave. Le eno slabo stran imate: starinski okus. Največ ste se vadili pri Gregorčiču in poznate narodno pesem. Dobro to! Le še z modernejšimi stvarmi se morate seznaniti, da boste živeli s časom in pisali za svoj čas. Vaš »Nesrečen obisk« je sicer čisto v slogu narodne pesmi, miselno in oblikovno, a je bolj šala kot pa poetična lepota:

»Sem peval sinoči
čez travnik na vas,
sem videti menil
predraže obraz.

Za oglom pa psete
žaraglja na moč,
brž oče je stopil
v zvezdnato noč.

Ko zajček jo urežem,
pobiram pete,
ne pojem, le zmerjam
to zlodjevo pse.«

Motiv in zgodba sta sicer zanimiva, zato vem, da bo pesem fantom in dekletom všeč; zato sem jo zapisal sem. Le tiste izbrane in ubrane lepote, ki veje iz prave lirčne pesmi in uglasbi vso dušo, nima ta dober narodni drobec.

Vaša razmišljanja v prozi o »Sanjah« in »Očeh v ljudski poeziji« niso leposlovna stvar in spadajo drugam. Morda smem kljub temu zavriniti Vaš nazor o sanjah in očeh. Rečem na kratko: Motenje krvnega obtoka in doživljaji iz preteklosti so viri sanj — bogonadahnjene sanje so izredna, neobičajna izjema. In v moč oči v vsakdanjem življenju ne verjemite, saj ste zrastle v 20. stoletju! Hipnoza je nasilen in nameravan vpliv oči in te ne boste srečavali na cesti!

Naše slike.

Na dan Vseh svetnikov. Emil Friant, slikar naše slike »Na dan Vseh svetnikov«, se je rodil l. 1863 v Dieuzeu na Francoskem in je prav kmalu zaslovel; odlikoval se je že kot 19leten mladenič, slava mu je potem od leta do leta rastla, tako da so se francoski muzeji močno potegovali za njegova dela. Največji uspeh pa je dosegel s sliko »Na dan Vseh svetnikov«. Delo je izvršil l. 1888, ko je bil 25 let star, ga naslednje leto razstavil v Salonu, prejel zanj nagrado in zlato kolajno ter postal ud častne legije, sliko pa je kupila francoska vlada in jo razstavila v državni zbirki Luksemburškega muzeja, kjer visi še sedaj.

Friant spada med tiste slikarje realistične struje, ki ne smatrajo za svojo nalogo, da nam pokažejo samo kos mojstrsko naslikane narave, ampak hočejo doseči pri gledavcu več: slika naj ne bo le podoba resničnosti, temveč naj nam tudi gane srce. Prav tej svoji lastnosti se ima Friant zahvaliti za splošno priljubljenost, ki jo je pri občinstvu užival, čeprav se zde njegova dela v slikarskem oziru nekoliko prazna. V naši sliki nas pelje slikar na dan Vseh svetnikov na pokopališče. Mrzel dan je in siromak, ki sedi ob pokopaliških vratih s pušico v rokah, si je potegnil kapuco globoko na glavo, si je nataknil rokavice in kolena pogrnil z odejo. Skozi ograjo gledamo na pokopališče samo, kjer med golim drevjem spijo rajni zadnje spanje pod belim snežnim plaščem. Po vseh potih so raztresene gručice temno oblečenih ljudi, ki so prišli krasiti grobove in pomolit ob njih. Od desne prihaja črno opravljena družina, gospod, dve starejši ženski in dve dekleti; na pokopališču počiva gotovo njihova hči in sestrica ali morda brat in sin, ki so mu prinesli rož na ta spominski dan. Mlajše dekletke, ki hodi prva, je dobila od očeta novc in je iztegnila roko, da ga dene v siromakovo pušico. Oči vse družine so uprte vanjo z veliko resnobo, kakor da se vsi zave-

dajo, da ta miloščina ni le pomoč prezebajočemu beraču, marveč še veliko več, da je dejanska molitev za dušni pokoj umrlih. Pred seboj imamo torej ilustracijo enega najlepših in najbolj krščanskih običajev.

Böcklinov »Otok mrtvih« je splošno znana slika; original je v muzeju v Leipzigu. Böcklin je bil zlasti krajinar (rojen 1827 v Baselu, umrl 1901 v Fiesole pri Firenci) in je mnogo bival v Italiji, kjer je ob morju našel toliko motivov za pokrajinske studije. Zanimivo je, da ta otok (v grškem morju), ki si ga je izbral za model svoji sliki »Otok mrtvih«, danes gine in bo kmalu zginit s površja zemlje, zagrnjen od morskih valov. Ob smrti je bil Böcklin najbolj popularen slikar. Reprodukcijske njegove delo so razširjene po vsem svetu. — Letos je stolnica njegovega rojstva.

Faust. Prečudna zgodba doktorja Fausta, ki je svojo dušo prodal hudiču, da mu ta pokaže vse skrivnosti in skrite lepote življenja, ki pa vendar ne najde zadovoljstva v vseh dobrinah vragovih, je silno stara. Srednjeveške kronike že poročajo o njem in ob vseh časih je Faustova usoda po svoji fantastični in vsečloveško globoki tragiki zanimala največje duhove mislecev in umetnikov. Navdušila je pesnike, skladatelje in slikarje. Goethe je že kot otrok napisal Faustovo dramo, ki jo je potem vse življenje nosil v svojem srcu, dokler je na stara leta ni izlil v čudovito skladno obliko. Vsakemu izobražencu je znana tudi Rembrandtova slika (ujedkovina), ki jo prinašamo to pot v »Mladiki«.

Kaj predstavlja podoba? Stari učejnjak, uveli dr. Faust, stoji v svoji delavnici, napolnjeni z razno šaro, knjigami, rokopisi. Oblečen je v čudno, nekam orientalsko fantastično haljo. Ves upognjen se naslanja na pisalno mizo, telo so mu leta dela in studija uklonila in zgubala lice. Toda njegovo oko zre še vedno čilo in bistro. Vprašujoče motri nenavadno znamenje, ki se je na njegovo čarovniško zarotilo pravkar prikazalo na oknu. Kaj značijo ti neumrljivi znaki v bleščeči se plošči, na katero kaže tajinstvena roka? Val luči prodira v temno šobo. Eno je jasno vidno v tem žarečem kolobarju, to so znaki skrivnostnega trpljenja: INRI. Stari alkimist prodirno strmi v to nepričakovano razodetje nevidnega, a pričujočega duha. Kaj se godi v njegovi razpaljeni duši? Ali sliši glas, ki mu pojasnjuje zagonetko? Ne vemo. Vidimo le, da strmi in razmišlja in snuje, toda te skrivnosti tudi on ne razume.

Ujedkovine (nemško: Radierung) spadajo med najplemenitejše izdelke pristne grafične umetnosti. Ujedkovina nastane na ta način, da umetnik podobno, katero bi sicer narisal na papir, vriše z ostro konicasto iglo na bakreno ploščo, ki je pokrita s tanko smolno plastjo. Nato polije tako obdelano ploščo z jedko kislino, ki na mestih, kjer je vrhnja plast odstranjena (izradirana), ploščo načne (razjé). Tam, kjer igla smolne prevleke ni odstranila, ostane ploščica nedotaknjena, ker kislina do prevlečene ploščice ne more. Ploščo, s katere se je smolna plast odstranila, nato grafik namaže z barvilom in jo (običajno v primerni stiskalnici) pritiska na papir, kjer nastane zaželeni odtisk. To je prava ujedkovina (radiranka). Možen pa je tudi še drugi način, takozvana »suha igla«. Pri tej riše umetnik podobenaravnost na bakreno ploščo. — Ujedkovina je prav stara grafična panoga. Rembrandt je izvršil izredno mnogo listov v tem načinu. Posebno znani so: Trije križi, Véliko ozdravljenje bolnikov (takoimenovani »Stogoldinarski list«). Pokrajina s tremi drevesi, Abrahamova žrtev, Polaganje v grob in cela vrsta lastnih portretov.

Rembrandt Harmensz van Ryn je bil mlinarjev sin, rojen v nizozemskem mestu Leyden l. 1606. Živel je v velikem pomorskem pristanišču Amsterdamu. Njegovo življenje je bilo nemirno in nesrečno. Žena Saskia, katero je prisrčno ljubil, mu je kmalu umrla. Ker je bil kot umetnik slab gospodar in je ljubil razkošnost in zbiral lepe in redke dragocenosti, je kmalu zabredel v silne dolgove. Prodali so mu vse, tudi hišo. Tudi druga žena mu je kmalu umrla, nato še najstarejši sin njegov, Titus. Nekdaj živahni in veseli umetnik je postal mrčen in otožno resen. Umrl je triinšestdeset let star l. 1669. — Rembrandt je eden največjih slikarjev vseh časov, nedvomno pa najizrazitejši holandski in sploh germanski umetnik. Njegova umetnost je nepretrgan boj za izraz notranjega življenja, ki hoče na dan in katerega ni mogoče izraziti z besedo. Rembrandtove podobe so slikane in risane govornice, ki hoče svetu raztolmačiti, kaj umetnik čuti in spoznava, s čim se bori v svoji duši. Zato mu je vsa gladka zunanost in površna lepota oblik zoprna in tuja. Njegova dela so resna, so izpoved globoko čustvenega, modrega in blagega človeka.

Rembrandt je bil silno plodovit. Število njegovih slik in grafičnih del je ogromno. Od slednjih sem najvažnejša že navedel, med slikami so pa

posebno znane: Nočna straža, Anatomija, Predstojniki jeklarske zadruga, Lazarjevo prebujenje, Snemanje s križa, Tesarjeva družina, Učenca v Emavsu. Največ je slikal svetopisemske zgodbe, posebno iz starega zakona, tudi zelo mnogo portretov — med njimi več lastnih — in pokrajine. Za življenja je kmalu dosegel priznanje, ki je pa potemnelo, ko so holandski slikarji prinesli iz Italije »klasično« umetnost akademij. Poznejše dobe so ga neopravičeno potisnile v pozabljenje in šele zadnja desetletja pred vojno so spoznala v njem vso ogromno veličino umetniške stvariteljske in obsežnosti.

Pogreb v Benetkah. Kakor je znano, so Benetke zgrajene po letu 452., tedaj, ko je požgal Atila Oglej in so njegovi prebivalci bežali pred Huni na otoke blizu Ogleja. Benetke so zgrajene na 118 otočičih. Kraški hrasti so dajali kole za temelje. Med temi otočiči je krog 150 kanalov — vodnih cest, širokih in ozkih. V Benetkah ni nobenega voza, vse živahno življenje se godi na vodi v čolnih, ki jim pravijo gondole. Tudi h krstu se peljejo z gondolo in k poroki — ni čuda torej, da imajo tudi za pogořebe posebne pogrebne gondole. Pokopališče je precej daleč zunaj na otoku San Michele. — Sedaj imajo Benetke krog 200.000 prebivalcev.

Dolenjski pregovori in reki.

V št. Lovrencu zapisal J. Š.

Ako je na sv. Lovrenca dan lepo, bo vsa jesen lepa.

Bog ima toliko šibo, da lahko z njo vsakega doseže.

Če gredo na sv. Neže dan (21. jan.) žene na Kum bosé (če je ta dan gorko in kopno), so potem po polju žita kopice gosté (ker bo dobra letina).

Če je na sv. Medarda dan lepo (pri-povedujejo o Hrvatih), ga venčajo z zlatom, če je pa grdo, ga pa omečejo z blatom.

Če so otroci dobri, očeta k možu postavijo, če so pa hudobni, ga pa na beraško palico pripravijo.

Čebele moža postavijo ali uničijo (čebeloreja je negotova).

Dobra mera in vaga v nebesa pomagata, za kup se pa poženi.

Dolgi lasje, pa kratka misel (navadno pa pravijo: pa kratka pamet).

Ene vrste tiči skupaj letijo.

Hoče me kar brez noža iz kože deti. Ima denarja kot vrag toče.

Izpred oči — iz srca.

Je ga (n. pr. fižola) toliko vrst kot ribniških grehov.

Je grd kot svinjski lonec.

Je hud kot kraški pes.

Je siroten kot duše v vicah.

Je toliko za to kot zajec za brus.

Kadar kokoš poje (kakor petelin), gospodarja izpoje (bo gospodar umrl).

Kadar se zjutraj od solnca jasni, je treba voz pod streho vleči (ker bo dež).

Kadar ob poroki dežuje, gre bogatija skupaj.

Kakor sem, tako tja (kakor ti meni, tako jaz tebi).

Kakršno vreme je na pepelnico, tako je rado ves post.

Kakršno vreme je na sv. Petra stol, tako je rado 40 dni.

Kakršno vreme sv. Uršula prinese, tako se rado vso jesen obnese.

Kar govorim prijatlom, ne merite z vatlom.

Kdor ima veliko otrok, naj seje proso redko (da bo več zrnja za kruh, kašo), kdor ima pa veliko živine, naj ga seje pa gosto (da bo več slame).

Kdor je predolgo pri hiši, ga vrata po petah tolčejo (ga vse zaničuje).

Kdor je tiho, vsem odgovori.

Kdor prasca kolje, naj še ploh osnaži.

Kdor vpraša, ne bi rad dal.

Kjer je maša, tam je kaša (kjer kdo dela, tam naj je).

Kjer je maša, tam je paša.

Kolikor plank, toliko strank.

Sv. Kocjan (31. majnika) gobe seje, sv. Primož (9. junija) jih pa povleče.

Krivec (veter) vtakne povsod svoj rilec.

Kruhova pijanost (če se kdo kruha preobje) je najhujša.

Laže, da se ura ustavi.

Laže, kot pes teče.

Leta s peticami na koncu so nesrečna (n. pr. l. 1895 je bil prav velik sneg in hud potres, l. 1915 svetovna vojska, l. 1925 silni viharji, nalivi, povodnji).

Sv. Marjeta (13. julija) kače pase.

Sv. Mihael leto odpre (za splošno pašo), sv. Jurij ga pa zapre.

Na druge kamenje meče, sam pa pod streho sedi.

Ne bojte se turške vojske, ampak sv. Vida rose.

Naj gre božji lon pred nebeški tron (pravijo njemu, ki se zahvaljuje za prejeti dar).

Ne boš ti meni brkov vihal (čezme gospodaril).

Nikdar mladi vrabci starih ne pitajo.

Niso vse ovce enega hleva enake.

O ajdovi seji ima dela krava in frava.

O sv. Urbanu se mora videti trta s hriba v hrib (toliko mora do tja odgneti).

Ostane kot pes na žegnanju.

O trjaci (1. maja) mora biti še voz slame in voz mrve (če hočeš prehraniti živino do košnje).

Oves ima svečna eno plevo, sušca dve, travna pa tri (čim prej se oves poseje, tem bolje rodi).

Pavliha — ljudi gliha.

Pes je meso brez kruha.

Počasi se žaba dere.

Po svojem vatlu druge meri (kakršen je sam, tak misli, da so tudi drugi).

Pred sv. Martinom led, o božiču povodenj.

Prej grm zraste, preden ga koza obira (božja previdnost skrbi za vse).

Sv. Primož, kam kimaš? Greš gobe sejat? (Tako govorijo otroci, ko iščejo gobe, da bi jih več nabrali.)

Prizanašanje še konja ujé.

Prvi otrok (v zakonu) je zlato, drugi srebro, tretji pa blato.

Ričet neče v želodcu čicati (kruli).

Rž pravi, deni me v suho, te bom dejala h kruhu.

Se reži kakor pečena lisica.

Sem ga žalosten kakor štoklja nog. Skupna molitev železna vrata prebije.

Spomladni dež mladico seje (rast pospešuje).

Starost je nemarnost (je nikdo ne mara).

Še kol je lepši, če se dene nanj lepa obleka.

Tako je siten, da bi ga laže nosil kakor poslušal.

Tako ti privoščim kakor črnemu konju belo liso.

Tri babe, tri srake, pa je cel semenj.

Tri mačehe so bile dobre: ena je v malnu od žeje umrla, eno so o sv. Pavlu (spreobrnjenju) muhe ujele, ena je pa na peči zmrznila.

Trtje je dobro obrezati, če se človek le poprtnika najé (torej precej po božiču, ko jedo še poprtnik).

Tudi prešteto ovco odnese volk.

Sv. Urh (4. julija) in sv. Marjeta kače paseta.

Sv. Urša — zelje v kad buša (o sv. Uršuli se navadno zelje spravlja).

V cerkev in na sejem ne more človek nikdar zaiti (ker gredo drugi pred njim).

V strgani obleki je največ prevzetnosti.

Velik grom, majhen dež.

Vrag nikdar ne praznuje.

Vsak očenaš ima na koncu amen.

Za pet rešet!

Zelje želodec samo nastelje (ne za-leže dosti).

Žakelj je volk (ki veliko požre, v katerega gre veliko).

Sadjarski paberki.

Zimsko sadje še ni užitno, ko dozori na drevesu. Pozori šele v shrambi v krajši ali daljši dobi, kar je zavisno od posamezne sorte in v precejšnji meri tudi od prikladnosti shrambe. Zrellost posameznih sort poznamo že iz izkustva. Vsakdo, ki količkaj razlikuje jabolčne sorte, ve, da je zlata parmena godna že novembra in decembra, da je voščenska najboljša decembra in januarja in da so mošanekar, bobovec, šampanjska reneta in še mnoge druge sorte užitne šele proti pomladi. Sadje ene in iste sorte pa ni godno vse naenkrat, ampak zori polagoma. Nekatere plodovi so užitni kmalu po trgatvi, drugi pa šele čez več mesecev. Užitna zrelost se pozna tudi po raznih zunanjih in po notranjih znakih, ki se pojavljajo bolj ali manj očitno na plodovih. Godna jabolka izpremenijo barvo: zelena porumeni, rdeča zagore. Pri zorenju se razvijajo zlasti na površju kože prijetno vonjive snovi. Meso je bolj in bolj prhko in sočno. Kislina polagoma izginja in do veljave prihaja sladkor. Mošanekar je takoj z drevesa zelen, brez vonjave, trd, kisel — sirov, docela neužit. Kó pa je goden, lepo porumeni, dobi prijeten vonj, postane prhek, sočen in primerno sladkega okusa.

Še laže se pozna užitna zrelost pri žlahtnih hruškah. Negodna hruška je navadno zelena, trda in se reže kakor repa. Ko pa se zgodi, porumeni in zmeči, da se reže kakor sirovo maslo (odtod maslenka), meso je še skozi in skozi belo, sočno in sladkega okusa. V tem stanju, ki trpi samo prav kratko dobo, moramo sad použiti, kajti ko bi čakali še nekaj dni, bi prezorela, meso bi porjavelo ali celo počrnelo,

sok bi začel kipeti kakor pri moštnicah; prvotna sočnost in prijeten okus mine. Zato pravijo, da je žlahtna hruška samo 24 ur dobra. Ko se žlahtna hruška toliko zmeči, da se nekoliko vda, če jo pri peclju rahlo pritisnemo s palcem, jo je treba takoj použiti. Tudi prezrela jabolka izgube predvsem sočnost in pravi okus. Meso postane moknato in polagoma se ga loti trohnoaba. V mesu se pojavijo rjave lise, ki se kaj naglo množe in na vse strani razširjajo. Sladkor se zopet izpreminja v škrob. Nazadnje vse meso porjavi in se začne sušiti, ako prej ne zgnije.

Nekatere sorte moštnic se včasih navidez težko ločijo od podobnih negodnih žlahtnih hrušek. Prezare se obvarujemo le, ako jih poskusimo. Ako ima hruška zagaten, trpek okus, je moštnica in bo užitna šele tedaj, ko bo mehka (n. pr. tepka). Nekatere moštnice se pa sploh nikdar ne zmeče in so zaradi tega sirove sploh neužitne (n. pr. »mačja glava«, ki je jako podobna žlahtni hruški). Take hruške bi se dale uporabiti razen za sadjevec, kvečjemu za kuho, nekatere so tudi dobre suhe.

V presuhi shrambi sadje čez zimo močno zvane. Najbolj venejo jabolka tistih sort, ki imajo hrapavo kožo (kanadka, razni kosmači), zlasti še, ako so bile potrpane prerano. Kdor ima v shrambi večjo množino jabolk, naj jih nakopiči precej na debelo. V spodnje plasti naj dene kosmače, na vrh pa sorte z gladko, mastno kožo, ki ne venejo izlepa. Tanke plasti obvarujemo pred preobilnim izhlapevanjem na ta način, da jih pokrijemo s papirjem ali s kako drugo primerno odejo.

Zorenje v shrambi pospešuje toplota in svetloba. Zato shranjujemo sadje v

hladnih in temnih prostorih. Najprimernejša toplina v sadnih shrambah čez zimo bi bila malo stopinj nad ničlo. Vendar zadostuje tudi 8—10° C. Čim bolj pa se toplina dviga nad 10° C, tem hitreje sadje zori in se na razne načine kviri. Kjer sadja drugače ni mogoče obvarovati pred svetlobo, ga pokrijemo.

Gnilobo sadja povzročajo gnilobne glivice, ki jih je vse polno v zraku, po raznih predmetih, po stenah in sploh povsod. Sadje obvarujemo gnilobe, ako sadno shrambo pred uporabo temeljito prezračimo, osnažimo, tla pomijemo z lužom, stene prebelimo in ves prostor zažveplamo. Le na ta način se dado odpraviti in uničiti vsi trosi gnilobnih glivic ne samo po policah in po tleh, ampak tudi po stropu in stenah. V tako pripravljeno shrambo spravimo nato samo popolnoma zrele, obrane, zdrave in dobro razvite plodove. Najmanj vsak teden pregledimo vse zaloge in uporabimo, kar je godno, pa tudi vse tiste plodove, na katerih opazimo znake gnilobe ali kakršnekoli okvare.

Sadje se kaj rado navzame tujega duha, kar jako škoduje njegovi samostalni vonjavi in zmanjša njegovo vrednost. Zato ne spadajo v sadno shrambo predmeti, ki imajo poseben, včasih celo neprijeten duh, kakor kisel zelje, repa, sir, ribe itd.

Za koliko se usuše v treh mesecih (od 20. oktobra do 20. januarja) nekatere bolj znane sorte jabolk, je razvidno iz sledeče razpredelnice: Jesenski kosmač za 14,5 %, kanadka za 12,7 %, zlata parmena za 6,5 %, štajerski mošanekar za 7 %, Baumannova reneta za 7 %, gdanski robač za 5 %, bobovec za 4 %, šampanjska reneta za 4 %.

Gospodarstvo.

Vrane — važnega pomena za poljedelstvo.

Poljedelci preganjajo vrane, kjer jih le morejo. Ali je to prav? Vsak bo dejal, da je to popolnoma upravičeno, saj je splošno znano, da so vrane škodljive. Najbolje bo, da pogledamo vrani v želodec. Prirodoslovci so to res storili in dognali, da ima vrana v želodcu: 18,5 % kamenčkov, 57,6 % rastlin, 23,9 % živalskih ostankov. Od 3259 vran, ki so jim učenjaki preiskali želodce, so našli pri 625 vranah pšenico, pri 456 vranah rž, pri 367 vranah oves in pri 543 vranah nekaj ječmena. Izmed druge rastlinske hrane so našli v želodcu tudi še nekaj krompirja, koruze, ajde, graha in drugih zrn. Ostanke miši so našli v 344 vranah, skupaj 398 miši, torej 24,4 % vse živalske hrane. Mrčesa so našli 53,5 % Teh 3259 vran je zaužilo tudi 14 starih zajcev, 20 mladih zajcev, 18 jerebičjih jajec, 4 stare jerebice, 2 fazanovi jajci. — V želodcu neke vrane, ki so jo dobili v marcu, so našli 140 glist, v želodcu druge, ki so jo dobili v avgustu, pa 211 glist. Neki učenjak je dognal, da uniči ena vrana v $\frac{3}{4}$ ure 56, v $1\frac{1}{4}$ ure pa 150 črvov. Po raznih drugih preiskavah je dognal isti učenjak, da je napravilo 1523 vran za 13.600 mark škode, koristi pa za 20.500 mark. Zato je dejal: Vsaka vrana je za poljedelstvo bolj koristna ko škodljiva. Zlasti so vrane koristne tedaj, ko imajo mladičke, ker se preživljajo mlade vranice le z živalsko prehrano, torej z mrčesom, ki škoduje rastlinstvu. Prav tedaj pa vrane najbolj preganjamo. Seveda je tudi res, da so vrane prav neprijetne, zlasti ondi, kjer nastopajo v velikih množinah. Razumljivo je, da se jih skušamo ubraniti. Popolnoma zatreti jih pa ne smemo, sicer bo mrčes uničeval poljske pridelke z večjim uspehom, kot jih pa vrane.

Kako ponarejajo kožuho.

Sedanje moderne obleke imajo veliko okraskov iz kožuho. Največ porabijo krznarji z ajčjih kožuškov, ki jih prodajo v Londonu čez 30 milijonov na leto. Prenarejajo jih na več načinov, da potem niso videti ajčji, ampak se zdijo kakor dragocena kožuho. Prav tako ponarejajo tudi pasje, mačje in ovčje kože. Večina živali ima dvojne vrste dlake; so daljše in bolj trde dlake in pa

krajše in mehkejše. Zato populijo daljše dlake s strojem in ostanejo le krajše, mehkejše. Napravijo pa tudi tako, da s strojem ostrizejo daljše in bolj trde dlake in je potem krzno lepše. Kožuho tudi barvajo, a ne barvajo le slabega krzna, n. pr. od zajca ali mačk, temveč barvajo tudi boljše vrste krzna, n. pr. dragoceni »sealskin«, ki je prvotno rjave barve, a ga prodajajo vedno le v črni barvi. Čim beremo pri kakem krznu, da ima dvojne imen, tedaj vemo, da je kožuho ponarejena in prebarvana. Navadno pomeni prvo ime resnično tisto žival, ki je kožuho od nje, drugo ime pa pove, kaj bi rado pomenilo tisto krzno in na kakšno dragoceno kožo meri. Kar je pri nas kožuho na prodaj, pa bodisi da ima to ali ono ime, je največ ajčjih in mačjih kožuškov. Seveda so tako ponarejeni, da nas premotijo.

Kosmetika.

Piše Lea Faturo.

Primerni uhani so res lep okrask ženskega lica, treba pa je, da si poišče vsaka sebi primerno obliko, zato mora pač pomerjati in pogledati, preden kaj kupi. Na kmetih je bilo včasih tako, da so vtikali otrokom tudi uhane iz manj vrednega blaga. Taki uhani so nevarni za zdravje, rado se prisadi od njih. Pred šestinpetdesetimi leti so bili prišli začasno v modo uhani iz neke trde, črne in dišeče tvarine. Bili so tako veliki in težki, da so kar ušesa trgali. Pa bila je moda! (Tudi meni bi bili kmalu iztrgali ušesa. Imela sem šest let, pa so se mi zdeli jako lepi in mi ni bilo prav, da so mi jih mati vzeli in dali nazaj oni zlati obroček.) Na Angleškem in Nemškem že dolgo ne nosi vsaka ženska uhanov; tudi pri nas ni več zaničevana taka ženska, ki se je osvobodila te tradicije.

Uhani se nosijo v méčici. Dostikrat vidimo, da ni méčica prebodena prav v svoji sredi, kar jako moti oči. Posebno vnete častivke uhanov so imele že luknjico nad luknjico, če je bila prva prenizko vbodena. Prebadanje uhlja ni kar tako, in vsaka mati naj gleda, komu da to delo in kako ga izvrši. In kdaj! Pozimi se rado prisadi. Lahko se po nečednem ravnanju kaj zastrupi. Bolnemu otroku ne smeš preluknjati méčice, posebno če je otrok podvržen bramorjem ali kožnim boleznim. Dr. Klenke omenja, da je opazil stari zdravnik Franck, kako so se razvili bramorji hitro po prebodu méčice, Hufeland pa je videl celo

smrtni slučaj od neprevidnega prebadanja. Pri zdravem otroku se zaraste kanal v osmih dneh; ako bi se začelo gnojiti, snemi obroč in umivaj méčico z arniko. Gnojenje izje méčico, kar ni moči več popraviti.

Dokler otrok raste, mu damo najbolj tenak in lahek zlat obroček, toliko da se mu ne zapre luknjica, ki se zaraste, in sicer samo na videz, ker se nabere v luknji blato in se zdebela koža. Zares se zaraste pri otroku luknjica samo tedaj, če se vname koža od nesnage; pri odraslih so le prav redki primeri, da bi se popolnoma zarastla.

Navada, vtikati v luknjice volnene niti ali namazati jih z jedkim mazilom, da se začne gnojiti in da se odvaja tako bolezen iz oči in glave, je neumna in škodljiva.

Uhane je treba sneti pri umivanju in luknjice vsak dan izmiti, da se ne naberejo kožne luskinice ob robu in da ne izje pot in kožna mast luknjice. Slabokrvna mlada dekleta so zelo podvržena neprijetnosti, da se jim gnoji pri luknjicah.

Oblika uhanov. Ženska, ki ima smisel za lepoto, se ne bo nikdar obložila z uhani, ki kričijo bodisi radi velikosti, bodisi radi oblike ali barve. Lepotičje ne sme zakriti lepote, ampak jo mora povzdigniti. To pa dosežemo samo tako, če lepotičje ne kriči. Uhan se mora prililiti obliki obraza. Plemenita oblika obraza je lepo podolgovata, in vse, kar moti harmonijo širinske črte te podolgovate oblike, pokvari lepoto obraza. Po uhanih se razširi prečna črta, ki gre čez usta, zato se mora ublažiti s podaljškom uhana, s priveskom ali zrnom, kapljo. To dosežemo, če ni obsek ploščnat ali okroglast, ampak če visi kakor dolga kaplja za kotom čeljustnega sklepa. Pravilna kosmetična oblika uhana je ona, kjer prevladuje podolgovatost osi. Prekratka os moti. Na primer, če si nadene odrasla ženska otrokov obsek, in še bolj, če ima ta ženska kratek in debel vrat in širok obraz. Vitek in dolg obsek zabriše prehodne črte med obrazom in vratom. Vitka dekleta s tenkim vratom ravnao pravilno, če si izberejo vselej podolgovato obliko uhanov; ako bi nosila okrogle, kratke uhane, bi pokvarile premer svojega obraza. Kratkemu vratu pa ne pristojata dolga oblika, ki je primerna za dolge vratove; tu mora biti oblika kratka in vitka, kajti ženska, ki bi imela pri svojem širokem obrazu še široke uhane, si raztegne premer lica.

Moda.

Štirideset oblek...

Neka gospa poroča: »Nikoli bi si ne bila mislila, da bom kdaj videla žensko, ki si je na en mah naročila 40, reci in piši: štirideset oblek! Sedela sem v trgovini in pričakovala to žensko čudo, ker sem bila silno radovedna, kakšna je. Prej sem si natančno ogledala njenih 23 oblek — zakaj le 23 je bilo izgotovljenih, ostale je imel krojač še v delu — in se nisem mogla dovolj načuditi tem krasotam barv in oblik. Slednjič je lista čudovita ženska prišla. A — nič posebnega nisem videla: Američanka je bila, doma iz Južne Amerike, je imela temne, žareče oči in je tako ravnodušno gledala na te obleke in sploh na vse, kar je bilo krog nje. Prav taka je bila videti, kakršne smo vse navadne Evine hčere in se ni prav nič veselila teh 23 oblek. Še začudila se ni nič, le malo je premišljala, ali jih bo dovolj — in zdelo se je, da je zadovoljna... Neka krasna rdeča svilena obleka z dolgo vlečko ji je nekoliko bolj ugajala in se je rahlo zgenila radi nje, rekoč, da je ta barva zares »all right«. A vse druge — bile so same krasote! — ji niso nič posebno prijale, skomizgnila je le površno z rameni, češ, kaj takega tudi prav pride... Štirinajst oblek je nateknila nase in jih pomerila, a kar tako tjavendan. Tedaj sem vstala in odšla. Žal mi je bilo vseh teh lepih oblek, žal ubogih šivilj in žal mene same... Koliko veselja bi povzročile te obleke, če bi si bile mogle po volji izbrati svoje lastnice! To bi bila pesem veselja. Pa pustimo to ubogo ženo, ki ima tri avtomobile, šest psov, palačo in vsakovrstno drugo navlako in ki mora toliko plesati in se zabavati, da ne utegne priti do počitka. Nikar ji ne zavidajmo teh štiridesetih oblek in si jih rajši ogledajmo!

Najnovejše je to, da imamo povsem nove blagove. Novi so volneni blagovi vsakršnih vzorcev, ki so mehki kakor puh in so plašči in kostimi iz njih kakor sanje. Ti plašči imajo po četvero, a tudi po šestero žepov. Kostimi so za zimski čas zelo moderni in so obšiti s krznom. Tudi svila je vsa drugačna zdaj, čestokrat je pretkana z zlatimi nitmi. Vsaka tkanina je stkana na svoj način in ima najrazličnejše vzorce v geometričnih oblikah. Moderni so razni svileni žameti z vzorci, križci in pikami in so prilični za prazne obleke. Čeprav so letošnje obleke na videz tako enostavne, vendar imajo zelo sestavljen

in muhast kroj. Obleke iz angleškega sukna so tako narejene, da služi no-tranja (narobe) stran blaga za okras in našive. Sploh so vse obleke, tudi svilene in žametaste, tako narejene, da pride do veljave tudi narobe blago. — Najmodernejše blago pa je žamet, zlasti črni žamet. Nekaj navadnega je že, da so čevlji iz istega blaga kakor obleka. Krila imajo neenakomerne robove in se daljšajo, tako da so videti ženske »bolj oblečene«, česar že dolgo nismo videli. Žempri, ki smo jih nosile že več let, pa polagoma izginjajo in so videti le še pri sportu. Sportni plašč je narejen iz angleškega sukna in obšit s krznom kratkih dlak, n. pr. bobrovino in podobnim. Krog vratu so obleke spredaj štirioglate izrezane, zadaj pa okroglo. Rokavi so pri vseh oblekah dolgi, pas je iz lakaste usnja in nekoliko više pomaknjen ko sicer. — Moderen je tudi muf, pa ne oni veliki muf iz preteklih let, temveč prav majhen muf, ki je okrašen z dolgo pentljo in umetno rožo. — In moderno je še to in ono; moderno pa je in ostane le zmeraj to, kar ti pristaja, čeprav ni iz dragocene blaga ali po načrtih najnovejših muhastih domislekov slavne gospe »mode«.

Pr. Pr.

Kuharica.

Fižolova juha s korenjem in krompirjem.

Namoči zvečer $\frac{1}{4}$ litra belega fižola, drugi dan ga zavrij in čez nekaj minut mu odlij vodo in zalij nanovo z gorko vodo, osoli ga in kuhaj do mehkega, posebej pa kuhaj en debel olupljen in na kocke zrezan koren, v tretji posodi pa kuhaj dva ali tri srednje debele olupljene in na kocke zrezane krompirje. Ko je vse kuhano, odcedi, stlači in vse skupaj pretlači skozi penovko. Napravi v kozi prežganje iz sirovega masla ali masti (4—5 *dkg*) in velike žlice moke. Ko se moka nekoliko zarumeni, prideni nekoliko drobno zrezanega zelenega peteršilja, strok česna in čebule, pretlačeni pire zalij s fižolovo in krompirjevo vodo, katero si poprej odlila (1—2 litra). Tudi lahko zaliješ z juho, v kateri se je kuhalo prekajeno svinjsko meso. Pusti, da vse skupaj vre še 10—15 minut. Stresi juho v skledo na opečene krušne rezine.

Goveje prsi s krompirjem v juhi.

Kuhaj $\frac{1}{4}$ *kg* mesa (prsi kos) v enem litru vode. Ko meso zavre, ga osoli, mu prideni koreninico zelenega peter-

šilja, ščep popra in košček čebule. Posebej pa kuhaj v slani vodi 2—4 debele na kosce zrezane krompirje. Ko je meso kuhano, mu prideni kuhane in odcejene krompirje, ščep popra, in ko vse skupaj prevre, postavi kot samostojno jed na mizo.

Korenje z mlekom za bolnike.

Srednje debel koren ostrži in zreži na rezance, ga stresi v kozo, nekoliko osoli in potresi z žličico drobno zrezanega zelenega peteršilja ter polij z mlekom (da je korenje pokrito). Nato postavi vse na ognjišče in duši, da se zmehča.

Karfijola zabeljena z oljem.

Osnazi in razcepi karfijolne cvetke, jih operi in skuhaj v slani vodi, kuhane odcedi, stresi na krožnik, potresi s krušnimi drobtinami in zabeli z razgretim oljem, v katerem si precvrila strok česna. (Za eno veliko karfijolo dve žlici olja.) To je posebno lahka in prebavljiva jed za bolne na želodcu, ki jo priporočajo odlični zdravniki.

Zdrobov kipnik z jabolki.

Zavrij nekoliko več kot pol litra mleka, mu prideni nekaj zrn soli in četrt litra koruznega zdroba, katerega mešaj nekaj minut, da se nekoliko zgosti. Nato ga pokrij in pusti, da se nekoliko ohladi. Mešaj v skledi za pol jajca sirovega masla, dve pičli žlici sladkorja, 4 rumenjake in nekoliko drobno zrezane limonove lupine: ko si četrt ure mešala, privedaj ohlajeni zdrob in še mešaj nekaj minut, nakar primešaj narahlo sneg 4 beljakov in stresi vse skupaj v namazan tortni model, katerega dno si obložila z jabolki, na listke narezanimi; mešanje razravnaj enakomerno po modelu in ga peci pol ure v srednje vroči pečici. Pečenega postavi na mizo gorkega (6 osebam). Ako hočeš, postavi h kipniku borovničev ali drug odcedek. (Ako imaš debela jajca in hočeš štediti, napraviš jed s 3 jajci.)

Kostanjeve paličice.

Deni na desko 14 *dkg* kuhanega, olupljenega in pretlačenega kostanja, 12 *dkg* sirovega masla, 2 rumenjaka, nekaj zrn soli, 12 *dkg* sladkorja, drobno zrezane limonove lupine in 15 *dkg* moka, napravi iz vsega tega testo in ga postavi nekoliko časa na hladno. Potem napravi kakor svinčnik debele paličice, jih položi na pleh in vsako pomaži z jajcem in naglo speci.

M. R.

Za smeh.

Lepo kaže.

V blaženem molčanju sta sedela ženitovanjska popotnika v čolnu na jadro in modri jezerski valovi so ju nalahko zibali. Kar zapiha močan veter.

»Brž mi pomagaj, da zvijem jadro!« krikne mož strahoma in poprime z obema rokama.

Mlada žena se ne gane.

»Tak menjaj vsaj prostor z meno, pa urno, za božjo voljo!« hiti mož, da bi prevpil vihar.

Žena se dela, kakor da nič ne sliši. Obupno vleče mož sam za jadrsko vrv, — a bilo je že prepozno: čoln se prevrne in oba padeta v vodo.

»Ti si vsega tega kriva!« se jezi mož, ko sta vsa mokra lezla na breg. »Zakaj mi pa nisi pomagala, ko sem te prosil?«

»Tako; to se pravi pri tebi — prositi?« odvrne mlada žena, vsa solzna od togote. »Mar misliš, da se boš že zdaj, na ženitovanjskem popotovanju, tako grdo in sirovo zadiral vame?«

Na borzi.

»Poglejte, gospod, v tej družbi so sami tatovi in okradenci.«

»Tako? Ali so Vam že kaj vzeli?«

»Do zdaj pravzaprav še ne...«

»O, potem pa že vem, kaj ste Vi.«

Prijateljice.

»Veš, tako sem razburjena, zdi se mi, da sem napravila nerodnost. Včeraj me je prosil Gustelj za roko, pa sem mu rekla, da se ne maram še močiti, ampak v kratkem da morda ustrezem njegovi želji. Kaj praviš, ali je to obljuba?«

»O, ne! Kvečjemu grožnja.«

Dober izdelek.

Gospa (krošnjarju): »Vi ste nepošten človek, slepar. Zadnjič ste mi prodali takozvane »varnostne vžigalice«, ki pa sploh ne gorijo.«

Krošnjar: »No, gospa! Kaj pa hočete še bolj varnih?«

Revščina.

Micka iz Zapotoka je služila pri boljši rodbini v Ljubljani. Nekoč je pospravljala sobe pa je videla, kako sta domači hčeri četveroletno igrali na klavir.

Ko pride drugi dan na trg, potoži vsa nesrečna svojim znankam:

»Oh, mislila sem, da sem prišla k bogve kako bogatim in imenitnim ljudem v službo, pa je taka revščina, da morata obe hčeri na en klavir igrati.«

Beračev dovtip.

Slavni angleški pisatelj Walter Scott jaha nekega dne s svojim prijateljem na sprehod. Prideta do cestne zapore in neki irski berač, ki je bil slučajno tam, jima jo odpre.

Scott hoče moža poplačati za njegovo pozornost s pol šilinga, a vidi, da nima nič drobiža. »Náte, prijatelj,« pravi, »en šiling, toda zapomnite si, da ste mi pol šilinga dolžni!«

»Bog blagoslovi Vašo milost!« se zahvali berač, »da bi tako dolgo živeli, dokler Vam ga ne vrnem.«

Med poštenjaki.

A.: »Ti si slepar. Pri zadnji dobavi čevljev jih je bilo več nego dvanajst, ki niso šli v par.«

B.: »Saj se ni treba jeziti, pošlji mi jih nazaj.«

A.: »Zdaj je prepozno, sem jih že prodal.«

Dve luknji.

Učitelj obravnava z učenci po vrsti domačo nalogo, ki so jo pisali. Kar zapazi v listu nekega zvezka veliko luknjo, ki je nastala od prevelike vneme pri radiranju.

»Ti, Otorepec, kaj je pa to? Taka luknja! Ali ne znaš toliko paziti, da ti ne bo treba radirati? In tako radiranje? To je nemarnost!« (Obrne list.) »Tako; in na tej strani je spet ena! Kar dve luknji v enem listu! Le čakaj, danes boš zaprt.«

Brihtnost.

Brihta se sprehaja s prijateljem po Aleksandrovi cesti, kar vidi, da je napravil prijatelj silno kisel obraz.

»Kaj pa ti je?« ga vpraša.

»Cigaro sem narobe v usta vteknil. Fuj, je to ogabno!«

»Posebno, če človek ni pripravljen na to,« odgovori Brihta s sočutjem.

Ženska zvitost.

Mož se premetava po postelji, ker ne more spati.

»Kaj pa ti je, da se tako zvijaš in premetavaš po postelji?« ga vpraša žena.

»Za božjo voljo, kako bi se nel Jutri zjutraj moram plačati prijatelju Tonetu pet tisoč dinarjev, pa še ficka nimam.«

»In to te tako skrbi?« pravi mirno žena.

»I, seveda! Ali tebe ne bi?«

»Beži, beži! Vstani, teci k Tonetu, zbudi ga in mu reci: 'Ti! Jutri ti imam plačati pet tisoč dinarjev, a ti jih ne bom mogel, ker nimam niti ficka.'«

»No, in potlej?«

»Potlej,« pravi žena, »bo pa Tone tisti, ki ne bo mogel spati, ti boš pa lehkò.«

Kočljiva zabava.

Oče je večkrat zabaval svoje otroke s tem, da jim je oponašal pijanca, s čimer jim je vedno napravil silno veselje. Nekoč sedi mati z otroki v tramvaju. Ko se pripeljejo v Florijansko ulico, vidijo pijanca, ki se je zibal po cesti, kakor bi bil na ledu. Vse ga gleda, tudi mati in njeni otroci. Kar se najmlajši oglasi: »Mama, poglej no, poglej, prav kakor naš atal!«

Iz Pariza.

Na sredi enega najlepših in največjih trgov sveta, na Trgu sloge (Place de la Concorde) v Parizu, stoji obelisk, ki ga je bil Ramses II. v 14. stoletju pred Kristusom postavil v Luksorju, nekdanjih Tebah, in ga je Mehemet Ali, egiptovski paša, podaril leta 1831 Ludviku Filipu.

Pred tem obeliskom se ustavi slovenska družba in nekdo vpraša:

»Koliko je neki ta obelisk star?«

»Več tisočletij,« odgovori vodnik, »že Izraelci so ga videli takrat, ko jih je Mojzes peljal iz Egipta.«

»To je pa čudno,« pravi Feri iz Ljubljane, »da so Izraelci na poti iz Egipta v Palestino zavili skozi Pariz.«

Uganke.

Urednik: Peter Butkovič-Domen, Zgonik, p. Prosek, Italija

1. Konjček.

(Emil Čeh, Maribor.)

Šteje 11 točk.

be	se	zi	To	kor	se		
lo	V tu	li	o	na	ra	ti	pis
mis	ga	so	člo	vaak	mo	ka	iz
est	Jem	je	ku	o	šoe		
e	ne	pa	veš	li	v čis		
Jem	zdi	siab	pa	li	i	ka	vi
kej	met	pa	ra	da	di	a	ma
v	sve	nost	pa	zi	i	ne	
ra	ne	še	sve	pre	Tu		
na	pol	le	di	ka	ne	be	ga
Vsak	iz	bru	po	so	je	greš	jo

2. Veriga.

(Branko Sodnik, Ljubljana.)

Šteje 6 točk.

bol, ca, ce, da, do, ja, ko, li, li, lo, met, na, pa, pi, pli, ri, ri, ri, si, ta, to, va, vo. Iz teh 23 zlogov sestavi 11 trizložnih besed tako, da bo zadnji zlog ene besede obenem prvi zlog naslednje besede.

3. Pevski znak.

(Emil Čeh, Maribor.)

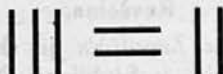
Šteje 7 točk.

4. Spremenitev.

(Ciril Grafenauer, Ljubljana.)

Šteje 9 točk.

Spremeni to od 7 vžigalic sestavljeno enačbo tako, da bo vsota na desni značila isto na levi, ne da bi zlomil kako vžigalico.

5. Računska naloga.

(Voljč Štefan, Vič.)

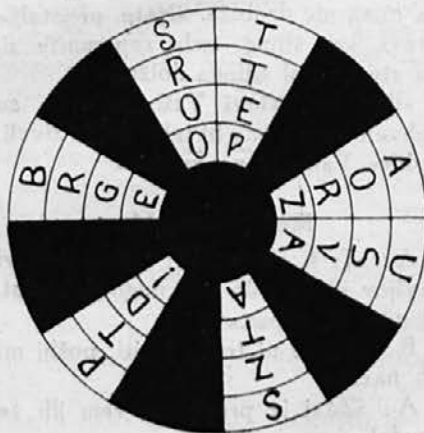
Šteje 13 točk.

$$2x \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{16} + \frac{1}{5} + \frac{1}{10} \right) + y \left(\frac{1}{4} + \frac{1}{13} + \frac{1}{16} + \frac{1}{23} + \frac{1}{6} + \frac{1}{13} \right) + \frac{1}{13} + z \left(\frac{1}{23} + \frac{1}{19} + 1 + \frac{1}{12} + \frac{1}{6} + \frac{1}{8} + 1 \right) = u \left(\frac{1}{6} + \frac{1}{15} + \frac{1}{12} + \frac{1}{18} + 1 + \frac{1}{21} \right) + \frac{1}{12} + 2v \left(\frac{1}{16} + \frac{1}{15} + \frac{1}{6} + \frac{1}{3} \right).$$

6. Krogi.

(Zdravko, Celje.)

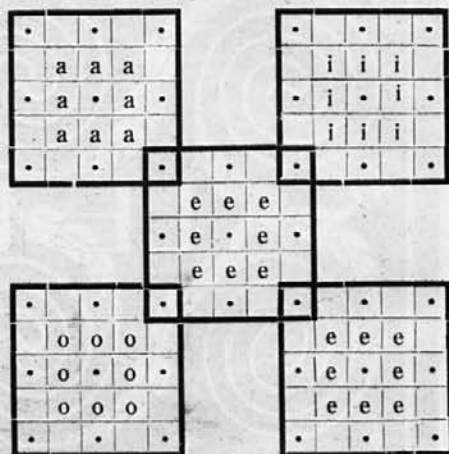
Šteje 8 točk.

7. Črkovnica.

(Mirosljub, Vižmarje.)

Šteje 12 točk.

Postavi namesto pik soglasnike: b, b, c, c, č, č, f, k, k, k, k, l, l, l, l, m, m, n, p, p, p, p, r, r, r, r, r, r, r, s, s, š, t, t, t, v, v, v, z, ž tako, da boš čital v vsakem kvadratu besede po sredi od vrha navzdol in od leve proti desni ter po prekotnicah od leve zgoraj proti desni spodaj in od leve spodaj proti desni zgoraj!

Rešitev ugank v 10. številki.

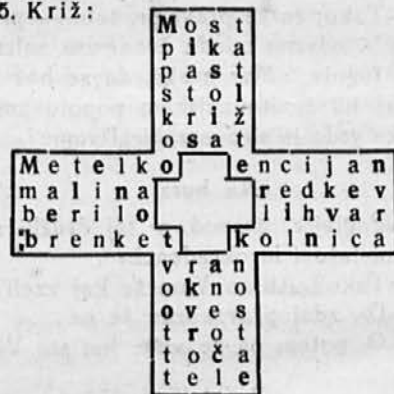
1. Iz šole. Pred vsako pesem napiši zapovrstno številko, ki ti pove, katero črko moraš vzeti. Dobiš 13. deklamovanko: Naš narodni dom.

2. Križanica. Besede pomenijo a) vodoravno: 2-3 čer, 4-5 lev, 6-7 kos, 8-9 lim, 10-11 riž, 12-13 rad, 14-15 lak, 16-17 nič, 3-2 reč, 5-4 vel, 7-6 sok, 9-8 mil, 11-10 žir, 13-12 dar, 15-14 kal, 17-16 čin; b) navpično: 1-4 sel, 3-6 rek, 5-8 vol, 7-10 sir, 9-12 mir, 11-14 žal, 13-16 dan, 15-18 kip, 4-1 les, 6-3 ker, 8-5 lov, 10-7 ris, 12-9 Rim, 14-11 laž, 16-13 nad, 18-15 pik.

3. Solnce. Število črt v posameznih solnčnih žarkih pove, katero črko je treba vzeti iz abecedne vrste. Dobiš: Koder solnce teče, povsod se kruh peče.

4. Kaj je to? Predivo.

5. Križ:

Ključ: Red pik in zvezdic v srednjem križu. Misli so kakor čebele: noter in ven.

6. Obstreljevanje. Jemlješ črke pod razpočenimi granatami: Bitka na Kosovem polju.

7. Črkovnica. Začeni pri levem voglu spodaj, jemlješ črko diagonalno proti desni strani: Največ sveta otrokom sliši Slave.